

D E
"
Græcæ Ecclesiæ
Hodierno Statu
EPISTOLA.

Authore *Thoma Smith*, Ecclesiæ
Anglicanæ Presbytero, Collegii
B. Mariæ Magdalænæ
Oxon. Socio.

Editio Secunda.
Ab Authore longè Auctior &
Emendatior.

LONDINI,
Væneunt apud *Mosem Pitt*, & *Samue-*
lem Carr, in Cœmeterio D. Pauli,
A. D. M DCLXXVIII.

George Washington

President of the United States

1797-1809

1797-1809
1797-1809
1797-1809
1797-1809

1797-1809
1797-1809
1797-1809
1797-1809

1797-1809
1797-1809
1797-1809
1797-1809

AMPLISSIMO VIRO, ^{Div. 8} 281.9
D. JOSEPHO WILLIAMSON S662D
EQUITI AURATO,

SERENISSIMÆ
REGIÆ MAJESTATI

A
SECRETIS STATUS

ET
A SANCTIORIBUS CONSILIIS,

NEC NON

Societatis Regiæ Londinensis, ob
Scientiam Naturalem promoven-
dam, sub initiis Instaurati Regni,
Auspicato Institutæ,

PRÆSIDII

AMERICAN

REPUBLIC

OF THE

UNITED STATES

OF AMERICA

1776

1776

1776

1776

1776

1776

1776

1776

1776

1776

1776

1776

1776

PRÆFATIO

AD

LECTOREM.

Libellum hunc, quem, ut importunis quorundam amicorum qui hac de re acriter quidem quotidianisque pene convitiis mecum egerint efflagitationibus quoquo modo satisfaceret, ante triennium Oxonii typis Sheldonianis, favore & auspiciis plurimum reverendi in Christo Patris ac Domini D. Joannis Episcopi Oxoniensis *ἱεροῦ Πάτρι*, in publicam lucem extruseram, jam denuo limatum recoctumque in manus tuas redditurus, cum ea quæ facilioris magisque explicitæ enarrationis gratia, ubi styli aut obscuritas aut angustia id mereri videbatur, altera hac editione subinde interseruntur, paucula sint vixque in censum referri debeant, de expuncta prorsusque omissa, qua infantes recens natos soli vini

A 3

Eu-

Ad Lectorem.

*Eucharistici specie donari asserueram periodo, te paucis monendum officii esse mei plane duco. Idem siue non unus alterve Romanæ communionis obscuri homunciones, sed majorum gentium Scriptores non minus ingenii & eruditionis fama apud nos celebres quam apud suos fide, quotquot argumentum hoc sibi tractandum susceperint, adeo expresse tantaque cum confidentia iuerunt assertum, ut nisi quod veritas ut ut modesta in totum nolit opprimi, deploratissimi ingenii quenquam haberi juxta eosdem pene necesse sit, qui vel minimum ausit refragari. Horum verba prolatis tabulis referre non videbitur inconsuetum. Ita Joannes Matthæus Caryophilus titulo tenus Archiepiscopus Iconienensis in refutatione Pseudo-Christianæ, ut ille loquitur, Catecheseos Zacharæ Gergani, quam Romæ typis & impensis Congregationis de propaganda fide A. C. 1631. in Lingua Græca vulgari edidit, pag. 126. Εν ἐλέγχῳ τῆς ΚΑ βλασφημίας. Τὸ πλεον εἰ ῥωμαῖοι τὴν σήμερον κοινω-
νοῦσι τὰ βρέφη τῆς φανερᾶ εἰς τὴν ἐκκλη-
σίαν βάπτυντας μόνον τὴν λαβίδα, καὶ
εἰ.*

Ad Lectorem.

ἐρχόμεντας τὰ χεῖλη τῶν βρέφους μετὰ αἷμα
μόνον καὶ πιστεύουσιν ὅτι μόνον τοῦ αἵματος γὰρ
σώτηρ διὰ κοινωνία σωσὴ τῶν βρεφῶν.
h. e. Eodem Authore Paraphrasta--
Certum est communionem infantibus dari in Ecclesiis publice à Græcis solo sanguine, nimirum intingendo eorum labella, talemque Communionem à Græcis haberi pro sufficientissima. *Idem in censura confessionis fidei editæ a Cyrillo Lucari Patriarcha Constantinopolitano, Romæ 1631. 80 pag. 49. eadem fere verba repetit :* Græci ad hunc diem infantibus etiam communionem dant, intingendo tantum labella eorum modicissimo sanguine, & communionem hanc infantibus sufficientissimam credunt, *h. e. Græce, prout illa verba ab eodem Authore redduntur,* Ἐν ἀποδοκιμασίᾳ καὶ κατακρίσει τῆς Κυρίως ὁμολογίας Romæ 1632. 80 pag. 99. Εἰθιστοὶ τοῖς Γραικοῖς μέλει καὶ σήμερον μετὰ δίδοναι τῆς Θεοῦ χάριτος κοινωνίας καὶ αὐτοῖς τοῖς ἀρτιτύχοις βρέφεσιν ἐπιτελεῖν τοῖς ἀπαλοῖς χεῖλεσιν αἷμα. ὅλγην, καὶ ταύτην αὐτοὶ ἡγῶνται κοινωνίαν αὐταρκεστέαν. *Jacobus Goarus ordinis FF. Prædicatorum in commentariis in Ἑυχολόγιον Græcorum,*
A 4 pag.

Ad Lectorem.

pag. 374. b. *ubi postquam Hugonis Victorini verba citasset quæ hoc modo desinunt, nempe, ergo (si sine periculo fieri potest) juxta primariam Ecclesiæ institutionem Sacramentum Eucharistiæ in specie sanguinis est tradendum quæris; immediate subjungit, quod & faciunt Græci: nam cochleari, quod λαβίδα dicunt, sacro sanguine intincto, guttulam è caliceeductam pueri lingua exsugendam apponunt. Denique Leo Allatius vir sane Græce eruditissimus, sed quem, dum in adversarios quoscunque animose invehatur, sæpe sapius transversum rapit mala animi intemperies, De Ecclesiæ Occidentalis atque Orientalis perpetua consensione, lib. 3. cap. 9. sect. 6. pag. 1049. Eucharistiæ Sacramentum, in quo verum Christi Corpus & verum sanguinem profitentur in pane fermentato conficiunt: & sub utraque specie sumunt, qui communicant in Ecclesia: quod etiam pueris & infantibus sub unica specie vini concedunt. Horum vero testimoniis, quibus nihil aut expressius aut testatius in cujuscumque rei controversæ veritatem firmandam dici potuisse primo*

Ad Lectorem.

*primo aspectu videtur, nisi de testibus
tanquam inidoneis & male prorsus fi-
dei in nuda facti relatione submoven-
dis quispiam postulaverit, appendicis
loco subjungam, quod mihi dum Parisiis
agerem in colloquio cum quodam Græ-
cæ Ecclesiæ Episcopo, quem illic
conveneram, habito contigerit. Cum
ille, hac de re consultus, vinum Eu-
charisticum solummodo infantibus in
os exhiberi in cochleari exsugendum
acriter & dogmatice, quasi omnes
ritus Ecclesiasticos, qui hodie in usu
sunt, penitissime edoctus, contendisset,
quo viri impetum aliquatenus coer-
cerem, submonui verba B. Salvatoris,
quæ apud S. Joannem cap. vj. occur-
runt innuere videri, eandem perci-
piendi Sacramenti sub utraque specie
necessitatem omnibus & singulis impo-
situm iri (neque enim infantes illic
excipiuntur, neque ipsi Laicos ab in-
tegra communione arcent) se a diffi-
cultate, qua premebatur, hoc ludicro
commento egregius cavillator expedi-
endum credidit, infantes nimirum
præ tenellæ ætatis infirmitatibus car-
nis vescendæ neutiquam compotes esse,
eamque non esse proprium eorundem
ali-*

Ad Lectorem.

alimentum, quasi stomachi ad Sancti panis vel unicam particulam digerendam non satis caloris in se habuissent.

Unde vero iste zelus & hæc confidentia ritum hunc Græcis vendicandi ortum habuerint, quibusque de causis praxin hanc quasi certissimam omnique dubii expertem admitti adeo impendio velint, quos supra allegavi Scriptores, neque obscurum est neque incompertum. Hoc enim modo Ecclesiæ Romanæ, quam mutilati Sacramenti & violatæ institutionis Christi ream peragunt ipsi quoque Græci, honori optime consultum videbatur. Pari enim ratione illis vinum Laicis ac his panem infantibus subtrahere fas erit: quasi hoc in utriusque Ecclesiæ excusationem, modo Græci id sensissent, aliquo cum juris prætextu debuisset proferri. Illud in præsentī controversum nolo, nec huiusmodi litibus memet immisceo. Cum quæstio sit, uti loquuntur, de facto, Testes alterius partis, quorum maxime interest suos ritus nosse, in medium producam, deinde ritum hunc breviter & enucleate explicabo, ad quem si paulo accuratius

Ad Lectorem.

tius attendissemus, error iste, quem erravimus, facile curari potuisset.

Metrophanes Critopulus protosyn-
cellus Patriarchæ bis Ecclesiæ Con-
stantinopolitanæ, & postea ad Thro-
num Alexandrinum evectus, qui olim
Oxonii studuit, ἐν ὁμολογίᾳ τῆς Ανατο-
λικῆς Εκκλησίας, disertissimis verbis
integram infantum communionem
asserit, cap. 9. p. 98. Helmestadii

1661. 40 Μετέχουσι πάντες ἐξατέρω εἶδους
τῶν ἐν τῇ δεσποτικῇ τεραπέει τῶν ἁγίων
φημι καὶ τῷ ποτηρίῳ, Ἐκκλησιαστικοὶ καὶ
λαϊκοί, ἄνδρες καὶ γυναῖκες, ἀλλὰ δὴ καὶ
αὐτὰ τὰ βρέφη ἀρξάμενα εὐθὺς ἀπὸ τῆς
ἀγίας βαπτίσματις. μετέχει τῷ λοιπῷ ὅσα-
ν οἱ ἡγούμενοι βέβηλονται.

Omnes eorum,
quæ in mensa Dominica sunt, utramq;
speciem participant, panis inquam,
& calicis : Ecclesiastici & Laici, viri &
fœminæ. Quin imo infantes ipsi, incipi-
endo statim a sacro Baptismate, deinde
quoties parentes volunt, participant.

Archiepiscopus Tiberiæ urbis Thra-
ciæ, ubi Macedoniam attingit, prope
Strymona sitæ, a me ante biennium in
collegio nostro sententiam Græcorum
hac de re rogatus, quod antea inter
colloquendum protulerit, ita scripto
con

Ad Lectorem.

*confirmavit, --- Οἱ ἡμέτεροι Δειότατοι Πα-
 τρες διατάξαντο, ὅτι μετὰ τὸ ἅγιον βά-
 πτισμα ὁ νεοφώτιστος ἀξιέστω τῷ σώματι
 καὶ αἵματι τῷ κυρίῳ, ἵνα γνηται ἐν μέ-
 λει αὐτοῦ, δηλοιοῖ τελευτῶν Χριστια-
 νός, ἐπεὶ καὶ συμμετοχῶν ἐγένετο τῶν δυ-
 μωτηρίων. i. e. Divinissimi nostri Pa-
 tres Sanxerunt, ut post sanctum Ba-
 ptismum recens Baptizatus ad grati-
 am participationis Corporis & San-
 guinis Domini admittatur, ut unum
 membrum cum ipso fiat, nempe per-
 fectus Christianus, postquam duorum
 Sacramentorum fuerit particeps. *In
 eandem sententiam quoque consensit
 tum frequenti colloquio, tum literis ad
 me datis Reverendus D. Josephus
 Georgirenes Archiepiscopus Samius,
 qui Ecclesiae in usum Græcorum, hodie
 Londini commorantium nuper ex-
 structae hodie praest, cujus verba
 ita se habent :* οὐ μόνον ἄνδρες καὶ γυ-
 ναῖκες, νέοι καὶ γέροντες, μικροὶ τε καὶ με-
 γάλσι χρινώμεσιν ἐν τῇ Ἀναπλικῇ Ἐκ-
 κλησίᾳ τῷ σώματι καὶ αἵματι τῷ κυ-
 ρίῳ ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστῷ ὑπὸ δυοῖν εἰδοῖν
 ἀλλὰ καὶ αὐτὰ τὰ βρέφη ἤδη βαπτισθέντα
 προσφερόμενα ἐν τῷ ναῷ πρὸς τῆς ἱερᾶς,
 καὶ αὐτοὶ ἔχοντες ἐν τῇ ἀριστερᾷ χειρὶ τὸ
 ἅγιον*

Ad Lectorem.

ἅγιον ποτήριον, ἐν ᾧ ἐστὶ τὸ αἷμα καὶ
 σῶμα τῷ Σωτῆρι. εἰς λεπτά μέρη, καὶ
 λαβιδιον ἀργυρῆν ἐν τῇ δεξιᾷ ἀναλόγας
 τῷ ἑομαί τῷ βρέφει, λαμβάνουσιν ὀλίγον
 τῷ αἷμαί. ἐχού. ἐν ἑαυτῷ ἀληθῶς
 καὶ τὸ σῶμα. Καὶ γὰρ ἐν τῷ λαβιδίῳ ἐστὶ
 ψυχία λεπτομερὴς, ἥπερ ἀρκεῖ πρὸς τὴν με-
 ταλήψιν τῷ ἁγίῳ σῶμαί. τῷ Κυρίῳ ἡμῶν
 Ἰησοῦ Χριστῷ, κατὰ τὸ αὐτῷ πρὸς ἡμᾶς
 παράγγελμα, τὸ ὁ τρώγων μὲν τὴν σάρκα
 καὶ πίνων μὲν τὸ αἷμα, ἐν ἔργῳ μένει κατὰ
 ἐν αὐτῷ. Non solum viri & mulieres,
 juvenes & senes, pusilli & grandævi,
 de Corpore & Sanguine Domini no-
 stri Jesu Christi sub utraque specie
 communicant, sed etiam ipsi infantes
 sacro fonte abluti & in Ecclesiam ad
 Sacerdotes allati. Hi vero, sacrum cali-
 cem, in quo sanguis est, & corpus Sal-
 vatoris in minutas partes divisum, si-
 nistra, & argenteum cochlear dextra te-
 nentes quod ori infantis congrue a-
 daptari possit, paululum de sanguine in
 se corpus vere habente inde tollunt.
 Etenim in cochleari sunt quædam mi-
 nutiores micæ: quod abunde sufficit ad
 participationem sancti Corporis Do-
 mini nostri Jesu Christi. Juxta ipsius
 mandatum, qui carnem meam come-
 dit, & sanguinem meum bibit, ille in me
 manet, & ego in illo. *Sed*

Ad Lectorem.

Sed pluribus testimoniis neutiquam opus erit, cum modus iste hunc sacram ritum consiciendi si paulo exploratius examen subeat, rem det evictissimam.

Cum solis Clericis elementa post consecrationem seorsim percipere ex homodierno usu fas sit, in communione Laicorum panis consecratus in minutissimas partes fractus divisusque calici immiscetur, ut utrorumque simul fiant participes. Calix autem communicantibus neutiquam datur in manus, ut quod intus latet commixtum pitissando exhauriant: quippe illum apud se semper retinet Sacerdos, qui Cochleari margaritas unam aut plures, vino supernatantes educit, & inde in os cujusque ad hæc sacra mysteria admissi immittit, hac verborum formula.

Μεταλαμβάνεις (ἢ μεταλαμβάνεται
σοι) τὸ τίμιον καὶ ἅγιον σῶμα καὶ αἷμα τοῦ
Κυρίου καὶ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰς
ἀφῆσιν τῶν ἁμαρτιῶν σου καὶ εἰς ζωὴν αἰώνιον:

Participas (five a te participantur)
pretiosum & sanctum corpus & sanguinem Domini & salvatoris nostri
Jesu Christi in remissionem peccatorum tuorum & in vitam æternam.

Ad

Ad Lectorem.

Ad hunc modum integram adultorum communionem fieri in propatulo est: cum ergo in eundem calicem immergatur cochlear vino intingendum, quod illico eductum in os infantuli immittitur, quali arte aut cura vino immistæ particulae separabuntur? pariterque neutiquam fieri posse videtur, quo minus quædam micæ, utpote panis fermentati, qui solutioris est contexturæ & maxime friabilis, quæ ob exilitatem sensum fugiunt, cavitate cochlearis, licet perquam leviter madidi, adhærescant.

Aliud quoque monendus es, Lector, antequam dimittere; me in tot annis antequam exstrueretur S. Sophiæ templum, numerandis, Codicum, quem tum præ oculis habebam, secure nimis & fide quasi prodiga secutum fuisse; cum e Cedreno aliisque, qui longe arctius a jactis fundamentis ad ejus Encenia intervallum assignant, satis liqueat, istud Græculorum recentioris ævi purum putum figmentum esse. Hæc ut noris mea interesse putavi, in cæteris censuram tuam, modo cum judicio & absque omni invidia ac studio partium fiat, æquo animo laturus.

Quod

Ad Lectorem.

Quod jactanter aut temere a me dictum credi nolum. Cum enim per integrum hoc compendium, veritati, quantum in me erat, litarem, si forte in quibusdam errasse compertus fuero, ejuscemodi propositi auctoramento, si non plane munitus, saltem excusatio minusque debitæ reprehensioni obnoxius videbor. Vale, Lector, teque exorari patere, ut apud D. Christum communem omnium in illo credentium, ut ut ob pauculas in ritibus plane adiaphoris aut dogmatibus levioris momenti male fundatas dissensiones sibi invicem quam maxime infestorum, Salvatorem, pro orbis Christiani pace & concordia, pro fidei vere Catholicæ in partibus infidelium propagatione & incremento, pro denique afflictissima Græcorum gente Tu & ego junctis precibus, iisque quidem importunis, intercedamus.

E Collegio B. Mariæ
Magdalene
Oxon. vi. Julii,
MDCLXXVIII.

T. S.

Amplissimo

AMPLISSIMO
ET
INSIGNISSIMO VIRO,
D. JOSEPHO WILLIAMSON
EQUITI AURATO,
PRIMARIO STATUS
SECRETARIO,
ET SERENISSIMÆ
REGLÆ MAJESTATI
A
SANCTORIBUS CONSILIIS.

S

Qu

Tu

Ur

Se

C

57

I

pu

hor

p.

San

l. r

2

C

plan

Ad Authorem.

S Tromata dum referunt alii, nugaeque Orientis,
Quaeis pretium a nostris moribus esse solet :
Quam sunt dissimiles merces, quam pluris emenda,
Quas reduci debet docta caterva Tibi !
Turcarum mores, regnique arcana tremendi,
Ruderibusque Asia templa sepulta patent.
Urbistitulo & pompa veteris quondam amula Roma
Pulchra sita, scriptis pulchrior illa tuis.
Se partem esse tui sentit gens Graeca laboris,
Barbariemque suam desinit inde queri.

THO. CRADOCK A.M.,
Coll. Magd. Soc.

CUM Authori per absentiam chartae à prelo calentes
revisere nequitiam licuerit, Operarum incuria hac
graviora errata irrepere.

In Praefat. p. 2. l. 18. inconsultum. l. 22. Zachariae. p. 4. l. 7.
pueris. p. 7. l. 4. Patriarchalis. p. 9. l. 19. deleatur hodie.

In Libr. p. 56. l. 8. deleantur haec verba aliunde inuenta, in
honorem nempe Christi Sapientiae Patris. p. 62. l. 24. offertur.
p. 78. l. 15. pro Gydria lege Pydna. l. 27. Phi-ipp. p. 92. l. 17.
Santo. p. 97. l. 8. emendatis. p. 100. l. 5. Hegumeni sive. p. 104.
l. 16. anteambulantibus. l. 27. fed. p. 114. l. 22. toties. p. 21. l. 8.
ἱερευμ. p. 128. l. 8. Confessarios.

Cetera, quae nullius penè sunt momenti, in indicem referre
planè piget.

AUTHORI LIBRUM De Ecclesiæ Græcæ.

Statu Edenti.

Dignum Animo, Vir Docto, Tuo pietatis amorem
Cervimus & quam Religio Tibi publica cura est;
Dum pulchro rerum ac vocum discrimine nectis
Sparsas Reliquias, & sacri semina cultus
Quem fovet, hoc nostrum non usque infamis ad ævum,
Græca Fides. Quanta defluxit origine? Quales
Egit radices? quas nondum insana revulsit
Turcarum rabies. Non inclementia Cæli
Aspera, degeneri non obsticit indole tellus,
Paulina quin planta manu semel insita, in auras
Protrudat latos facili de cortice ramos.
Occulto crescentem ævo petis invidus hostis,
Et cum radices penitus convellere fixas
Se toties vanis norat conatibus ausum;
Protenus immittit falcem, nascentia carpit
Germina, spem fructus gemmanti in flore retundens.
Frustra at fallaces meditatur credulus iras,
Tantum hinc luxuriam tenera sub fronde tumentem
Depascit, nova progenies pendente sub ictho
Nascitur, atque animam prius arcto carcere clausam
Elaxat fissa signata in stirpe cicatrix.
Sic depressa fides, sit conculcata, ferantque
Scommata Christicolæ levibus ludibria ventis:
Immoti adversis poterunt occurrere sannæ,
Qui crates, qui ferre cruces, & quicquid ubique est
Carnificinæ artis. Frustra vim miscet, & iras
Ambiguas; frustra fremit, indignatur, & omnes
Induit Invidiæ formas, superesse fateri
Cogitur usque aliquid Divini Nominis osor,
Quod vires astusque hominum contemnit inanes.
Quorsum hæc? Nasutos videor me audisse susurros,
De conchis etiamnum hodie nitidisque lapillis
Occinittis fusi tam stricta fronte Triumphos?

Usque

Usque adeone pium est, Fideique Charisma, perenni
 Fatorum opprobrio damnari?
 Ultra millenum sol circumvolvitur orbem
 Ex quo diluvies cæcis erupta lacunis
 Turcica grassari cæpit, lateque minaces
 Contorquere vago atque insano vortice fluctus,
 Templa Domosque tulit, parilemque Ecclesia sortem
 Cum Regnis passa est, immani absorpta profundo.
 Si sua sit Christo cordi, quod creditis omnes,
 Religio, hisce etiam cur naufraga subsidet undis?
 Cur sola antiquæ restant vestigia famæ?
 Qualia forte Helices Buræve Achæides olim
 Factarunt, nostrisve Ultonia fingit Iernis;
 Qua submersa lacu vel adhuc se ostendere nautæ
 Mænia, turritasque ferunt sudo æquore moles,
 Pulchras quondam urbes, nunc magni nominis umbras,
 Atque hæc, spe tumidi, sponte emeritura, ruinis
 Nescio qua sacra hinc illinc virtute coactis,
 Spondent. Incerta farragine mista per omnes
 Sparsa plagas Doctrina, utcunque absurda, novisque
 Et quam ridiculis figmentis structa, triumphos
 Erigit, imbellemque fidem & servilibus aptam
 Mentibus in tenebras atque antra latentia cogit.
 Insensum hic mulcere Deum paupercula turba
 Furtivis satagunt precibus, votisque laceffunt
 Numen inauditis, dum Turcica Luna furentes
 Per sylvas, per agros, perque omnia prodigit æstus,
 His similes quicumque ausus jactare querelas,
 Quas aut Impietas, aut Mens male conscia finxit,
 Projicit ampullas vacuas. Nondum arida, nondum
 Effata est Fidei virtus. Suus ordo, suisque
 Militibus Christi Duces, forsan & ipsis
 Romanis exosa Fides, quod sæpe fefellit
 Exploratrices tam pura atque integra flammæ.
 Quam juvat antiquos Ritus! quam Templa tueri!
 Sic calamo depicta Tuo, ut vel inutilis omnis
 Sit manus Artificis, sculpeuraque tarda recedat.
 Pulchra quidem: ut quæcunque animo, Vir Docte, sagaci
 Moliris, nostræ intexea non indiga laudis.

DELAMOTTE A. M.
 Coll. Magdal. Soc.

Ad Authorem.

UT calamo descripta Tuo rediuviva triumphat
Græcia! ut antiquos reparari sentit honores
Ciadibus Augusta, atque ipsi Veneranda ruinis!
Quis adhuc superest mediis interrita Turcis!
Ipsam Barbariem Romanque impune procacem
Eluctata diu, consurgit elastica Virtus,
Et plaudit Pietas vivax & nescia flecti.

Dum cordi est aliis fallaci credere fama,
Et tuta Eoas lustrare indagine terras,
Longinquum moliris iter, neque pectoris æstus
Terminat Oxonium, atque ipsos invisere Fontes,
Antiquamque magis gaudes exquirere Matrem.
Olim qualis erat! Quantis stipata Catervis,
Deliciis superum! Terræque Erebiq; tumultus
Fortiter ausa pati: dum Crux insignia Lunam
Turcica contemnens, Mithramque Oriente verendum,
Spes belli pacisque fuit, tutamen utrisque;
Victricesque inter lauros serpsere Tiaræ;
Dum passim exhibuit cælis spectacula digna
Martyr, & insolitos Acies Thebana triumphos.
Cum Constantinum tandem sibi nata Patronum
Æternam sibimet posset spondere quietem,
Proh cæli ignotas methodos & lubrica fati
Culmina! prorumpens Arabum metuenda ruina
Ingruit, involvens communi Tempia procella.
Quam cito dein rigidi deferbuit ardor honesti!
Quam sibi dissimilis! quantumque effata vigorem
Decoquit, antiquæ memor & satis invida sortis,
Schismaticoque cadit Mater sacra præda furori!
Hæc tibi felici calamo perstringere curæ est,
Quæque reposta Oriens rerum magnalia nobis
Jam pridem invidit, Genio reserata sagaci
Eruis in lucem. Quam Te Præcone superba
Græcia conclamat, quanti est sic posse videri!
Qualiter Ars æquos modulos normamque decori
Observans, Naturæ aliquod mirabile textum
Mimica in exiguis satagit simulare tabellis,

Hin.

Hinc manus inceptis impar lassata vacillat,
Multaque pro genio variat, miscetque chimeras,
Partibus inde aliis genuina expressa venustas
Æmulaque Artificis splendent imitamina dextræ:
Archetypos sic Græca refert Hierarchia cælos
Languidule, paucas sic exprimit usque figuras,
Vivida Divinæ monstrans signacula mentis.
Quamvis cana fides labet, & primæva fatiscat
Religio, quamvis fingat sibi Jura novella,
Nota tamen restant veteris vestigia formæ,
Authoremque probat vel adhuc rudis Ætæpa Numen!
Hæc Te palma manet, quod, qui latuere, recessus
Pandis, & ignotas Adytos gazasque recludis.
Prælibata manu nulla molimina tentans.
Hinc Asia exesis caput exerit alta columnis,
Quæque Oriens pridem cecinit miracula mundi
Instaurata stupet, Te Vindice, Tempa: Sacellum
Moscheas parere jubes, Solymæque Medinam.

R. RUSSEL. A.M.
Coll. Magd. Soc.

Authori

Authori.

Gracia non queritur priscae dispendia pompae;
Quam pia luxuries vel malefana dedit.
Ujque tuis prodit Sceleton venerabile Scriptis;
Nec fama antiqua est visa ruina minor.
Barbariem relinquo quae dudum objecerat Orbem
Gracia, ne fiat barbara, cura tua est.
Ipse ruinosam reparas, revocasque sepultam;
Es pulchrum e denso rudere surgis opus.
Nemo Thessalicae laudet certamina pubis:
Vix sacro dignus nomine lusus erat.
Pulchra magis victrix pietas spectacula praeber:
Plures Athletas annua festa probant.
Floret adhuc pietatis bonos, afflataque Virtus
Turcarum infauſto fidere semen alit.
Tu Genti inſpergis peritura grande decorum:
Te descriptorem Gracia prisca velit.

Phillippus Clerke A. M.
& Coll. Magd. Soc.

DE
 ECCLESIAE GRÆCÆ
 STATU HODIERNO
 EPISTOLA.

Vir Insignissime & Præstantissime,

Uam longe diffun-
 datur extra Patriam
 contribulesque, quo-
 rum angusto limite
 æstuat neutiquam co-
 ercendus, divinus ille
 & vere Christianus a-
 mor, quo pectus tu-
 um plurimum flagrat; tum ex innume-
 ris penè aliis, iisque minime fallacibus
 indiciis, tum potissimum ex illa solici-
 tudine, quam de *Græcis*, sub iugo mi-
 ferrimæ servitutis hodie ingemiscenti-
 bus, prodis ostendisque, diu est, ex qua
 B mihi

mihi sit compertissimum. Non dignior
 sanè homine Christiano cura, nec sincerius
 certiusve veræ pietatis indicium re-
 periri poterit, quàm meminisse illorum
 sortis, non sine illo, qualem esse decet,
 mentis affectu, qui, licèt eò miseriarum
 hodiè redigantur, ut inter tot humana-
 rum vicissitudinum seculis retroactis
 exempla huic geminum non exstuisse,
 nec quicquam horridius deploratiussve
 animo fingi posse facilè & meritò qui-
 dem credendum habeam, fidei Chri-
 stianæ retinentissimi haud ignobilem Ec-
 clesiæ Catholicæ, ubi ubi per universum
 terrarum orbem disseminatæ, partem
 adhuc-dum constituunt. Itaque dum hâc
 opellâ, quam in præsens meditor, quo
 Pietati Tuæ magis allubescat, pro virili
 allaboro, illa ipsa pietas rem non om-
 ninò malè processuram esse mihi satis
 superque spondet, cui securissimo esse
 licet, honestum illud, quod sanctè præ
 me fero, propositum aliquale apud te
 pondus & auctoritatem ad veniam im-
 petrandam habiturum, si quid invitò &
 incautius quidem peccavero, si rem,
 quantum fieri oportuit, non præstitero,
 si denique imbelles conatus langueant
 &

STATU HODIerno.

3

& planè deficiant, scopumque, ad quem illos mente integrâ, licet tremulâ indoctâque manu, pro sacerdotii, quo aspirante Divinâ misericordiâ fungor, ratione direxerim, neutiquam assequantur. Sed ne expectationi Tuâ, quod dignitas tua non patitur, & à moribus meis planè alienum est, fraudem facere videar, in ipsis Epistolæ initiis meâ maxime intererit, ut noris, Ecclesiæ Græcæ historiam à me non susceptum iri. Argumentum illud, in quo exornando felici à quibusdam nuperis scriptoribus hætenus desudatum est industriâ, ut ipse quoque tractem, non ambitio, non vires mihi suppetunt: quippe nobilius est, quam ut id aggredi audeam, amplius diffusiusque, quam ut id complecti vel minimum sperem. Hic ideo tantum præcipuorum dogmatum, quibus hodiè fidem Christianam explicatum eunt, rituumque ac cæremoniarum, quibus in officiis sacris peragendis utuntur, seriem exhibebo: illa ex Confessionibus fidei, Græcæ Ecclesiæ nomine editis publicique juris factis, has è Liturgiis Euchologiisque petiturus. Quicquid deinde ipse, dum inter illos in Urbe prin-

B 2

cipe

4 DE ECCLESIAE GRÆCÆ

cipe degerem, tum familiari conversatione, qua aliqui ex Episcopis plurimum reverendis & sacerdotibus me perquam humanitus dignati sint, tum propriis, quales quales erant, observationibus edoctus, in adversaria conjecerim, id quod ad hodiernum *Græcorum* statum spectat, in brevem commentariolum de industria contractum (pompa enim voluminis planè horreo) raptim expromam. Inde forsàn (neque illud mihi desperandum videbitur) licet non Tibi omni ex parte & plenissimè satisfiat, saltem ardor iste ac acre desiderium *Græcorum* res penitus explorandi aliquantillum levabitur, donec exoriat aliquis è nostris, qui per longam in *Oriente* moram, validis tum industriæ tum judicii præfidiis ad id operis aggrediendum instructissimus, vel potius, quod mallet, *Græcus* quispiam eruditus ex Archivis & monumentis suæ Gentis Ecclesiam *Græcam* tyrannide *Turcica* oppressam, tenebrisque delitescentem in lucem tandem aliquando proferat, ejusque integram Historiam à capta Urbe, diæ veritati litans, denuo conscribat.

Ex

Ex quo maximus ille Imperator *Constantinus*, idolorum cultu profligato, institutionibusque Evangelii in patriarum legum censum ubilibet receptis, religionis Christianæ patrocinium tutelamque suis armis susceperit, Christiani Orientales (in quos tot lanienis, crucibus, equuleis, ac vivicomburiis, ultra tres annorum centurias, & ferè perpetim & continuo, nisi quod infida tranquillitas subinde & aliquantisper intervenisset, sævitum erat) stupendâ rerum conversione supremum humanæ felicitatis & pompæ fastigium attigisse videbantur, ut nihil ferè ultrà sperandum relinqueretur. Hanc sanè felicitatem disputandi pruritus, novorumque dogmatum ab *Ario* reliquisque Hæresiar- chis adversus veterem fidem introductorum insanus ille amor haud parum sollicitaverat, eamque eorundem diffidiis suisque subdolis artibus penitus extinguendam, gentili cultu renovato, impendio cupiebat *Julianus* : sed postquam * infelicissimus iste *Apostata* ο χριστομαχ^{ος} in expeditione *Persica*,

* *Socrat. Histor. Eccles. lib. 3. cap. 21, 22.*

6 DE ECCLESIAE GRÆCÆ

tertio imperii anno nondum completo, jaculo confossus, miserrimè penè juvenis periisset, Christianorum res sub *Joviano* iterum vigent, veteremque, quem amisere, paulatim assumunt splendorem. Quibus vicissitudinibus utrinque stupendis prodigiosisque, omnibus quam testatissimum id fecit Numen, sibi suisque rebus, ut feliciter in omne ævum perennent, integris illibatisque moribus, vitâ, & fide prospicere Christianorum quam maxime interesse. At nihil horum ipsis curæ fuisse videbatur. Redintegratus ille felix rerum status, quem stabilem & æternum fore somniarunt, illorum animos emollierat : in ipsum Deum, qui hæc otia fecerat, procaces, luxui se totos dederunt : Ipse Fidei simplicitate, pro lascivienti gentis ingenio in varia Schismata & Hæreses amplectendas effusissimi, in se invicem ultra Ethnicorum rabiem sævierunt ; Catholici quoque de opinionibus ritibusque suis quam de probitate colendâ sollicitiores, solam pietatis formam, ipsius vi planè abnegatâ, certatim retinuerunt. Virtutis studium refrixit, malis & inhonestis artibus,

bus, quibus privato commodo, cui unice incubuerunt, facilius consuleretur, adhibitis : mutuum illum amorem tolerantiamque, quam exigit Evangelium, odium internecinum extruserat : denique religio in artem aut inane merumque nomen abibat, nec aliud indicium Christianæ fidei apud ipsos relictum erat, nisi quod templa, altaria, crucesque adhuc steterint. His flagitiis à sacro illo nomine, quo insigniti erant, longè ante & potissimum sub imperium *Heraclii* descivere Christiani.

Interea tamen, quæ erat illorum stupiditas, nihil mali sibi metuendum esse credunt homines perditæ & lævæ mentis, quos Deus toties frustra monuerat ; & devictis quoque ad id temporis hostibus nihil molestiæ sibi de futuro facessendum esse inde securius & præfidentius animo effingunt ; non nisi de molli otio & triumphis cogitatur. At ! At ! ut sibi in rebus prosperis falso blanditur humanum genus ! quam præceps, quam fallax istud, quo intumescimus, consilium ! quam in lubrico stant res humanæ, in altum sublata ! Cum è *Perfide* victor rediisset exercitus, quis

8 DE ECCLESIAE GRÆCÆ

crederet abjectissimos mortalium *Arabes*, omniumque populorum mundi quasi faxces, qui sub *Heraclio* meruerant, neque numero, neque armorum peritiâ metuentes, obnegatum militiæ stipendium, in defectione istâ, quam fecerant, eo ferociæ processuros, ut majus ab ipsis, quam non ita pridem à *Chosroe*, impenderet periculum? Cum enim *Mohammedi*, qui abjectâ camelorum curâ se afflatu Divino correptum, & à Deo ad novam legem propagandam vi armorum missum subdolè venditârat, apertâ vi id aggressus, quod antea in pectore secretum habuerat, nomina dedissent, mundanæ voluptatis præstigiis irretiti, novæque superstitionis, quam amplexi sunt, auctoramento, & vindictæ, quam acuebat contemptus, desiderio efferati, quantas strages ediderunt! * quam ineluctabili vi horrida ingruerat tempestas! Quanto furore in extremis imperii regionibus grassati sunt! quam brevi in gentem longè lateque sparsam, finitimisque terribilem, quam hoc dulce

* Vide apud *Theophanem*, *Cedrenum*, reliquosque *Historiæ Byzantinæ* scriptores in vitâ *Heraclij*.

toxicum dementarat, evasere, *Syria, Ægypto, Palestina* jugo *Saraceno* subiectis! Tanto impetu fulminis ad instar omnia corripuit prostravitque gens immanissima, ut in pœnam fœcundiæ & impietatis Christianorum tanquam lues cœlitus immissa videretur. Ita ab his initiis in immensum crevit istud malum, quod *Asia minor, Græcia*, reliquæque orbis Christianus demum sensit, *Turcis* seculorum decursu in eandem gentem fidemque tandem coalescentibus. Non hic de bellicosæ hujus Gentis successibus agendum proposui, quibus adeo facilem viam aperuere primum diffidia, deinde luxuries & ignavia *Græcorum*. Hæc enim à *Laonico Chalcocondyla* reliquisque fere innumeris scriptoribus diligentissimè recensita habemus. Mihi hac procœmiali enarratione ad fontem miseriarum, quibus obruuntur, digitum intendisse sat erit, non animo quidem, quod absit, exprobrandi insultandive, sed eo magis ut absolva-
tur Divinus ille, quo regitur mundus, ordo; cum hinc *Græcos* extrema illa mala, quæ hodiè patiuntur, sibi accersivisse abundè constet.

Ab

10 DE ECCLESIAE GRÆCÆ

Ab irato hoste victos malè pati, cum commune bellorum fatum sit, hac ex parte immoderatis effrænibusque vindictæ & iræ affectibus quippiam concedendum videtur, si primo impetu, antequam deferbuerint, paulo inhumanius sæviatur. Hoc autem peculiare habent *Græci*, quod doleant queranturque, *Turcarum* rabiem, tot annis elapsis, nequicquam mitescere, utpote nullâ arte, obsequio nullo molliendam, quam usque acuit vanus ille, cui assuefiunt, cultus, æternamque esse spondet nominis Christiani, quod præ se palam ferunt, odium ; seque barbaris & efferis hominibus, à quibus religionis pars habetur in Christianos insolescere, servitutis durissimæ nexu mancipari, qui ipsis, ne è medio tollantur, parcendum volunt, maximè ut illorum operâ utantur, habeantque coram oculis quotidie, quod triumphorum materiem affatim & ubilibet suppeditet. In signum servitutis singuli capite suo quotannis censentur, ne pueris quidem exceptis, si decimum quartum ætatis annum excesserint. Solos Sacerdotes, quasi in honorem sacri illius, quo funguntur, Deo ita ordinante,

te, ministerii hoc factum sit, una cum
fœminis, ab hoc tributo pendendo im-
munes habent. Vectigal hoc capitale,
quod fere ad quinque Thaleros assur-
git, *Turcice* nuncupatur *Tova haratch*;
ne memorem innumera alia, quæ pub-
lico nomine ipsis irrogantur, tempore
præsertim belli, utpote pro remigibus
triremium Imperatoriarum conducen-
dis, pro cuniculariis & advectionibus
annonæ, pro pulvere tormentario, de-
nique pro reliquo belli apparatu, aut
exactiones rapinasve, quibus à rapa-
cissimis iudicibus militibusque, qui tan-
quam tot hirudines illorum sanguinem
exsugunt, continuo sunt obnoxii.

At hæc omnia, quanticunque horro-
ris plena videantur, nihili sunt & facile
toleranda, præ contemptu, præ sannis,
præ denique convitiis, quæ in os inge-
runtur, quod ingenuis longe miserrim-
um est, & ipsâ morte acerbius. Aut
forti, aut plane stupido animo istos esse
oportere, qui hæc concoquant, facile
dixeris; neque enim se religionemque
suam à putidissimis illorum convitiis,
quæ evomunt, tueri cuiquam impune
licebit. Verum enimvero de libertate,
deque

deque existimatione & fama tantopere diminutis non adeo tragice declamandum esset, cum victores felici successu, pro innato humani generis vitio, elati, id jure belli sibi faciendum esse autument; modo in tuto collocaretur religio, nullâ vi animabus adhibitâ; modo filii septennes aut ultra, sacro lavacro tincti, è Parentum sinubus, prout Collectoribus, qui hujus impiæ lustrationis causa *Græciæ* provincias circumeunt, libet, non eriperentur, in cultu *Mohammedico* instituendi: quorum pars, pro varia ipsorum indole, post tyrocinium sub rigidissimis disciplinæ exactoribus magistrisque depositum, armis tractandis operam navant; pars literis, quo ad munus tum belli tum rerum civilium sacrarumque fungendum sint instructiores; cæteris exsectis in fideliores Regii Gynæcei custodiam, vel de quibus, utpote stupidioribus, desperant, ad viliora officia detrufis.

Quantum vero dedecoris orbi Christiano merito inurendum videtur, qui hanc crudelissimam animarum stragem inultam patitur! qui *Græcæ Ecclesiæ* in extremis fatifcenti non succurrit, nedum

dum illachrymatur ! Quanto furore vindicandum erat hoc flagitiosissimum, ultra omnem vim verborum, scelus, nisi Gens quoque *Græca* obbrutesceret ! Frustra enim in *Græcis* animum vel vindictæ capacem requiras ; animosos illos spiritus continua malorum, quibus succumbunt, series omnino sustulit ; mens languet flaccescitque, plane degener, pariterque captiva ac corpus : dum, quod miserius est, servituti longæ adeo addicuntur & assuefiunt, ut de ea fere nihil querantur, vixque anhelent ad libertatem. Adeo eos longa eaque acerbissima oppressit servitus, ut qui ob infractas animi vires, ob ingenium reliquasque dotes ad imperium totius orbis nati olim videbantur, plane vecordes sint, ne spe quidem relicta recuperandæ pristinæ conditionis.

Dolendum est fane ex his non paucos, quibus animi sunt infirmiores, quam ut hoc triste onus sustineant, ejurata fide subinde in *Mohammedanismi* barathrum se dare præcipites. *Turcas*, licet aliàs vilissimos, ipsis infestos atque eo nomine acrius quidem ferocientes satis duriter experti, ut eandem quoque

14 DE ECCLESIAE GRACIA

in alios grassandi vel vindictæ vel arrogantia vel solius levitatis gratia licentiam fumant, non minus quam ut fœdis libidinibus sine conscientia stimulis, represso jam pudore ac metu, cum id per leges liceat, laxius indulgeant, id facile apud ipsos in Apostasia argumentum cedit. Nemo enim ingenii adeo deplorati est, ut quasi rationum momentis victus, *Mohammedanismi* furores & deliria amplectatur. At mihi serio mecum perpendenti, quam tot vitæ malis undecunque oppressa, in desperationem ruat mens humana, quam in fidei Christianæ doctrina parum sint instructi *Græci*, quantumque subsidiorum plebi literarum penitus ignaræ, vel ad mediocrem ipsius intelligentiam, hac ex parte desit, identidem sæpe sæpius mirari subiit, etiamnumque subit, Apostatarum numerum non fuisse auctiorem; & præsens satis edoctus tandem didici, solennem, divina gratia opitulante, festorum jejuniorumque celebrationem obstitisse, quo minus universus Oriens dudum penitus à fide Christiana defecisset. Hoc medio, si non unico, saltem præcipuo, de tot crudelissimis
ma-

machinationibus adhuc triumphat religio *Christi*; sacro hoc amuleto, neminum serpat virus *Mohammedicum*, secunda munitaque. Redeuntibus enim, quibus interesse pia æmulatione densis agminibus contenditur, his festis, historia natalium, mortis, & resurrectionis *Christi*, cæteraque mysteria, quæ religionis summam conficiunt, facilius revocantur in memoriam: dum vero *Apostolorum* & quorundam è celeberrimis Martyribus, qui nulla vi, minis nullis, non crucibus, non equuleis, non flammis, non bestiis deterriti, pro fide Christiana mortem oppetere & gloriæ & lucro esse duxerint, memorias colunt, tam ingentis zeli, tam indefessæ & plusquam humanæ patientiæ exemplo, quod festis anniversariis quasi coram repræsentatur, fortius animantur ad sustinendum quicquid est asperioris molestiæ & difficultatis, quod *Turcarum* ferocia minatur infligendum.

Dies festi celebriores, αἱ ἐπίσημοι τῶν
ἑορτῶν, hoc ordine recensentur.

Septembris.

A quo mense annum auspicantur ;
(primo enim die est ἀρχὴ τῆς Ἰνδικλῆς.)

VIII. Τὸ γενέσιον τῆς ὑπεραγίας Θεο-
τόκου, Natalis beatæ & sanctissimæ Ma-
riæ Virginis genitricis Dei.

XIV. Ἡ ὑψωσις τῆ τιμῆς καὶ ζωοποιῆ
ξύλου τῆ σταυροῦ, exaltatio pretiosi & vi-
visifici ligni *Crucis*.

XXVI. Ἡ μετέταξις τῆ ἀγίας Ἰωάννης τῆ
θεολόγου καὶ εὐαγγελιστοῦ, Sancti *Johannis*
Theologi & Evangelistæ Translatio seu
obitus.

Octobris.

VI. Τῆ Ἀποστόλου Θωμᾶ, Apostoli
Thomæ.

IX. Τῆ ἀγίας Ἀποστόλου Ἰακώβου τῆ Ἀλ-
φαί, Sancti Apostoli *Jacobi Alphæi*.

XVIII. Τῆ Εὐαγγελιστοῦ Λουκᾶ, Evan-
gelistæ *Lucæ*.

XXVI. Τῆ

XXVI. Τῷ μεγαλομάρτυρος Δημη-
τρίῳ, Magni Martyris Demetrii.

Novembris.

VIII. Τῶν Ταξιαρχῶν καὶ τῶν Ἀρχαγ-
γέλων Μιχαήλ καὶ Γαβριήλ καὶ τῶν λοιπῶν,
Militiæ cœlestis Præfectorum seu Arch-
angelorum Michaelis & Gabrielis & cæ-
terorum.

XIII. Ἰωάννῃ Τῷ Χρυσοστόμῳ, Johannis
Chrysostomi.

XIV. Τῷ Ἀποστόλῳ Φιλίππῳ, Aposto-
li Philippi.

XVI. Τῷ Ἀποστόλῳ Ματθαίῳ, Apo-
stoli Matthæi.

XXI. Τῆς εἰσόδου ἐν τῷ ναῷ τῆς Θεοτόκου,
ingressus B. Virginis in Templum. S. Lu-
cæ cap. 2.

XXX. Τῷ Ἀποστόλῳ Ἀνδρέῳ, Apostoli
Andreæ.

Decembris.

VI. Τῷ ἁγίῳ Νικολάῳ, Sancti Nico-
lai.

XII. Τῷ ἁγίῳ Σπυρίδωνος, Sancti Spy-
ridonis.

C

XX. Τῷ

XX. Τῷ Θεοφόρῳ Ἰγνατίῳ, Sancti *Ignatii*, qui ὁ Θεοφόρος dictus, de quo cognomento videlicet præstantissimi & plurimum reverendi D. *Episcopi Cestriensis* vindictiarum Ignatianarum partem posteriorem, Cap. XII.

XXV. Ἡ κατὰ σάρκα τῷ Σωτῆρι Ἰησοῦ Χριστῷ γέννησις, Salvatoris nostri *Jesu Christi* secundum carnem Nativitas. Ἡ γενέθλιος ἡμέρα τῷ Χριστῷ. Τὰ Χριστῷ γέννα.

Januarii.

I. Τῆς περιτομῆς τῷ Σωτῆρι καὶ τῷ μεγάλῳ Βασιλεῖ, Circumcisionis *Christi*, & Sancti *Basilii* Festum.

VI. Τὰ ἁγία ἐπιφάνεια, sive τὰ * Θεοφάνεια τῷ Σωτῆρι ἐν τῷ Ἰορδάνῃ, festum Theophaniorum sive Baptismatis *Christi*. Quo die *Constantinopoli* post Missam fit ὁ μέγας ἁγιασμός seu consecratio & benedictio aquæ, potissimum in Baptismales usus. Sed de hoc ritu postea suo in loco. Dicitur etiam ἐορτὴ τῶν φώτων sive festum Luminum, ob eandem

* Scribitur quandoque τὰ Θεοφάνεια.

rationem. Φῶτισμός enim antiquitus idem ac baptismus sonabat.

XVII. Τῷ ἁγίῳ Ἀντωνίῳ, Sancti *Antonii*.

XVIII. Τῶν ἐπισκόπων Ἀλεξανδρείας, Ἀθανασίῳ καὶ Κυρίλλῳ, Episcoporum *Alexandriæ, Athanasii & Cyrilli*.

XXV. Γρηγορίῳ τῷ Θεολόγῳ τῷ ἐκ Ναζιανζῆς, *Gregorii Theologi Nazianzeni*.

XXX. Τῶν τριῶν Ἱεραρχῶν, Βασιλείῳ, Γρηγορίῳ, καὶ Χρυσοστόμῳ ἁμα, trium sanctorum Archipræfulum, *Basilii, Gregorii, & Chrysostomi*.

Februarii.

II. Τῆς ὑπαπαντῆς τῷ Χριστῷ μετὰ τεσσαράκοντα ἡμέρας, occurfus *Christi* post XL dies purificationis Virginis, Sancti *Lucæ* Cap. 2. quando ipsi obviam factus est *Symeon*.

XI. Ἀγίῳ Βλασίῳ, sancti *Blasii*.

Martii.

IX. * Τῶν ἁγίων τεσσαράκοντα Μαρτύρων τῶν ἐν Σεβαστείᾳ τῇ λίμνῃ μαρτυρησάντων, quadraginta *Martyrum*,

* V. Martyrolog. Romanum.

C 2

qui

20 DE ECCLESIAE GRÆCÆ
qui *Sebastiæ* in lacu passi sunt.

XXV. Ο Ευαγγελισμὸς τῆς Παρθένου,
Annunciatio B. Virginis.

Aprilis.

XXIII. Τῷ ἁγίῳ, ἐνδοξῷ, μεγαλομάρ-
τυρῳ Γεωργίῳ, *sancti, gloriosi, & mag-
ni Martyris Georgii.*

XXV. Τῷ Ευαγγελιστῇ Μάρκῳ, *Evan-
gelistæ Marci.*

Maii.

VIII. Ἰωάννῃ τῷ Θεολόγῳ, *Johannis
Theologi.*

XXI. Τῷ μεγάλῳ Κωνσταντίνῳ καὶ τῆς
ἁγίας Ελένης, *magni Constantini & fan-
ctæ Helenæ.*

XXV. Ἡ εὑρεσις τῆς κεφαλῆς Ἰωάννου
τοῦ Βαπτιστῆ, *inventio capitis Joannis
Baptistæ.*

Junii.

XI. Τῶν ἁγίων Ἀποστόλων Βαρθολο-
μαίῳ καὶ Βαρνάβᾳ, *sanctorum Apostolo-
rum, Bartholomæi & Barnabæ.*

XXIV. Τὸ

XXIV. Τὸ γενέσιον τῷ Προδρόμῳ Βαπτιστῷ, Natalis Præcursoris *Baptistæ*.

XXIX. Ἡ τῶν Αποστόλων Πέτρου καὶ Παύλου ἀπόδομή, Apostolorum *Petri & Pauli* obitus, sive per martyrium consecratio.

Julii.

XVII. Τῆς ἁγίας Μαρίνης, sanctæ *Marinæ*.

XX. Τῷ προφῆτῳ Ἠλίῳ, Prophetæ *Eliæ*.

XXVI. Τῆς ἁγίας καὶ ὁσιομάρτυρος Παρασκευῆς, sanctæ Martyris *Parasceves*.

XXVII. Τῷ ἁγίῳ μεγαλิมάρτυρῳ καὶ ἱαματικῷ Παντελεήμονῳ, sancti magni Martyris & Medici *Panteleemonis*, seu, ut *Romanum* Martyrologium habet, *Pantaleonis*, qui sub *Diocletiano* Martyrio coronatus erat.

Augusti.

VI. Ἡ μεταμόρφωσις τῷ Σωτῆρῳ, transfiguratio *Christi*.

XV. Ἡ κοίμησις τῆς Θεοτόκου, obitus *B. Virginis*.

C 3

XXIX. Ἡ

Sacrum illud officium, quod his diebus peragitur, per quinque aut plures horas durat: memini me in festo sancti *Demetrii* sacris in templo viculi cognominis, quem *Turcæ Tatonla* appellant, trans *Constantinopolim*, septem integris horis simul interfuisse: quo tempore finitis precibus ordinariis prælegebatur populo illius vita lingua vulgari, è *Synaxario* desumpta. Hoc enim apud ipsos solenne est, ut lectionibus tempori accommodatis enarrationes istæ historicae, sive de sacris scripturis, seu aliunde translatae, ipsorum, quorum vix millesimus id legendo proprio Marte assequi possit, memoriæ firmitus imprimantur. Sacram diei solennitatem claudit augustissimum Eucharistiæ sacramentum, quod ingenti cum apparatu celebratur, utpote non minima imo præcipua pars ipsius, quod nullo prætextu omitti liceat. Templâ frequentes adeunt *Græci*, quisque pro virili sua munuscula, puta panem, vinum, cereos, oleum, vel quippiam tale, quod in sacris impendatur,

tur, usibusque Ecclesiæ quoquo modo inserviat, sacerdotibus exhibitori. Summo quidem mane cœtus vere ante-lucanos habent, exemplo veterum Christianorum, quos *Plinius Proconsul* Epist. 97. in suis ad *Trajanum* Imperatorem literis, *stato die ante lucem convenire, carmenque Christo quasi Deo dicere secum invicem* memorat; partim ut solenni sacro per integrum tempus intersint, partim ut dimissa opportunius plebs, quam pietas illuc traxerat, suis rebus privatis melius attendat; potissimum, ut mihi quidem videtur, quo rem sacram securius agant, minusque in iisdem procurandis molestiæ à *Turcis* ipsis faceffatur. Credo autem neminem diversæ licet communionis (illud enim de aliis augurari fas erit, quod ipse præsens sæpe expertus sum) cui pietas & Religio Christiana cordi sunt, confertæ adorantium turbæ immisceri posse, quin æstuantibus misericordia visceribus in lachrymas, in gemitus, & in vota ad *Christum* communem nostrum Salvatorem ultro solvatur, ut hos ejusdem fidei consecratos ex hac dura & acerbissima servitute, quam serviunt, exerta manu eripere

pere tandem dignaretur. Pietatem in his sacris solennibus peragendis comitatur erga pauperes liberalitas, in quam videntur effusi, pene ultra quam res angustæ finant: quod probe compertum habent, qui sorte quapiam miserabili ad incitas redacti literas à Patriarcha impetrant, hinc collatitiis eleemosynis inopiam sublevaturi. Interdum *Turcas* quosdam horum cœtibus sese immiscentes intueri est, ut Christiani catenati ipsis in servitutem addicti, quos secum ferunt, stipem emendicent; sed cum illud quantulumcunque sit quod colligitur in Patronorum cedat peculium, horum fortis, licet alias vere miserandæ, perpaucos miserescit.

Festorum celebrium vigiliis noctes insomnes agunt sacerdotes & diaconi cæterique καλόγεροι seu Religiosi, precibus sacrisque lectionibus vacantes. Ne vero intermittatur minusque rotunde procedat ἡ Ἱεροδιακονία seu sacrum hoc ministerium ob vires ex intentione vocis diminutas, sibi ipsis vicariam operam præstant.

Unusquisque ferè anni dies habet ipsi proprium Sanctum, cui peculiariter commemorando

memorando deputatur, πλὴν ἄνευ δοξολογίας, & absque sacris solennibus, quibus populus solet interesse, solis sacerdotibus hoc officio defungentibus. Hæ solennitates statis diebus recurrunt; cæteræ à tempore *Paschatis*, in quo assignando veteri *Paschali* cyclo, qui à patribus *Nicænis* præcessionis æquinoctiorum parum gnaris figebatur, hodie utuntur, omnino pendent.

Ἡ ἁγία καὶ μεγάλη Κυριακὴ τῆς Πάσχα, sancta & magna Dominica *Paschatis*, τὸ Πάσχα ἀναστάσιμον, *Pascha Resurrectionis*. Ἡμέρα Ἀναστάσεως sive Ἀναστάσιμ. Dies *Resurrectionis*. Hinc ob repetitam *Dominicæ* *Resurrectionis* memoriam quælibet dies *Dominica* dicta quoque est Ἀναστάσιμ. Hoc die in templis aut in plateis in signum gaudii mutuique amoris se invicem osculantur hac præmissâ salutatione, Χριστὸς ἀνέστη, *Christus resurrexit*; cui ab altero respondetur, ἀληθῶς ἀνέστη, *Vere resurrexit*. Duabus feriis quoque sequentibus idem mos obtinet. Dicitur quoque λαμπρὰ ob candidas fulgentesque recens baptizatorum vestes. Hebdomas ve-

rò

rò quæ sequitur nuncupatur διακαινήσι-
μⓄ. Inde

Dominica post Pascha Κυριακὴ δια-
καινήσιμⓄ five νέα vel καὶνὴ Κυριακὴ,
nova Dominica, communissime verò ἡ
Κυριακὴ τῷ Θωμᾷ, Dominica *Thomæ*;
five τῆς ψηλαφήσεως τῷ Θωμᾷ, contrecta-
tionis *Thomæ*, ob Evangelii pericopen
de *S. Thomæ* lectam *S. Johan.* cap. xx.
& Ἀντίπασχα.

Dominica tertia, ἡ Κυριακὴ τῶν μυ-
ροφόρων γυναικῶν, Dominica mulie-
rum unguentum ferentium, quo
Christi corpus erat imbuendum, ob hi-
storiam Evangelicam de iis lectam, quod
de sequentibus dicendum est.

Dominica quarta, ἡ Κυριακὴ τῷ Πα-
ραλύτῃ, Paralytici, ἡ Κυριακὴ τῆς μεσο-
πεντηκοστῆς five media inter Pascha &
Pentecosten.

Dominica quinta ἡ Κυριακὴ τῆς Σα-
μαρείτιδⓄ, Dominica Samaritanæ.

Dominica sexta, ἡ Κυριακὴ τῷ τυφλῷ,
cæci.

Feria quinta, ἡ ἀνάληψις τῷ ΣωτῆριⓄ εἰς
τὸν ἔρανόν, assumptio Salvatoris in cælum.

Dominica septima, ἡ Κυριακὴ τῶν ἀγί-
ων Πατέρων, seu τῶν ἀγίων τριακοσίων δέκα

χὺ

καὶ ὅκτω θεοφόρων τῶν ἐν Νικαίᾳ, San-
ctorum tercentum & octodecim Pa-
trum, qui in *Nicæa* convenerant.

Ἡ Κυριακὴ τῆς ἁγίας Πεντηκοστῆς, Do-
minica sacræ Pentecostes.

Die sequente celebratur τῆς παναγίας
καὶ ἀδιαίρετης τριάδος ἑορτὴ, sanctissimæ
& individuæ *Trinitatis* Festum.

Dominica post Pentecosten, ἡ Κυριακὴ
τῶν ἁγίων πάντων, Dominica *omnium*
Sanctorum, à quâ Apostolorum jejunii
tempus numerandum est, uti mox vi-
debitur.

Non parum quoque conservandis
Christianæ fidei apud plebem reliquiis
conducunt τῶν νηστειῶν καιροὶ διωρισμέ-
νοι juniorum occurrentes & statæ vi-
ces, tum quæ singulis annis, tum quæ
hebdomadatim revertuntur. Horum e-
nim sunt retinentissimi, ac ad ea obser-
vanda tanta cum religione feruntur, ut
Ecclesiæ leges hac ex parte sancitas
transgredi piaculum habeatur. Ita do-
muere affectus partim longa consuetu-
do, partim pietas, ut tantum absit, ut
de jejuniis, ut ut asperis, in longum
tempus productis querantur, ut religio-
nem, ne deinceps tota pereat, pericli-
tatum

tatum iri, his jejunandi rigoribus, licet ex intuitu humanæ infirmitatis, paulò remissis, malis nec facilè avellendis suspicionibus credituri sint.

Αἱ τέσσαρες νηστεῖαι τῷ καθ' ἑνὸς χρόνῳ,
Quatuor uniuscujusque anni jejunia
solenniora.

Ἡ πρώτη μεγάλη καὶ ἁγία Τεσσαρακοστή.
Primum magnum & sanctum Quadra-
gesimæ jejunium ante *Pascha*, quod à
primis Ecclesiæ seculis deductum ho-
die à *Græcis* quam religiosissime obser-
vatur. Non nisi quadraginta octo die-
rum spatio absolvitur; quo tempore,
(nisi quod festo Annunciationis B.
Virginis & *Palmarum* piscibus, quasi
ἐυωχῶντες sive opipare epulantes, ve-
scantur) ab omni carne, piscibus ἐναίμοις,
(nam cæteris exsanguibus & ὀστρακο-
δέρμοις seu testaceis vesci licet) ovis,
caseo, reliquoque lacticiniorum appa-
ratu sibi prorsus abstinendum esse pro
more censent, utpote ἐνερπαγῶντες i. e.
siccioribus cibis utentes. Sabbatis &
Dominicis permittitur vini & olei usus:
licet qui sunt religiosiores, & potissi-
mum Sacerdotes & Monachi, indul-
gentia

gentia ista frui nolentes, ab utroque sibi temperent. Quidam vero hac lege se adeo constrictos credunt, ut ab iis delibandis nedum tangendis abstineant, ut si forte vel unica olei lactisve guttula in cibos inciderit, eos tanquam profanos pollutosque plane rejiciant; ut denique fame vel morbo perire, quam illicitis cibis vesci desperata obstinatione, ut ut ingenti necessitate pressi, malint.

Dominica ante Septuagesimam, ἡ Κυριακὴ τῶν Τελῶν καὶ Φαρισαίων, Dominica Publicani & Pharisei, ob periochen Evangelii Sancti *Lucæ*, cap. xviii. istam parabolam enarrantem, ita dicta. Tum melodice recitant, Φαρισαῖον φύγομεν ὑψηροῦσαν, καὶ τελῶνα μάθωμεν τόταπεινόν, ἐν στεναγμοῖς πρὸς τὸν Σωτῆρα κραυγάζωμεν, ἵλασθε μὲν μὴν εὐδιάλλακτε. *Pharisei superbiam fugiamus, & Publicani discamus humilitatem; in angustiis ad Salvatorem clamabimus, propitius esto, O tu qui solus nobis es reconciliatus facilis.*

Septuagesima, ἡ Κυριακὴ τῶν Ἀσώτων Dominica filii prodigi; dicitur etiam ἡ Προφωνή. Inde & hebdomas Προφωνήσιμῳ, quia de futuro jejunio, proclamatione

matione publica quasi facta, ante monet; vel potius προσφωνὴ & φεροφωνήσιμος, uti apud Nicephorum Callistum scribitur.

Sexagesima, ἡ Κυριακὴ τῆς ἀπόχρεω Dominica carnisprivii. Die enim sequente à carne abstinent, lacticiuiis vitantes; nec ultra eam carnibus vesci licet; quippe ἡ κρεωφαγία cum ipsa terminatur.

Sabbato μνήμη πάντων τῶν ἐν Ἀσκήσει λαμψάντων, memoria omnium ob vitam *Asceticam* insignium.

Quinquagesima, ἡ Κυριακὴ Τυρινὴ ἢ Τυροφάγος, à casei comestione nuncupata; quo nomine ova & cætera lacticia comprehenduntur. Post eam fit Αποτύρωσις. Die enim Lunæ jejunium solenne incipiunt, lacticiuiis non ultra indulgentes. Dicitur etiam, ἐξορία τῷ Ἀδὰμ, seu exterminatio *Adami* διὰ λειμαργίαν seu ob luxum gulamque; ob periochen *Genes.* cap. 3. lectam.

Quadragesima, ἡ πρώτη τῶν νηστειῶν, Prima Dominica *sacrorum jejuniorum*, sive ἡ κυριακὴ τῆς Ὀρθοδοξίας sive *Orthodoxiæ*, quia illo tempore celebratur
ἡ μνεία

ἡ μνεΐα τῶν ορθοδόξων Βασιλέων καὶ πατρι-
αρχῶν, memoria orthodoxorum Re-
gum & Patriarcharum.

Ἡ δευτέρα Κυριακὴ, secunda Domi-
nica.

Ἡ τρίτη, τῇ τιμίου καὶ ζωοποιοῦ ξύλου,
tertia pretiosæ & vivificæ crucis, quam
Codinus de offic. aulæ CP. cap. 9. vocat
Κυριακὴν τῆς Σταυροπερσκηνήσεως. Hac
enim hebdomade oscula cruci a Sacer-
dotibus expositæ frequentius impri-
munt, maximoque cum cultu & reve-
rentia adorant.

Ἡ τετάρτη, quarta τὸ μεσονήγειον καὶ
μεσονήγιμ^{ος} Κυριακὴ, media Quadra-
gesimæ Dominica.

Ἡ πέμπτη, Quinta.

Τὸ Σάββατον τοῦ ἁγίου Λαζάρου,
Sabbatum Lazari, i. e. resuscitati.

Ἡ ἕκτη, ἡ Κυριακὴ τῶν βαΐων, Domi-
nica Palmarum, ἡ βαΐοφόρος, a gestatione
Palmarum.

Ἡ ἁγία καὶ μεγάλη ἑβδομάς, sancta
& magna Hebdomas, sive ἡ τῇ σωτηρίᾳ
πάθος ἑβδομάς, salutaris Passionis heb-
domas, quam jejuniis & vigiliis intenti
maxime celebrant.

Ἡ ἁγία

Ἡ ἁγία καὶ μεγάλη δευτέρα ἡμέρα;
sancta & magna feria secunda: quæ
epitheta honoris gratia cæteris diebus
apponuntur; uti

Ἡ ἁγία καὶ μεγάλη τρίτη, *sancta &*
magna feria tertia.

Ἡ ἁγία καὶ μεγάλη τετάρτη, *sancta*
& magna feria quarta.

Ἡ ἁγία καὶ μεγάλη πέμπτη, *sancta &*
magna feria quinta.

Vesperī in Patriarchio celebratur
 ὁ θεῖος καὶ ἱερὸς νιπτήρ, uti vocant, sive *ri-*
tus lavandi pedes, cujus existat ἡ ἀκολου-
θία seu peculiare officium in Eucholo-
 gio, in stupendæ humilitatis *Christi*
 beatissimi Salvatoris nostri, qui isthoc
 ritu erga discipulos fungi non dedigna-
 tus est, vere jam, ut *Sti. Pauli* verba
 huc transferam, μορφὴν δόλου λαβὼν, in
 se servili conditione suscepta, (quo vir-
 tus hæc peculiariter admodum *Christia-*
na exemplo suo redderetur commen-
 datior) imitationem ac memoriam.
 Duodecim monachorum aliorumve,
 juxta numerum Apostolorum, quos ex-
 hibent, quorumque nominibus durante
 ceremonia nuncupantur, pedes lavat
 Patriarcha linteo præcinctus, *Christi* vi-
 cem

cem subiens. Sed dum ille ad *Judam* proditorem ipsius pedes loturus accedit, repræsentatio planè illaudabilis & ludicra videtur, ut gestibus tantæ solennitati parum congruis scenicisque conspectis plebs alias devota & seriò intenta à risu vix sibi temperare valeat. Nec minima lis solet inter eos exoriri, quam forte tandem decidunt, quis *Judæ* προσδότη personam sustineat; cum ille hoc infami nomine per integrum deinceps vitæ tempus ut plurimum veniat dignoscendus.

Feria sexta, ἡ ἁγία καὶ μεγάλη παρασκευή, sancta & magna Parasceve, Πάσχα σταυρώσιμον, *Pascha* crucifixionis, seu *Judaicum*, quatenus ipsi contradistinguitur Πάσχα Αναστάσιμον seu *Pascha* resurrectionis sive Christianum, ἡ τῆς ἁγίας πάθος ἡμέρα: sanctissimæ *passionis* dies.

Nocte, quam ideo τὴν Ἀγρυπνίαν τῶν ἁγίων παθῶν, sanctæ passionis Vigiliis appellitant, viri corporibus affligendis, orationibus, & Dominicæ passionis Evangelicæ historiæ intenti vacant: nec mulieres aut pueros, modo sexennes septennesve, ab hoc rigidæ pietatis ex-

D

ercitio

exercitio eximit sexus aut ætatis teneritudo, juxta antiquissimum Christianorum ritum, quem memorat *Eusebius* in historiæ Ecclesiasticæ lib. II. cap. XVII. cujus verba coram referre non pigebit. Τί δὲ τοῦτοις ἐπιλέγειν τὰς ἐπὶ ταυτὸν συνόδους καὶ τὰς ἰδίᾳ μὲν ἀνδρῶν, ἰδίᾳ δὲ γυναικῶν ἐν ταυτῷ διατριβάς, καὶ τὰς ἐξ ἑδους εἰσέτι καὶ νῦν πρὸς ἡμῶν ἐπιτελουμένας ἀσκήσεις, ἃς διαφερόντως κατὰ τὴν Σωτηρίου πάθους ἑορτὴν, ἐν ἀσιτίαις καὶ διανυκτερεύσεσιν περσοχαῖς τε τῶν θείων λόγων ἐντελεῖν εἰώδαμεν; hoc est, Clarissimo *Valesio* interprete, *Quid præterea hic attinet commemorare cætus & virorum ac mulierum seorsim degentium studia atque exercitationes, quæ apud nos etiamnum* (h. e. quæ à primis sæculis ad nostra usque tempora adhuc durant; huc enim applicat studia & ἀσκήσεις *Therapeutarum* à *Philone* memoratorum, quos *Christianos* & *Sancti Marci* discipulos esse contendit,) *in usu sunt, præcipue circa diem festum Dominicæ passionis, quo tempore jejuniis atque vigiliis & sacrorum librorum lectioni impensius vacare consuevimus?* & postea, καὶ μάλιστα τὰς τῆς μεγάλης ἑορτῆς

ἐορτῆς παννυχίδας, καὶ τὰς ἐν ταύταις
 ἀσκήσεις *imprimis pervigilia magnæ so-*
lennitatis, piasque in iisdem exercita-
tiones. Τῶν μὲν ἀσκήσεως καὶ κακοπιθέ-
 σεως ἐνασχεμένων, de vitâ *Const.* l. 3.
 c. 5.

Inter sacros hos, ut ita dicam, tumultus, quos tanta ac tam frequens vel in templo vel in plateis cursitatio ciet, tota nox antecedens peragitur. Si cuiquam interea hac παντελεῖ ἀσιτία sive longâ & acri abstinentia deliquium pati contigerit, nihil quo languentem stomachum refocillet præter panem & aquam ad usque solis occasum habet; cæteris, qui ob Athleticum corporis habitum inedia sunt patientes, jejunium ad sequentis diei vesperam ultro protendentibus. Deinde, appetente ante Sabbatum nocte ad cæremoniam Ἀποκαθάρσεως *Christi*, seu actionis, qua videlicet ille è cruce detractus erat, exhibendam proceditur, quam sequitur accensis lucernis prælatis per templum imaginis *Christi* circumgestatio.

Feria septima, τὸ ἅγιον καὶ μέγα Σάββατον; sanctum & magnum Sabbatum. Hoc die semel tantum vesci licet; hora tertia post meridiem ad templum concurritur, ad preces nimirum vespertinas obeundas, Monachis reliquisque, qui illic tota nocte vigilaturi sunt, ne præ languore deficiant, frustulum panis, ficos, dactylosve secum fumentibus. De cæteris cæremoniis, utpote ineptis puerilibusque, dicere piget. Die illucescente, δόξα ἐν ὑψίστοις gloria in excelsis alta voce canitur; mox hymnus ille præclarus, quem præcinente Patriarcha repetunt duodecies, Χριστὸς ἀνέστη ἐκ νεκρῶν θάνατον θάνατον πατήσας, καὶ τοῖς ἐν τοῖς μνήμασι ζῶν χαρισάμενος, *Christus surrexit ex mortuis, mortem morte conculcans, & vitam iis, qui erant in sepulchris, impertiens*: quem hymnum singulis diebus à Paschate ad festum usque Ascensionis cantillant.

Ἡ δευτέρα νηστεία καὶ αὐτὴ τεσσαρακονθήμερος πρὸ τῆς καὶ σάρκα τῷ Σωτῆρι γεννήσεως. Secundum jejunium, etiam Quadragesimale, ante festum natalis Christi. Cujus institutionis rationem hinc

hinc petitam volunt, quod sicut *Moses* quadraginta dierum jejunio quasi initiatus, tabulis legis à sanctissimo Numine donaretur; sic & Christianos, ut pari cura & σκληραγωγία, quantum imitari licet, ad excipiendum τὸν Νομοδότην se componant, quam maxime oportere existimant. Licet vero à carnibus, butyro, & ovis penitus sit abstinendum, piscium tamen, olei, & vini liber usus est, ut planè mite & facile tolerandum habeatur hoc jejunium, si cum magna Quadragesima conferas.

Ἡ τρίτη νηστεία τῆς Θεοτόκου, tertium jejunium B. *Virginis*, genitricis Dei. Duabus septimanis absolvitur hoc jejunium, à primo nimirum *Augusti* ad ejusdem decimum quintum: quo die celebratur ἡ κοίμησις τῆς Θεομήτορος, uti supra ex Menologio recensuimus, seu *Dormitio Virginis*, hoc est, ut rem illam ex consequenti & explicatius solent interpretari, ἡ ἐκ τῶν γηίνων εἰς ὑερανὲς μεταβάσις, ipsius è terra in cælum translatio, seu ut *Latini* usitatius loquuntur, *Assumptio*.

Ἡ πεντάτη νηστεία τῶν ἁγίων Ἀποστόλων;
 quartum jejunium Sanctorum Aposto-
 lorum, nempe *Petri & Pauli*. Hujus
 jejunii tempus incertum est, & magis
 minusve contrahitur pro majori aut mi-
 nori Paschatis in anteriora anni inciden-
 tia. Ineunt hoc jejunium feria secunda
 immediate post festum omnium Sancto-
 rum, quod ad eorundem Apostolorum
 festum pertingit, quorum memorias
 hoc prævio jejunio colunt. Quousque
 vero singulis annis duret, hic canon
 ἀπαράβατος. facili methodo ostendit.
 Quot dies à festo Paschatis ad Maii se-
 cundum numerantur, totidem jejunio
 Apostolorum deputabuntur. Exemplo
 res fiet evidentissima: Anno *Christi*
 M. DC. LXIX. Pascha incidebat in *A-*
prilis undecimum; intervallum viginti
 duos dies complectitur, utroque nimi-
 rum termino incluso; ideo idem erit
 numerus dierum jejunii, uti ex calculo
 liquebit.

Mos antiquissimus ἐν πατρίδι & πα-
 ρασκευῇ feu προσαβάτω feria quarta &
 sexta jejunandi adhuc strictim retine-
 tur: hic enim per universam Ecclesiam
 Christianam olim obtinuit, partim ut
 reli-

religiosioribus Judæis, qui bis hebdomadatim (S. *Lucæ* cap. xvij. v. 12.) sibi ex præscripto & traditione seniorum jejunandum esse censuere, pares sint; partim, quod hos dies Stationarios jejunio quasi sacrandi originem verius pandit, ut *Christi* prodi & crucifixi memoriam hac hebdomadaria celebritate commonefacti, pio quodam dolore prosequantur.

Eximuntur vero ab his semi-jejuniis αἱ πεντάδες καὶ ὡρασκυαὶ trium celebrium festorum, h. e. τῆς δωδεκαημέρου seu intervalli, quod festum natalium *Christi* & *Epiphaniorum* vigilias connectit; ne tanta celebritas summo cum gaudio à Christiano populo peragenda, jejunio, doloris utique indicio, interposito turbata minuatur, τῆς ἑβδομάδος διακαιησίμου, quæ Paschale, & τῆς ἑβδομάδος τῶ ἀγίου πνεύματος, quæ Pentecostale festum sequitur; pari quoque de causa; deinde, Hebdomadam τῆς προσφωνήσιμου & τῆς τυροφάγου ante Quinquagesimam, ne cum *Armeniis* hæreticis, quos *Tetraditas* & *Jacobitas* nuncupant, qui solenne jejunium tunc agunt, sibi vel minimum convenire videantur, ἀνατρέ-

ποντες, ut habet Triodium, τὸ ἐκείνων
 δόγμα τῆς ταύτης αἵρέσεως.

In his jejuniis indicendis ac tanta cum religione celebrandis, juxta vetus Ecclesiæ Catholicæ institutum, hoc potissimum agit Ecclesia Orientalis, ut carne hac dura tractatione in servitutem redacta, mens ingenti pondere, quod illam ad terram usque degravabat, soluta cælum liberius petat, rebusque divinis melius vacet, exactisque per hosce rigidissimos pœnitentiæ actus comestrationibus lasciviisque, cœlesti corporis & sanguinis *Jesu Christi* convivio majori cum pietatis incremento ac fructu reficiatur. His enim asperis exercitationibus initiandi sunt, antequam ad divinorum mysteriorum communicationem admittantur & epoptæ fiant.

Occurrunt subinde singulares feriæ, quæ jejunio dicantur, νηστῆσαι προσόρτοι seu anteferiales vigiliæ; cujusmodi sunt [*Epiphaniarum* vigilia, ut de aquis postero die consecrandis à peccatorum carnisque labe & sordibus purgati defæcatius bibant. Ηλασμένον autem ὕδωρ bibunt avidissimè. Morem hunc aquis benedicendi (quod Græci per τὸ ἁγιάζειν

αἰεῖν exprimunt) olim obtinuisse patet
ex Homiliâ S. *Chrysostomi* ὡς ἀγίασµῃ
τῇ ὑδατῇ.

Vigilia *Pentecostes* ; & feria secunda
Septimanæ Pentecostalis, quo prævia
hac purgatione ῥουπετῶντις seu flexis
poplitibus precibus vacantes recipiendis
Spiritus sancti afflatibus aptiores fiant.

Vigilia τῆς Μεταμορφώσεως sive *Trans-*
figurationis Christi.

Vigilia Festi inventionis S. *Crucis*, cu-
jus figuram jejuni osculantur.

Vigilia festi decollationis S. *Johannis*
Baptistæ.

Sabbato, nisi unico, magno nimirum
sanctæ Hebdomadis, jejunare adhuc
nefas est. Alias isto die per integrum
annum feriari non tantum libet, sed &
ex veteri lege Ecclesiastica omnino o-
portet. Ita enim statuebat sexagesimus
sextus Canon Apostolicus, Εἰ τις κληρι-
κὸς εὐρεθῇ τὴν Κυριακὴν ἡμέραν νηστεύειν,
ἢ τὸ σάββατον, πλὴν τῆς ἑνὸς μόνου, κα-
ταλείδω· εἰ δὲ λαϊκὸς, ἀφορίζεσθω. *Si*
quis Clericus deprehendatur die Dominico
jejunans, aut Sabbato, præter unum so-
lum, deponatur : si vero Laicus, excom-
municetur. Quem postea firmarunt As-
fessores

sessores sextæ Synodi canone quinquagesimo quinto, διορθώσασθαι τὸ σφάλμα τῶτο τῶν Λατίνων, ut *Zonaras* loquitur, ἐπιχειρῶντες, hunc *Latinorum errorem emendare conantes*. Hinc enim dissidium illud nunquam satis lugendum inter Christianos Orientales & Occidentales aliquatenus quoque crevit.

In hac tristi rerum ἀνεπαίσχιστῃ, qua tanquam in speculo veteris Ecclesiæ ante *Constantini* tempora faciem plane reflexam facile intueri est, nullas sacras moles divite ornatu, uti olim, superbientes, basilicas nullas, quas effusissima Imperatorum pietas construxerat, *Christianis* hodie superesse exspectabis. Occupata Urbe, ex *Turcis* pridem cessarunt, relictis devictæ genti, (utpote quorum intererat, ne tota deleretur) in sacros usus Ecclesiolis, iisque tenebricosis & structuræ minus elaboratæ, quas vel præ fastu, ut ipsis parum congruas, respuere videbantur. Quanquam vero ex indulgentia legum sacris hisce ædibus impune interesse liceat, quod sibi merito gratulentur, cum hetæriæ primis seculis plane vetitæ essent; habent tamen, quod vitio vertant queranturque

turque, sibi de novis fabricandis, iisque, quas vel deprædantur flammæ, vel labefactat terræ motus, vel ipsa vetustas conficit, instaurandis penitus esse interdictum; cujus edicti hoc unicum videtur propositum, ut fatiscentibus templis fatiscat quoque sensim, nulla vi adhibita, Christiana religio, quam sacri cultus officia, ne extinguatur, foveat. Quantopere ergo curandum est *Græcis*, ne rimas agant, vitiumque, quod ruinam minetur, faciant parietes: quod si partem, quod sæpe nulla prævertendum est cura, intercidero contigerit, ingenti pretio expugnanda est *Turcicarum* Judicum pervicacia, qui avaritiæ & iniquissimis postulatis religionem prætexunt, antequam de iis in integrum restituendis sit cogitandum.

Harum viginti sex hodie *Constantinopoli* exstant, quarum nomina hic apponam.

Πατριάρχειον, *Patriarchium*.

Ἀγία Νικολάου ἐκκλησία, *Ecclesia S. Nicolai*, non procul, si bene memini, à templo *S. Sophiæ*.

Ἀγία Γεωργίου, *Sancti Georgii*, ad portam *ῥαµαδίου*.

Πα-

44 DE ECCLESIAE GRÆCÆ

Παναγίας Χρυσαιφειῆς,

B. Virginis.

Αγίῳ Νικολάῳ, Sancti Ni-

colai.

Αγίῳ Κάρπῳ, S. Carpi.

Αγίῳ Κωνσταντίνῳ, S. Constantini in platea Caramania, non procul à septem Turribus.

Παναγίας, B. Virginis, in platea Belgradensi.

Παναγίας, B. Virginis in platea nova.

--Ecclesia prope portam Tormentariam.

Αγίῳ Δημητρίῳ, Sancti Demetrii, in

platea quæ Σαρμασίχιον dicitur.

Αγίῳ Γεωργίῳ, Sancti Georgii portam

versus Adrianopolitanam.

Παναγίας τῆς κυρίας τῷ ἑρανῷ, B. Vir-

ginis dominæ cœli, in eadem regione.

Αγίῳ Δημητρίῳ, sancti Demetrii, ad

portam Lignariam.

Παναγίας, B. Virginis, ad portam Ob-

liquam.

Παναγίας εἰς Αραμπατζῆν μειδάν, B.

Virginis, in Foro Arabge dicto.

Παναγίας, B. Virginis prope Balini.

Αγίῳ Νικολάῳ Αχριδιανῶν, Sancti

Nicolai Achridianorum.

Τὸ μετόχιον τῷ ἁγίῳ τάφῳ, facellum

sancti Sepulchri.

Τῆς.

Τῆς παναγίας τῆ Μεγυλιῦ, *B. Virginis*----

Αγίῳ Γεωργίῳ Ποίτηρᾶς, *S. Georgii*----

Αγίῳ Νικήτῃ, *S. Nicetæ*, prope ædes Principis *Walachiae*.

Τῆς Παναγίας, *B. Virginis*, prope ædes Principis *Moldaviae*.

Τῆς Παναγίας, *B. Virginis*, quæ ob distinctionem ἡ μικρὰ dicta, prope *Patriarchium*.

Αγίῳ Γεωργίῳ, *S. Georgii*, prope φανάριον.

Αγίῳ Ἰωάννῃ, *S. Johannis*.

Septem Ecclesiæ prope κονδοσκάλι in regionibus, quæ attingunt portam Arenariam, ante duodecennium horrendo incendio perierunt.

In *Galata* sex Ecclesiæ *Græcorum* numerantur.

Τῆς Παναγίας Καφατιανῆς, *B. Virginis*----

Τῷ Χριστῷ κρεμαστῷ, *Christi pendentis*.

Αγίῳ Δημητρίῳ, *S. Demetrii*.

Αγίῳ Νικολάῳ, *S. Nicolai*.

Τῷ Χριστῷ, *Christi ad Pistaniam*.

Αγίῳ Ἰωάννῃ, *S. Johannis*.

Ex

Ex hoc indiculo facile compertum habebis, Basilicas, quarum vetus notitia & *Procopius* cæterique historici meminere, hodie desiderari, utpote vel communi urbis fato everfas, vixque è ruderibus, novis ædificiis in earundem solo exstructis, amplius dignoscendas, vel in *Moscheas* à barbaris Victoribus conversas, qui quasdam tum ad ornandam Urbem, tum ad religionem suam in illa horrenda strage, quam fecerant, pulchritudine & magnificentia operis allekti, integras, (quatenus ipsorum superstitionis & *Turcici* cultus consuetudo paterentur) restare voluere; effractis nimirum cancellis deformatisque Sanctorum imaginibus, quas calculi & tessellæ vitreæ auro tectæ admirando plane artificio composuerant, quod de Templis Sanctæ *Sophiæ* & Sanctorum Apostolorum speciatim in notitia mea annotatum habes.

Ecce jam præcipuum *Turcicæ* superstitionis sacrarium, ὁ μέγας τῆς τῆς Θεῆς λόγος σοφίας νεῶς, μέγιστός τε καὶ λίαν εὐπρεπέστατος & λόγος δυνάμιν ὑπερβαίνων, *Nicephoro* hist. Ecc. lib. xvii. cap. xx. (hæc enim nominis ratio cæteris potior mihi

mihi videtur in honorem nempe *Christi* sapientiæ Patris) (a) μέγιστον ναὸς τῆς τοῦ Θεοῦ λόγου σοφίας, & rursus (b) ἡ ἐπὶ ὀνόματι τοῦ Θεοῦ λόγου κτισθεῖσα ἀγία σοφία, ὁ τοῦ Θεοῦ περιώνυμον ναὸς, recentioribus Græcis; à quibus non abludit *Procopius* L. I. Cap. I. de ædificiis *Justiniani*, Σοφίαν καλῶσιν οἱ Βυζάντιοι τὸν νεὼν ἐπιχρειατώματα τῷ Θεῷ τὴν ἐπωνυμίαν ἀπεργασμένοι Cui instaurando tanto amore, studio tanto, quod pietas acuebat, toto, quem per septendecim annos suppeditarat *Ægyptus*, reditu in id operis effuso, incubuit *Justinianus* Imperator, quasi hinc majorem sibi gloriam, quam ex tot barbaris gentibus devictis, aut ex legum civilium innumeris in methodum facilem redactis constitutionibus sibi pariendam esse duxerit, & quasi illa præclarissima tum militiæ tum domi gesta plane forderent nihilique haberentur, nisi hoc opus tanquam cætero-

(a) *Chronic Constant. p. 4.*

(b) p. 12. De hujus vere admirandi & longe celeberrimi Templi laudibus videfis elegantissimam *Manuelis Chrysoloræ ad Johannem Cantacuzenum Imperatorem Constantinopolitanum epistolam, qua veteris cum nova Roma instituit comparisonem.*

rum apex & coronis accessisset. Quo absoluto Imperatoria quidem cum pompa post solennes Deo Opt. Max. gratias hisce verbis actas Δόξα τῷ Θεῷ, τῷ καταξιώσαντί με τελέσαι τὸ τοιοῦτο ἔργον, *Gloria Deo, qui me hac gratia dignatus est, ut tale opus consummarem*, præ ingenti gaudio quasi extra se abreptus, ritu triumphantis exclamasse (a) fertur, νενίκηκά σε Σολομών: vici te *Solomon*. Ad cisternam regiam statuam quoque (b) *Solomonis* in folio sedentis collocavit, κρατῶντ' τὴν σιαγόνα αὐτοῦ, καὶ ὁρῶντ' τὴν ἀγίαν Σοφίαν, ὅς τις ἐνικῆθη εἰς μῆκος καὶ κάλλος ὑπὲρ τῶν παρ' αὐτῷ κτιζόντων ναῶν Ἱερουσαλήμ: *Maxillam manu sustentis, oculis ad S. Sophiam conversis, eo quod magnitudine & pulchritudine Templum Hierosolymitanum ab ipso conditum illa superaret*: hoc emblemate nimirum innuens, *Solomonem*, si humano consortio iterum redditus, pulcherrimum hoc & magnificum Templum omnibusque numeris absolutum contemplaretur, se Judice victum

(a) Codin. de origin. Constant. p. 71.

(b) p. 21. fine.

dolore & melancholia plane confectum iri. Omissio S. *Sophiæ* titulo, à scriptoribus *Græcis* pro familiari apud omnes, dum de ea verba fecerint, usu nuncupatur ἡ μεγάλη ἐκκλησία Ecclesia magna, & interdum ἡ μεγάλη ἀγιοπάτη ἐκκλησία.

Alterum illud Templum ναὸν τῶν ἁγίων Ἀποστόλων, Sanctorum Apostolorum, ob λείψανα S. S. *Andreae*, *Lucæ*, & *Timothei* quæ illic reposita perhibentur, olim celebre cum prius è lignea materia constaret, marmoreum & splendidissimi operis fecit (a) *Theodora Justiniani* Uxor, cujus exemplo, quod semper coram habuit, uti tanto marito dignam consortem decuit, ad illud moliendum urgebatur. Quod post captam Urbem *Græcis* primo concessum idem *Mohammedes* expugnator Urbis postea repetiit, utpote proprio nomine insigniendum, uti constantissima *Græcorum* traditione proditum reperio, non quasi, uti *Malaxus* in *Patriarchica Constantinopoleos* historia contendit, ob cædem hominis patratam, cum in regione deserta ædibusque destituta situm esset, metu illinc recessisset

(a) *Procop.* lib. 1. cap. 4. & *Cedin. de orig. Constantin.* p. 73. Edit. Paris. 1655.

Gennadius Scholarius Patriarcha, quod à verisimili maxime abhorret.

Ambitum istum, quo *Patriarchæ* ædes includuntur, olim occupabat Sanctimonialium cænobium; prope adstat templum τῇ Παναγίᾳ καὶ Παμμακαρίῳ seu *Sanctissimæ & Beatissimæ virgini* consecratum; quod ab isto tempore cessit in Patriarchium. Dejectu collis finum *Galatensem* versus prope Φανάριον situm est, amplitudinis ordinariæ, nec structuræ inelegantis, magnifico ornatu destitutum, tum ad amoliendam invidiam, tum ne *Turcis* præda fiat. Ingens vero ipsi hinc conciliatur honos, quod *Alexius Comnenus Imperator* illic sepultus jaceat, quod sacræ reliquiæ, quas vidi, sanctæ *Euphemie Martyris* aliorumque in loculamentis adhuc ferventur; potissimum denique, quod inibi exstet nigri marmoris fragmentum, tres pollices latum, duos circiter pedes longum, quantum conjectando assequi poteram, quod æreis cancellis clathratis, ne quid vel à pia vel à sacrilega manu patiatur, muniunt. Integram columnam, cujus hæc pars est, in *Pontii Pilati Prætorio*, ad quam *Christus* alligatus flagris

flagris cædebatur, stetit ab universis adeo firmissime creditum est, ut rem vel in dubium vocare apud ipsos plane nefas sit. Hinc pulvisculi erasi ob morborum fugandorum vim à piè credula plebe magni emuntur. Hos versiculos in lamina illic insculptos reperi.

Νῶτον δέδωκας εἰς μάστιγας Παντάρχα,
Ὡς καὶ πρόσωπον εἰς ῥαπισμάτων ὕβριν,
Σὴν μάστιγῶσιν προσφέρω σοὶ οἰκτῆρμον,
Ἰν' ἰλεῶς μοι εἴης λατρεύοντί σοι,
Καὶ μάστιγας σε ἐξ ἐμῶ ἀποστήσης,
Παναγώτης Νηόσιος εὐχεται.

Cum hac in regione, utpote editiori, fatisque commoda, Moscheam olim condendam proposuisset *Selimus*, pene de hoc Patriarchio actum fuerat, nisi *Græci*, quos subitus hic casus ingeniosos ac cautos fecerat, cum Principibus *Bassis*, quibuscum illud consilium communicaverat Imperator, oblatis nummis subdole egissent, quorum suasu à proposito desciscens eam *Adrianopoli* curaverat exstruendam.

Templa *Græcorum* non sunt unius figuræ; quædam visuntur *τρελλῶτα* &

κυκλοειδῆ, quæ in medio rotundata ingenti τρεῖς αὐτὸς tholo exsurgunt; quædam σταυρωτά, quorum partem alteram in longum productiorem altera instar crucis transversim secat; pleraque vero τετραγωνα καὶ ὀρθογώνια, seu figuræ quadratæ & oblongæ, qualem habet Patriarchium.

Quo sacri ritus in sequentibus memorandi melius intelligantur, singulas Templorum perfectorum partes (si qua enim desit, angustia loci aut quippiam incommodi in causa sunt) brevi quasi in tabella exhibebo.

Templum in tres partes pro triplici hominum, qui illic divini cultus causa conveniunt, ordine divisum intueri est, uti observat *Symeon Thessalonicensis* in tractatulo περὶ τῶν ναῶν, quo singulis suis in locis consistentibus omnis faceat confusio. Hi autem sunt.

(a) Οἱ ἱερεῖς *Sacerdotes* sive οἱ τελειωτικοί, quibus facultas consecrandi ex officio competit, eorumque ministri. Οἱ πιστοὶ fideles, sive οἱ τελεῖοι perfecti,

(a) Οἱ λαοὶ τῶν ἐκκλησιῶν εἰς τρεῖς αὐτὸς διαίρεται.

qui

qui ab omni noxa & censura immunes, communi, quod à baptismo & fide in *Christum* habent, Deo serviendi jure in publico cœtu gaudent.

Οἱ ὄντες ἐν μετανοίᾳ Pœnitentes, qui à Sacramentorum usu seclusi pœnis spiritualibus subjacent. Quorum censu Catechumenos & malo spiritu abreptos obsessosque olim reposuit Antiquitas, utpote quibus planè interdictum erat Ecclesiam propriè sic dictam ingredi, perfectisque *Christianis* sese immiscere. Pariter omne sacrum templum, ut idem loquitur, τριαδικῶς θεωρεῖται, τοῖς πρὸ τῆς ναῦ, καὶ τῇ ναῷ, καὶ τῷ βήματι, tripliciter divisum consideratur, in locum ante Templum, Templum ipsum & Sacrarium.

Exporrecta, quæ muiis circum circa cingitur, planitie occurrit primo Εμβολος *Embolus*, προθύρον, προπύλαιον, ἢ προαύλιον τῇ ναῷ. Αὐλὴ interdum quoque nuncupatur sive vestibulum, ex utrisque portæ lateribus procurrens, fornice tectum; inde τῆς Ἀψίδος nomen; sedilibus lateritiis ejusdem longitudinis parieti affixis. Supra *Christi* aut B. *Virginis* sanctorumque, præsertim illius, (qui ideo dictus est Ἅγιος ὁ μὴ ἔκ-

E 3

κλησίᾳς,

κλησίας, Monasterii aut Ecclesiæ Sanctus) cujus tutelæ & patrocinio ædes sacra commendatur, imagines absque amabili colorum mistura, omni proportionē insuper habita, rudi admodum penicillo depictæ conspiciuntur, ut polituram, quam dat ars pictoria, non minus quam reliquas ad ornatum cultumque vitæ humanæ elaboratas, Græcis hodie deesse, barbarie invec̃ta, hinc constet.

Portam, quæ μεγάλη καὶ ἀργυρεῖα h.e. *magna & argentea* dicitur, ingredienti non illico aperitur Ecclesiæ facies: obstat alia quasi porticus, Νάρθηξ. Intervallum hoc inde πρίναον quoque dictum, (quod licet πρὸς ναῶν sive navi proxime sit contiguum, ab ipsa tabulato, quod homine aliquantulum depressius est, & interdum muro secluditur) in ipso nimirum aditu, quo olim consistebant Pœnitentes, quibus ex Ecclesiæ disciplina ultra progrediendi gratia ante peractum pœnitentiæ tempus denegabatur, dicti Ακουόμενοι, id est, *Audientes*, qui proxime & magis introrsum stabant, juxta undecimum canonem Concilii Nicæni, qui sub Tyrannide Licinii lapsos tres annos ἐν Ακουομένοις exigere

exigere jussit, h. e. ut explicat Zonaras
 ἔξω τῆ ἐκκλησίας ἵσταται ἐν τῷ νάρθηκι καὶ
 τῶν δευτέρων ἀκούει γραφῶν, *extra Ecclesi-*
am in Narthece ad sacras scripturas au-
diendas consistere: & etiam *Catechume-*
ni, (uti paulo ante dictum erat, unde
 quandoque κατήχηματα seu κατηχημένεα
 nuncupatur) qui magis extrorsum ver-
 sus Propylæum, utpote nondum sacro
 baptismo initiati, collocabantur. In-
 ter utrosque medii erant *Energumēni*
 & οἱ χειμαζόμενοι, nisi prorsus iidem
 sint, ut quibusdam videtur, quos inter-
 dum confundi, interdum ab invicem di-
 stingui comperio. Huc usque fere-
 trum à sandapilariis allatum deponitur
 (neque enim in sacratiora *Templi* dedu-
 cendum est, nisi sit cujuspiam sacrati
 hominis) donec ritibus funereis intus
 peractis, cadaver inde in cœmeterio
 mandetur sepulturæ. A latere hujus
 conclave excurrit recipiendis mulieri-
 bus designatum: hinc in Templum per
 clathratos cancellos prospectus est, quo
 fit, ut quicquid sacrorum rituum illic
 peragitur conspiciant, ipsæ interim in-
 conspectæ. Paulo intra *Narthecem* col-
 locatur Κολυμβήθρα five *Baptisterium*,

56 DE ECCLESIAE GRÆCÆ
de quo postea in sectione de ritibus
Baptismi.

E *Narthece* per tres portas, quarum media, utpote amplior & longe præcipua, dicitur Πύλη ὡραία seu *Porta pulchra*, quæ quandoque, quod inter legendum caveri debet, cum Βασιλικῇ seu *Regia* confunditur, in honorem nempe *Christi* Sapientiæ Patris (pluraliter quoque effertur πύλαι ὡραῖαι) fit ingressus εἰς ναόν sive in templum. Lata area est pro modulo Ecclesiæ, & aperta, qua homines confertim stant adoraturi, nisi quod τριῖδια, seu *sedilia*, paulo altiora, (duobus brachiis, quibus innituntur ea occupantes, ut propemodum stare videantur, sinum ambientibus,) numero admodum pauca utrinque collocentur. In Patriarchio aminentior sedes (θρόνος ἡ συνθεσίων) prope Bema excipit Patriarcham; cæteræ reliquis Metropolitibus pro dignitate Episcopatum, & Principibus *Moldaviæ* & *Walachiæ*, si adsint, vel si qui adsint apud ipsos eminentioris notæ, honoris causa deputantur.

In quadris extrâ magis ad murum subsidentibus ex adverso stant cantores, hoc est, intervallo isto, quod inter ναόν
&

& βῆμα paulo superius intercedit ; illic extat ἀναλογεῖον sive suggestum, ubi sacra scriptura populo ab *Anagnostis* prælegitur ; propè *Soleas*, de quo tot incaluerunt controversiæ, quas hic non tracto, h. e. inter Chorum & sacrum Adytum, omnino collocandus est. Μεσόναιον quandoque concurrentibus in punctum ad umbilici modum saxorum projecturis in rotundam figuram contrahitur ; qua de causa media illa Templi pars elegantissime dicitur ὀμφαλός. In Ecclesiis grandioribus, quasi in meditullio πρὸ τῆς θύρας τῆς βήματος, hoc est, portæ sanctæ oppositus erigitur *Ambo*, cujus vero (sacris concionibus in defuetudinem plane abeuntibus) jam rarissimus est usus.

Inde tabulatum à fornice ad pavementum pertingens totam Templi latitudinem occupat, picturis & quidem inauratis (ut in quibusdam Monasteriorum Templis vidi) ornatum : cui tres portæ insunt, quarum media Πύλη ἁγία καὶ βασιλική, seu *Porta sancta & Regia*, non nisi raro & quibusdam de causis aperienda, hoc est, (a) in solenni cele-

(a) *Philotheus Patriarcha C. P.* in diataxi.

brium Vesperarum introitu, & Missæ tempore, quando Evangelii legendi causa exinde egreditur diaconus, vel quando sacerdos finita, qua circumgestantur Elementa jam jam consecranda, processione sacrarium ingreditur ea consecraturus, vel denique quando Laici illuc accedunt, à Sacerdote ἐν τῷ τῷ θυραισὶν sive in media porta stante Eucharistiæ sacra symbola percepturi. Honoris quoque causa numero plurali effertur, αἱ ἁγία θύραι, sive τὰ ἁγία θύραι. Extremæ sunt minores, quarum ad latus sinistrum versus Boream altera, altera ad dextrum Austrum versus; hac via Diaconis cæterisque inferioris subfelli ministris in bema eundum est.

Quod intus est, dicitur ἅγιον Βῆμα, eo quod illuc gradibus ascendatur; vel potius quod sit *Christi* sanctissimum tribunal, ἐπισημένον δὲ καὶ λαμπρότερον ὡς θρόνος Θεῶν, *sublime & cæteris splendidius, ut thronus Dei*; sive θείον Ἀδύτων, utpote sacratissima Templi pars, ad quam solis Sacerdotibus reliquisque, qui Altari ministrant, patet aditus, Laicis omnino inaccessa omni tempore, quo sacrum conficitur: inde τῷ ἱερέϊ no-
men

men. inditum, juxta XIX canonem Concilii *Laodicensi*, *μὲν οὖν ἔξ ὅν εἶναι τοῖς ἱερατικῇς εἰσέναι εἰς τὸ δυσιαγήριον καὶ κρινόνειν* : quod optime, ut solet, & breviter admodum explicat *Aristinus μεταλαμβάνειν ἐν τοῖς τῷ βήματος μόνος τὰς ἱερατικὰς*. De quo *S. Ambrosius Mediolanensis Theodosium* Imperatorem, qui postquam munera obtulisset in Sacrario, divina mysteria percepturus illic manerat, pro Sacerdotali officio admonendum duxit. *Theodorus* in *Hist. Eccles.* lib. 5. cap. 18. *τὰ ἐνδον, ὡς Βασιλεῦ, μὲν οὖν ἔστιν ἱερεῦσι βασιλεῖς, τοῖς δ' ἄλλοις ἀπασιν ἀδυνατεῖ καὶ ἀψαυτα. ἔξιδι ποίνυν, καὶ τοῖς ἄλλοις κρινόνει τῇ χάσεως. ἀλευργὶς γὰρ Βασιλέας, ἐκ ἱερέας πιεῖ. Interiora loca, Imperator, solis Sacerdotibus patent, reliquis omnibus inaccessa sunt & intacta. Abscede igitur, & una cum aliis confiste; nam purpura facit Imperatores, non Sacerdotes. Omnem à se fastum amolens, id ex veteri more Constantinopoli licuisse, in facti excusationem ostendit Imperator, acri monito nequiquam exacerbatus, utpote cujus iram reverentia sacri cultus repressisset. Antiquissimam hanc traditionem fatentur Patres Conci-*

lii sexti in *Trullo* habitī canone LXIX, qui expressissime hac de causā videtur conditus, μὴ ἐξέσω τιμι τῶν ἀπάντων ἐν λαϊκοῖς πελῶντι ἐνδὸν ἱερῷ εἰσέναι δυσαστη-
 εῖν, μηδαμῶς ἐπὶ τῷ τοῦ βασιλικῆς εἰρηγομέ-
 νης ἐξουσίας καὶ αὐθεντίας, ἥνικα δ' ἂν βυλλη-
 δεῖν προσάξαι δῶρα τῷ πλάσωντι κατὰ
 τινα ἀρχαιοτάτην παράδοσιν. *Non liceat*
cuiquam ex Laicorum numero intra Sa-
crarium ingredi, ab eo tamen nequaquam
prohibita potestate & auctoritate Impe-
ratoria, quando voluerit Creatori dona
offerre, juxta quandam antiquissimam Tra-
ditionem.

Hoc olim adulationis causa & contra ordinationem Ecclesiasticam indultum fuisse cum *Ambrosio* videretur, id ingenti, quo pollebat, Zelo sibi reformandum ille vir Sanctissimus censuit. (a) *Sozomenus*. Εἰδος ἦν τῆς Βασιλεῖς ἐν τῷ ἱερα-
 τεῖῳ ἐκκλησιαστικῷ κατ' ἐξοχὴν τῶν ὁρίων
 τοῦ λαοῦ κερχωρισμένους, κυλακίας ὅτι ἡ ἀταξί-
 ας εἶναι τὸ τοιοῦτον συνιδὼν, τόπον εἶναι Βασιλέως ἐν
 ἐκκλησίᾳ τέταρτος, τὸν περὶ τῶν δρυφάκτων
 τοῦ ἱερατεῖος. ὥστε τῷ μὲν λαῷ κρατῶνται τὸ
 περὶ εἰς αὐτὸν εἶναι. αὐτὸς ὅτι τῆς ἱερέας προση-

(a) *Lib. 7. Cap. 25.*

ἡπῶται.

ἴσθαι πάντων ἡ ἀρίστην παράδοσιν ἐπένεσε
 Θεοδοσιος ὁ Βασιλεὺς, καὶ οἱ μετὰ ταῦτα ἐκρά-
 τυναν, καὶ ἐξ ἐκείνου νυνὶ φυλαττομένην ὀρώμεν.
*Moris erat, ut Imperatores intra consepta
 altaris in Ecclesia consisterent, honoris
 causa a populi multitudine separati. Quod
 ex assentatione vel ex disciplinæ corrup-
 tione profectum esse Ambrosius animad-
 vertens, locum Imperatori in Ecclesia
 assignavit ante cancellos altaris, ita ut
 Imperator quidem plebem, ipsum vero
 Imperatorem Sacerdotes in Ecclesia præ-
 cederent. Hanc egregiam ordinationem
 Imperator Theodosius comprobavit, &
 successores ejus postea confirmarunt, atque
 ex eo tempore in hunc usque diem ob-
 servari eam videmus.*

Secretum hoc Penetrabile & Sanctu-
 arium nuncupatur Ἰλαστήριον propitia-
 torium & δυσιαστήριον; quem sensum
 apud antiquissimos Scriptores hoc vo-
 cabulum obtinuisse, quatenus nempe
 sumitur pro superiori templi parte, qua
 Altare collocatur, è S. Ignatio mihi vi-
 detur recte concludendum. Ita ille
 sanctissimus Martyr in (a) Epistola ad

(a) Edit. Voss. Pag. 20.

Epheſios, μηδεὶς πλανᾷτω, εἰς μὴτις ἢ ἐν-
 τὸς τῷ θυσιαστηρίῳ, ὑπερεῖται τῷ ἄρτῳ τῷ
 Θεῷ. *Nemo erret; nisi quis intra Al-*
tare, vel potius Sacrarium, sit, privatur
pane Dei; & in (b) Epistola ad Mag-
nesianos, πάντες ἐν ὡς εἰς ναὸν συντρέχετε
 Θεῷ, ὡς ἐπὶ ἐν θυσιαστήριον, *Omnes itaque*
velut in unum Templum Dei concurrite,
velut ut ad unum Altare, i. e. Sacrarium.
Codex Vſſerianus habet πάντες ὡς εἰς εἰς
 ναόν. ad quem locum in annotationi-
 bus n. 42. observandum jubet eruditissi-
 mus & reverendissimus Archi-Præſul,
 ναόν & θυσιαστήριον rem unam & ean-
 dem denotare; sed quod ipsius pace
 dixerim, omnino perperam, ut ex su-
 perioribus satis patet. Deinde è con-
 ſueta formula & ex veteri versione *La-*
tina & ex contextura verborum con-
 ſtat iſtud εἰς, ἐπιβλημα librarii cum ſe-
 quenti particula εἰς confundentis, pror-
 ſus eſſe delendum, ac ὡς cum εἰς ἐν
 ναόν conjungendum. Licet alibi apud
 eundem ſenſu uſitato pro Altari, quo
 affertur ἡ ἀγία καὶ ἀναιμάκτος θύσα, oc-
 currat; ut in illo inſigni Epistolæ ad

(a) *Philadelphiensēs loco, σπυδαῖζετε ἐν
 μιᾷ εὐχαριστίᾳ χρῆσθαι. μίᾳ γὰρ σάρξ τῷ
 Κυρίῳ ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστῷ, καὶ ἐν ποτήριον εἰς
 ἑνώσιν τῷ αἵματι αὐτοῦ, ἐν δυσιασθήριον, ὡς
 εἰς ἐπίσκοπος ἀμὲν πρεσβυτερίῳ καὶ διακόν-
 οῖς τοῖς συνδέλοις με, ἵνα ὁ ὅτι ἀντεράσσητε, κα-
 τὰ θεὸν πείσσητε. Operam igitur detis, ut
 una Eucharistia utamini. Una enim
 est caro Domini nostri Jesu Christi, &
 unus calix in unitatem sanguinis ipsius.
 Unum altare, sicut unus Episcopus cum
 Presbyterio & Diaconis conservis meis,
 ut, quod facitis, secundum Deum facia-
 tis. Videant Eruditiores, annon citra
 omnem dubii suspensionem hinc evin-
 cendum sit, primis seculis unicum in
 templis Altare tantum existisse : quod
 alibi fufius declarabitur.*

Adytum hoc perquam honorificis
 insigniunt appellationibus, quibus in-
 gentem istam, qua versus venerandum
 illud mysterium illic peractum ferun-
 tur, reverentiam attestantur ; cujusmo-
 di sunt ἄγια ἁγίων, καὶ καθέδρα καὶ τόπος
 θεοῦ καὶ ἀνάπαυσις, ἱλαστήριον, καὶ τῷ με-
 γάλῳ δώματι τοῦ ἑργαστήριον, καὶ μνημεῖον

(a) Pag. 40.

Χριστῷ

χριστῷ καὶ δόξης αὐτοῦ σκηνώμα. *Sancta Sanctorum, cathedra & locus Dei, & requies, propitiatorium, & magni Sacrificii officina & monumentum Christi, & gloriæ ipsius Tabernaculum, uti prælaudatus Symeon habet.*

In hoc Bemate, seu sacro Tabernaculo tria ut plurimum extant Altaria, quæ dignitate & usu quam maxime differunt. Non enim in quovis horum à Sacerdotibus pro arbitrio & ut ipsis libet conficitur Corpus *Christi*; id honoris soli altari medio cæteris ampliori, quod ἁγίον, ἱερὸν, θείον καὶ μυστικὸν τεύχεον, seu mensam sacram, divinam & mysticam vocant, peculiare est: hoc lapideum est & parieti affigitur. Illic, uti in loco maxime proprio, reponuntur Evangelia, & tanquam memoriale mortis *Christi* semper imminet crux.

Ad latus sinistrum Boream versus altare minus est Περθεσις dictum, eo quod sacra munera illic proponantur; (uti olim sub veteri lege, ὁ ἄρτος τῆς περθεσιως juxta versionem τῶν ὁ.) cæteraque prævia fiunt, antequam Sacerdos, translatis inde symbolis ad medium Altare consecrandis, sacram λειτουργίαν celebrat.

celebrat. A sacrario interdum tabulato seclufum reperi.

Ad latus oppositum Australe est σκευοφυλακίς τετραπύρα, sive librorum, vestium, quibus in sacris obeundis induti prodeunt, & vasorum, quorum in sacro conficiendo usus est, receptaculum. Locus iste sive conclave, (quandoque enim tabulato separatur) dicitur μεσατώριον seu μεπατώριον, & etiam διακονικήν, ubi consistunt Diaconi cæterique inferioris ordinis, Sacerdotibus in sacris administraturi, & in rebus minoris momenti, puta cereis accendendis & aqua calefacienda ad sacros usus illic occupati. Hoc olim à *Sceuphyllacio*, quod extra Ecclesiam prope, ut videtur, positum erat, distinguebatur, cum tot vasis cæterisque ad sacros usus, prout occasio tulerit, necessariis reponendis vix satis esset. Hic uti & in gremio Ecclesiæ plerumque interdum accenduntur lampades. Collocantur in Ecclesia Patriarchali & Metropolitana in concha seu sinu bematis fere circumcirca sedes, quarum eminentior dicitur ἅγιον σὺνδεσμον seu *sacer Thronus*, quem Antistitem choro stipatus occupat Patriarcha aut

F

Metro-

Metropolita, vel inter Sacerdotes addens Episcopus: quo titulo ab illo sedili, quod ille in Nao habet, distinguitur: unde τὸ ἐνθρονίζεσθαι ἱερεῶν συνθρόνον seu ἐνθρονισμὸς *Enthronizatio* in inaugurando Patriarcha vel Præsule inter solenniora recensetur. Campanarum usu civitatibus potissimum, quas *Turcæ* promiscuè habitant, interdicto, ut opportunius ac debito tempore interfint, lignei instrumenti σημαντρε, quod malleo pulsant, sonitu ad sacras ædes convocantur. Hujus tum crebrioribus fortioribusque tum languidioribus magisque intermissis ictibus, qui prope sunt, α λαοσυνακτῇ sive ædituo, quantum temporis antequam sacra fieri occipiant reliquum sit, an tum instet, nec diutius expectandum, admoniti, satisque id usu edocti, vel pueri intelligunt. Sed de *Græcorum* templis hætenus.

Virorum Ecclesiasticorum, quos τὸς ἐκ τῆς ἱερῆς Βήματος, eo quod solis ipsis Sanctuarium introeundi jus competere jam jam diximus, aut τὸς ἐκ τῆς ἱαξέως ἱερατικῆς, utpote sacra ordinatione rebus divinis ministrands addictos consecratosque, aut τὸς τῆς ἱερῆς καταλόγου

Periphrasticè

Periphrasticè nuncupant, varii supersunt ordines, quorum singuli tum officio tum dignitate distinguuntur, ut ἱερωσύνη, cui tantopere student Novatores, plane damnata, vetus regimen Ecclesiasticum, licet splendore & pompa seculari destitutum, in Oriente adhuc dum vigeat. Quo, Deo Opt. max. ita misericorditer ordinante, confusio, quæ aliter gentem Græcam pridem involvisset, hæcenus cautum est, ut Ecclesiæ, licet miserrime & horrendum in modum oppressæ, faciem disciplina veteri relicta hodie ubivis sit intueri. Horum statum brevi & sigillatim enarrabo, ἀπὸ τῶν ὁρῶν τῆς Ἀρχιερατικῆς seu dignitate Patriarchali orsurus.

Quo Patriarcha Constantinopolitanus summam, quam obtinet, dignitatem magis decore tueatur, illudque tributum, quod fiscus Imperatorius quotannis rapit, additis quoque muneribus, quibus Principes Bassæ mulcentur, ut integra religione liberius gaudeant Christiani, solvat, non modico reditu opus habet: (is fortean ad quadraginta millia Thalerorum plus minus assurgit,) de quo corradendo variis modis consulitur Jun-

Etis enim operis enitendum est, ut communem illam religionis, quam sustinet ac moderatur, rem strenue & feliciter agat tractetque. Ipsi ideo universi Metropolitæ, qui ipsius jurisdictioni sub sunt, pecuniis data proportionem numeratis, pro districtum, quos regunt, amplitudine suppetias ferunt; illis vero pro Ecclesiarum numero Sacerdotes. *Constantinopoli*, quod de reliquis Metropolitanis sedibus pariter dicendum est, matrimonium nemini contrahendum est absque venia, quam pecunia facile procurat, impetrata. At ab Episcopis & Presbyteris ordinandis non leve, quod ad publicas rationes spectat, emolumentum percipitur. Quotquot etiam melioris conditionis sunt, morituri, tum pietatis tum benevolentiae affectu, legatis erogandis sublevandæ Ecclesiæ inopiæ prospiciunt. Subortis quoque litibus ad Patriarchæ tribunal recurritur, cujus decisioni nemo audet refragari; singulis ad faciendum judicatum, pœna excommunicationis, quam morte pejus horrent, immorigeris intentata adactis. Siquis autem male pertinax favorabiliorem sententiam expectaturus, litem coram

coram Judice *Turcico* contestatur, omni cognitione Patriarchali insuper habita, illico fit ἀγγισιντος. neque sic impune abibit, quin ficto crimine oneratum, profusis largitionibus, quo temeritatis & impietatis noxam luat, ad triremes damnandum curabunt. Unde tum ex conscientia tum ex metu à se ipsis in foro extraneo postulandis penitus abstinetur, nisi id à quoquam fiat in futura, quam meditatur, Apostasiæ præludium. Hunc sacrorum Antistitem quotquot sunt *Græcæ* communionis per totum Orientem venerantur Christiani. Hunc quoque longis itineribus interdum adeunt cæteri Patriarchæ vel ipsorum deputati, illum consulturi; quo communi consilio res ad Ecclesiam spectaturæ felicius procurentur, juribus interim horum unicuique, quæ antiqui canones sanxerant, integris manentibus.

Ita Patriarcha *Alexandrinus*, è numero Monachorum ordinis *S. Antonij* pro more ad hanc ἐπερχὴν adscitus, peculiarem in *Ægypto*, *Libya*, & *Arabia* exercet jurisdictionem. *Antiocheno* subsunt Ecclesiæ *Syriæ* & *Provinciarum*,

arum, quæ extremos *Asiæ* minoris fines attingunt, puta *Isauriæ* & *Ciliciæ*. *Hierosolymitani* districtus *Palestina* terminatur. Patriarchatus vero *Constantinopolitanus*, ut dignitate præcipuus est, ita per longiores terrarum tractus diffunditur; quippe omnes fere *Anatoliæ*, totius *Græciæ*, insularum, quæ in *Ægæo* & *Jonio* mari sparguntur, *Walachiæ* & *Moldaviæ* Ecclesias subjectas habet. Quod enim ad cæteras regiones, quæ ad Septentriones sitæ, verius montem *Hæmum*, *Danubio* finiuntur, spectat, sui juris sunt & ἀὐτοκεφάλια retinent, juxta veterum Conciliorum canones Imperatorumque constitutiones: puta *Metropolita Achridarum*, cui primam dignitatem, summum sacerdotium, summum fastigium pro amore, quo erga Patriam ferebatur, contulerat (a) gloriosissimus ille Imperator *Justinianus*: (Hic *Justinianam* primam cæterosque *Bulgarie* tractus octodecim Episcoporum ope regit) & *Metropolita Πενίς Pecii*, civitatis *Serviæ*, cujus auctoritas in uni-

(a) *Authentic. Collat. 2. Tit. 6. novel. xi.*

versam *Serviam* à sedecim Episcopis sub illo administratam exercetur. Quibus accensendi sunt *Georgiæ, Mengreliæ, & Cypri* Metropolitæ. In *Cypriana* autem provincia quatuor tantum Episcopi Suffraganei numerantur.

Isto jure, quod in sedem *Constantinopolitanam* synodi *Chalcedonensis* canone penultimo autoritas derivaverat, innixus, iisdem titulis, quibus olim, dignitatem ornatum & communitum it hodiernus Patriarcha: ita enim chartis inscribit, Ελέω Θεῷ Αρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως νέας Ρώμης καὶ οὐκαθήμενος Πατριάρχης, *Misericordia Dei Archiepiscopus Constantinopoleos novæ Romæ, & Oecumenicus Patriarcha.* Neq; enim hac ex parte Pontifici *Romano* cedit, quasi easdem lites, quas de Oecumenici Patriarchæ titulo olim agitarunt Antecessores, *Johannes & Cyriacus*, adhuc movere in animo habuisset; περιουσία & προεδρία (licet dudum pessum ierit ipsius pompa secularis) ob sedem Imperii, relicta veteri *Roma*, per tot annos illic sitam, ambitiosa paupertate vindicaturus.

Diu est, ex quo nemo ad dignitatem

Episcopalem evehatur, nisi qui cælebem vitam professus, regulas Sancti *Basilij* voto obligatus sequitur : inde quasi gradatim Thronum Patriarchicum ascendit, qui hoc cum reliquis Episcopis commune habet, ut qui ipsi famulantur, officiaque domestica obeunt, sacro diaconatus ordine initientur, quo dignitas sanctior appareat, solis sacratis hominibus & à seculo omnino avulsis stipata.

Postquam sanctiorem propagandæ & ornandæ religionis curam publicique commodi studium privati affectus & insanus iste amor mundanæ gloriæ extrussissent, de dignitatibus Ecclesiasticis prestandis ingenti æmulatione, quæ in lites sanguineas interdum erumpens omnia commiscuit, certatum erat : vesaniam hanc, quam conciverat ambitio, misere luebat Ecclesia, intestinis his discordiis quam hostium atrocissimorum rabie pejus habita. Armis hinc petitis pace profligata pessum ibat religio, quam sanis ludibriisque fecerant obnoxiam : hinc Christiani nominis osoribus materia triumphorum abunde suppeditabatur. Nolo ad fidem huic lugubri argumento faciendam antiquorum seculorum

lorum Annales advocare : veteres querelæ conquiescant, nec est quod lites diu sopitas ulterius solicitem. Habed, quod omnem indignationem facile exhauriat, nisi quod commiseratione res longè dignior videatur. Totus horreo rem dicturus certissimam: *Græcos* in varias partes distractos, quam *Turcas*, quos adversus se armant accenduntque, sibi invicem esse longe infensiores, remque Christianam ab illorum discordiis ingravescentibus, quam ab horum rabie magis opprimi. Id mali hinc videtur potissimum accersendum; dum enim in varias sententias in eligendo Patriarcha itum est à Metropolitidis, plures interdum sedis *Constantinopolitanæ* coram Imperatore, sine cujus auctoramento nemo dignitatem istam consequitur, candidati comparent. Ad gratiam eorum, qui apud ipsum summo habentur honore, ineundam nummorum sacculi porriguntur; nihil enim absque his largitionibus illic impetrandum est; & causa licet æquissima cadit, qui eam ejusmodi argumentis non muniendam curat. Quisquamne supremi *Vizirij* gratia suffultus, vi & malis artibus thronum

num occupat? dum iste *Embas* dignitatem male partam tuetur, illi male administratam vitio vertentes de isto deponendo impendio laborant; ab utrisque æs alienum, quod à misera plebe tandem solvendum est, contrahitur. Rem maxime propudiosam & dolendam & Christiano nomine eheu! quam indignissimam! de novo Patriarcha substituendo quolibet fere triennio aut citius consulitur. Probe memini me fere ante sex annos *Constantinopoli* datis literis Tibi scripsisse, plane verendum esse, tribus Patriarchis, qui in vivis erant, D. D. D. *Païsio*, *Dionysio*, & *Parthenio* isthoc tempore exactis, Reverendissimum *Methodium Crentensem* nuper Archiepiscopum *Heracliensem* factum Patriarcham, in ista dignitate summa diu quoque non mansurum, quod *Græcorum* murmurationibus malisque erga ipsum animis edoctus facile quidem ominabar. Omen tristis eventus comprobavit. *Parthenius* enim vir irrequietæ mentis, quem amissæ dignitatis infamia usque exagitaverat, consuetis artibus adjutus, à *Vizirio* pristinae sedi restituitur, D. *Methodio* exauctorato, ac ipsi ob im-

pactas

factas fictas criminationes à *Caimacamo*, i.e. Gubernatore Urbis *Constantinopolitanæ*, in carcerem detruso, qui tandem à novo Præfecto libertate donatus, ad excellentissimi Legati nostri Regis ædes certissimum *Græcorum* Præfulum aliorumque magni nominis Christianorum asylum confugit. Interea temporis Metropolitæ nullatenus conveniebat cum *Parthenio*, quem fraudis postulatum eunt, eo quod nummorum sacculos, in primis Patriarchatus initiis Imperatoris ærario pro more debitos, quos dederant, sibi in proprios usus detinisset: quod dum coram *Turcis* horum querelas, quo avaritiæ magis magisque satisfiat, facilius admissuris evictum dant, hac conditione vincunt, modo ab iisdem istud malum nomen expungatur. Ille post octo menses deponitur, *Cyprum* in exilium relegatus, Reverendissimo Metropolitæ *Larissæo*, quem commendatissimum habuere, ad Ecclesiam *Græcam* regendam substituto. Ipsorum mentibus inspiret Deus sobria ac pacifica consilia, ut omni partium studio tandem posthabito, quæ ad pacem faciant, hoc die severissimæ visitationis, antequam,

antequam, quod absit, ex oculis se subducant, intueantur, suavique animorum consensu unitisque viribus rem Christianam felicissime procurent; monitum hoc cum id à sincerissimo, quo erga illos feror, affectu fluat, R. R. Metropolitæ Episcoposque insula sacra longe dignissimos, quorumcunque in manus hæ chartæ inciderint, æqui consulturos spero obtestorque.

Frustra ex veteri Ecclesiastica notitia sedes Metropolitæ Episcopalesque, quæ in Patriarchatu *Constantinopolitano* olim recensitæ erant, etiamnum quæruntur, cum diu fuerit ex quo earundem quamplurimæ terræ motibus, bello, horrendaque illa strage, quam *Turcica* barbaries invexerit, penitus delerentur. Quæ supersunt, solam titulo tenus retinent dignitatem; unde deficiente Christianorum numero è Metropolitæ aliqui reperiuntur sine Episcopis Suffraganeis; aliqui, quorum jurisdictioni unus aut duo tantum subiaceant; paucis vero majori numero gaudentibus. Quod in hoc indiculo, quem *Constantinopoli* describendum curaveram, expressum habebis:

Κατα-

Κατάλογος τῶν Επαρχῶν ἡτοι Μητρο-
πόλεων καὶ Επισκοπῶν ὑποκειμένων τανῦν
ὑπὸ τὸν θρόνον τῆς Κωνσταντινουπόλεως

*Provinciarum seu Metropolium & Epis-
copatum throno Constantinopolitano
hodie subjacentium Catalogus.*

Ἡ Καισάρεια *Cæsarea*.

Cæsariensis Metropolita (honoris cau-
sa habitus, ὙπέρτιμϞ τῶν Ὑπερτίμων καὶ
ἘξαρχϞ τῆς πάσης Ανατολῆς) olim
habebat sub se octo Episcopatus; hodie
titulus tantum relinquitur, istis planè
deficientibus.

Ἡ Ἐφεσος *Ephesus*.

Ἡ Ἡράκλεια *Heraclea*: penes huius
Ἀρχιερέα seu Archiepiscopum conse-
crandi Patriarcham jus usque manet.
Ille ΠερὲδρϞ τῶν Ὑπερτίμων, καὶ ἘξαρχϞ
πάσης Θράκης καὶ Μακεδονίας dictus, habet
sub se quinque Episcopos τῆς Καλλιπόλε-
ως, Ραιδις, Τυριλῶν, Μέρων, Μυριοφύτης,
Calliopoleos in Propontide, Rodesti, urbis
quoque maritimæ, *Tyriloes, Metrorum*,
unius diei itinere à *Constantinopoli*, *My-
riophyti*, in continente *Thraciæ* non pro-
cul à *Callipoli*. H

78 DE ECCLESIAE GRÆCÆ

Η Αγκυρα *Ancyra.*

Η Κυζίκος *Cyzicus.*

Η Φιλαδέλφεια *Philadelphia.*

Ο Θεόνος Νικομηδεῖος, *Nicomedia.*

Η Νίκαια, *Nicæa.*

Η Χαλκηδών, *Chalcedon*; hodie in ignobilem pagum degeneravit, in quo unicum templum exstat S. *Euphemiæ* martyri dicatum. In hac parvula provincia vix sexaginta Christianorum Ecclesiæ reperiuntur.

Η Θεσσαλονίκη *Thessalonica.* Metropoli Thessalonicensis, qui ὁ πάσις Θεσσαλίας dictus novem habet Episcopatus: Κίτρος (*Citros* olim *Gydria*) Σερβείων, Καμπανίας, Πέτρας, Αρδαμερίν, Ιερώσσης καὶ Ἀθηῶν ἡτοι Ἀθωνος, Πλανταμώνος, Πολιανίνης, *Citri, Serviorum, Campaniæ, Petræ, Ardemerij, Hierissi & Sancti Montis* sive *Athonis, Plantamonis, Polianinæ.*

Αἱ Ἀθῆναι *Athenæ*: sub hac metropoli continentur Episcopatus quatuor, Ταλαντίου, Σκίρρι, Σόλωνος, Μενδινίτζης, *Talantii, Scirri, Solonis, Mindinitzæ.*

Η Πρῦσα *Prusa.*

Η Τραπεζῆς, *Trapezus.*

Η Φιλιππόπολις, *Phillippopolis.*

Ο Φιλίππων, καὶ Δράμας, *Phillipporum & Dramæ.*

Αἱ

Αι Θήβαι, *Thebæ*.

Η Μήθυμνα, *Methymna*.

Η Λακεδαιμονία, *Lacedemonia* habet sibi subiectos Episcopatus, Καριόπολεως, Ἀμυκλῶν, Βρεστίνης, *Cariopoleos, Amyclarum, Brestenæ*.

Η Λαρίσσα, *Larissa* cuius Episcopatus sunt, Δημητριάδης, Ζητενίς, Σταγών, Θουμακίς, Γαρδικίς, Ραδοβισιδίς, Σκαῖς, Λοιδωρικίς, Λητζᾶς καὶ Ἀγραφῶν. *Demetriadis, Zetunii, Stagonis, Thaumaci, Gardicii, Radobisdii, Sciathi, Loiodoricii, Letzæ, & Agraphorum*.

Η Ἀδριανέπολις, *Adrianopolis*, cui solus subiacet Episcopatus Ἀγαθούπολεως *Agathopoleos*.

Η Σμύρνη, *Smyrna*.

Η Μιτυλήνη, *Mitylene*.

Αι Σέρραι, *Serræ*.

Η Χερσιανέπολις, ἡ καὶ Ἀρκαδία, *Christianopolis quæ & Arcadia*.

Η Ἀμφισία, *Amasia*, in *Cappadocia*.

Η Νεοκαισάρεια, *Neo-Cæsarea*.

Ικόνιον, *Iconium*.

Η Κόρινθος, *Corinthus*, cui subijcitur unicus Episcopus, nimirum Δαμαλῶν, *Damalonis*.

Η Ρόδος, *Rhodus*. Huic olim subiecti

80 DE ECCLESIAE GRÆCÆ

jecti *Samius & Parius Antistites.*

Αἱ νέα Παῖτρα, *Novæ Patræ in Thes-
salia.*

Αἶνος, *Ænus.*

Ἡ Δρῦστρα, *Drystra.*

Τορνοβῶ, *Tornobus*, cujus Episcopus
patus sunt, Λοφίτζῶ, Τζερνόβῶ, Πρεσιλά-
βης, *Lophitzi, Tzernobi, Presilabæ.* Hu-
jus metropolita Εξάρχῶ τῆς Βυλγαρίας.

Ο Ἰωαννίνων ἔχει ἐπισκόπους, τὸ Βοθρον-
τῶ, τὸ Βελλᾶς, τὸ Χειμάρρας, καὶ τὸ Δρυν-
πόλεως, *Joanninorum Metropolita regit
Episcopos, Bothronti, Bellæ, Chimarræ,
& Drynopoleos. Joannina autem Urbs
Ætolia olim Cassiope dicta.*

Ο Εὐρίπῃς ἐπισκοπὰς οὐκ ἔχει. *Euri-
pi Metropolita est sine suffraganeis: uti
&*

Ο Ἀρτῆς, *Artæ.*

Ο Μονεμβασίας ἔχει ἐπισκόπους, τὸν Ε-
λῆς, τὸν Μαΐνης, τὸν Ρέοντῶ, καὶ τὸν Αν-
δρέως. Metropolita *Monembasie in Pe-
loponneso*, quæ olim dicta *Epidaurus*,
habet Episcopos, *Eleos, Maiinæ, Rheon-
tis, & Andrusæ.*

Ο Ναυπλίου, *Nauplii.*

Ο Φαναρίου καὶ Νεοχωρίου Ἀρχιεπίσκο-
πος, *Phanarii & Neochorii Archiepis-
copus.* Ο Σοφίας

Ο Σοφίας Μητροπολίτης ἀνευ Επισκοπῶν,
Sophiæ Metropolitæ absque Episcopati-
bus subjectis.

Ο Χίω, *Chii.*

Ο Παροναξίας, *Paronaxiæ.*

Ο Τζίας, *Tziæ*, quæ non procul à *Melo.*

Ο Σίφνου, *Siphni.*

Ο Σάμου, *Sami.*

Ο Καρπάθου, *Carpathi.*

Ο Ανδρου, *Andri.*

Ο Βάρνης, *Varnæ*, prope *Danubium.*

Ο Κω, *Cous.*

Ο Λευκάδος, *Leucadis.*

Ο παλαιῶν Πατρῶν ἔχει Επισόπῳ, ἃ
Ωλένης, ἃ Μεθώνης, καὶ ἃ Κορώνης, *Vete-*
rum Patrarum, Metropolitæ habet Epif-
copos, *Olenæ, Methonæ & Coronæ.*

Ο Προκοννήσου, *Proconnessi.*

Ο Γάνου, *Gani.*

Εἰσὶν ἐπὶ Επισκοποι καὶ Μητρολίται.

Adhuc sunt Episcopi & Metropolitæ.

Ο Μηδείας, *Mediæ* ad oram Ponti *Euxini*

Ο Σωζοπόλεως, *Sozopoleos.*

Ο Περιλάβου, *Prælabi* ad *Danubium.*

Ο Καφᾶ, *Caphæ* in *Tartaria Præcopiensis.*

Ο Γοτθείας, *Gotthiæ* ibidem.

82 DE ECCLESIAE GRÆCÆ

- Βινδάνης, *Bindanæ prope Sophiam.*
- Διδυμοτίχης, *Didymotichi.*
- Λιτίτζης, *Lititzæ.*
- Βυζίνης, *Bysia.*
- Σελυβείας, *Selymbriæ.*
- Ζυχνῶν, *Zychnarum in Macedonia.*
- Νευροκόπου, *Neurocopi.*
- Μελενίκης, *Melenici.*
- Βερρόϊας, *Berrhææ.*
- Πωγογιανῆς, *Pogogianæ.*
- Χαλδίας, *Chaldææ.*
- Πισιδίας, *Pisidia.*
- Ἰμβρι, *Imbri.*
- Μυρίων, *Myræ.*
- Σαντορίνης, *Santorinæ, insulæ prope Melum.*
- Αἰγίνης, *Æginæ.*
- Ουγγαροβλαχίας, *Ungarovalachia.*

In *Moldavia* quatuor tantum Episcopi regimini Christianorum Ecclesiastico præfunt. Metropolitæ *Cretensis* cum tribus ipsi subiectis Episcopis sedem *Constantinopolitanam* agnovit: sed capta urbe ὀρίζεται, paucis admodum in insula olim ἔχτομε πόλει relictis.

Cum in tanta omnium fere rerum penuria [nulla opima Sacerdotia suppetant,

tant, inque rebus secularibus tractandis
 occupari per sacros ordines neutiquam
 liceat, sola sacri muneris obeundi con-
 scientia dignitasque, uti par est, faciunt;
 ut quispiam istud ministerium ambiat.
 Hæc vero licet misera satis vitæ condi-
 tio ex longæ servitutis usu facile & sine
 querelis toleratur, ut cum ipsis bene
 actum esse censeant, si redditus annuus
 ex populi largitionibus collectus qua-
 draginta coronatorum summam confi-
 ciat. Deficientibus enim prædiis, vel
 ipsis cum plebe, cui in sacris ministrant,
 paciscendum est, vel pro Exequiis Mi-
 ssisque celebrandis cæterisque sacris,
 quas usus postulaverit, functionibus tot
 aspri pro more à singulis sunt numeran-
 di.

Diebus festis à Sacerdotibus, ut ip-
 sorum amicorumve in orationibus Li-
 turgicis & sacrificiis expressa nomina-
 tione facta meminisse velint, oblati
 muneribus aut pecuniis procurant Lai-
 ci, quibus solennem eam commendati-
 onem apud Deum valituram sibi que-
 cessuram quam optime, pro pio animi
 affectu videtur persuasissimum. Non
 obstat matrimonium, quo minus quispi-

am, cætera & aliunde non inidoneus, ad Presbyteratum promoveatur, nec uxoris aliqua fœminas abdicandi necessitas incumbit: at post susceptum Sacerdotium id cuiquam licere hodiernus Ecclesiæ Græcæ usus non permittit: tanta quoque severitate interdicuntur secundæ nuptiæ, ut ille quasi deletio iisdem caractere, quem sacer ordo impresserat, pro Laico habeatur. Hoc si fecerit, eo nomine confestim audit *παράνομος*. Ut professione & instituto vitæ, ita vestibus nigris à plebe distinguuntur, casula *φαινολίω* una cum pileo, quem, si monachi quoque sint, tenue velum à tergo propendens tegit, induti: etiam in templis capite tecti, nisi quod, dum ad sacrum faciendum sese accingunt, ac subinde pro diversa officiorum ratione, id denudari oporteat. Gerunt quoque prolixiores ultra humerum capillos, *Turcis* id quidem permittentibus; cum reliquis omnibus, ritu *Turcarum*, quibus ut se hac ex parte similes præstent diu imperatum fuerit, caput radendum sit; quod cum apud quosdam exolescere, è *Creta* redux *Vizirius* sibi reformandum esse duxit, edicto,

edicto, ne quis *Christianorum* cæsariem aliat promittatque, gravi pœna sancito; quasi hac vel in leviculis reculis indulgentia, quam tollendam curaverat, veritus esset nasutus homo, ne *Græcis* ad pristinos mores pristinamque fortitudinem paulatim esset revertendum. Cum in Sacerdotibus Ecclesiam constare (uti olim sententialiter statuebant Imperatores *Theodosius*, & *Valentinianus Augusti* lege vicesima in (a) appendice codicis *Theodosiani*, hoc nomine licet Episcopos præcipue innuentes, cum Presbyteri illic secundi Sacerdotes expresse nuncupentur) *Græcis* sit hodie usu quam maxime comprobatum, ordo Sacerdotalis, licet extrinsecus hic non fulgeat, utpote in se venerabilis, ingentem à populo Christiano reverentiam vendicat conciliatque. Neque enim Sacerdotes ordinarii debito hoc fraudantur honore, quorum unusquisque vulgari & promiscuo nomine Παππᾶς i.e. *Pater* appellatur, nec ab ipsorum manibus osculandis, iisque fronti apponendis (quibus

(a) Ex editione V. C. Jacobi Sirmondi Parisii 1631.

indiciis major pro Orientalium more exhibetur reverentia) prout res & occasio tulerint, abstinetur.

Præter Diaconos, qui hoc ordine contenti ad Sacerdotium nunquam promoven-
tur, sunt quoque Subdiaconi in re-
bus ad Altare sacrumque spectantibus
Presbyteris ministrantes, & Anagnostæ
sive lectores, qui juxta antiquissimum
Ecclesiæ ritum Evangelii coram popu-
lo legendis deputantur. Non simul &
eodem tempore superioribus ordinibus
quisquam deputandus est; mora unius
diei aut bidui pluriumve, prout expe-
dit, interposita: unde quoque si quem-
piam è Sacerdotibus ad dignitatem Pa-
triarchalem designandum contigerit,
quo institutum, quod obtinuit, talem è
Metropolitaram numero substituendi
rite servetur, totidem dies ipsi moran-
dum est, donec intermediis titulis insig-
niatur.

Religiosus vitæ status, quem Mona-
chi sequuntur, summis elogiis depræ-
dicatur: inde ἡ κατὰ Θεὸν πολιτεία seu
secundum Deum vitæ instituendæ ratio,
βίος τέλειος καὶ ἰσαγγέλως *vita perfecta &*
Angelicæ æqualis, ἡ τελειότητα ζωῆς, ἐν ᾗ
κατὰ

καὶ μίμησιν ἢ τῷ Κυρίῳ πολιτείας διαδει-
 κνύται, *vita perfectissima, in qua conversa-*
tio Christi per imitationem exprimitur,
 ἢ θεανομύμνῃ. πολιτεία *vita institutum*
 & *ratio cælestium æmula* passim audit.
 Ex his (neque enim de ordinis sancti
Antonij monachis, qui eodem manente
 instituto easdem uti olim sedes incolunt,
 puta in montibus *Sinæ*, & *Libani*, in
 arenosis *Libyæ* desertis versusque *Ery-*
thræi maris litora dispersi, hic agitur)
 quotquot in *Græcia*, *Asia* minori, reli-
 quisque regionibus, quæ Patriarchæ
Constantinopolitano subjacent, hodie re-
 periuntur, sancti *Basilij Magni* regulas
 & institutiones voto obligati suscipiunt,
 generali nomine καλόγῃς, id est *boni*
senes nuncupantur: licet jam nulla ha-
 beatur ætatis ratio. Cujus penultima
 syllaba cum mollius efferatur, quidam
 hinc errore arrepto illos nomen istud
 ob susceptum Sacerdotium adeptos
 finxerunt, quasi vocabulis paulo immu-
 tatis καλοὶ ἱερεῖς esset substituendum.
 Conjecturam vero male fundatam ru-
 ere hinc oportet, quod horum pauci
 admodum, facta comparatione, ordine
 Sacerdotali fungantur. Hi ut pluri-

num simul, nisi quod aliqui plebis instituendæ gratia Parochiis præficiantur, in Monasteriis extra viam Regiam in locis impeditis Ἀποκόσμοι hoc est à seculo seclusi victitant. Quorum vitæ morumque innocentia & σκληραγωγία, quam ultro subeunt, omnium fere gratiam benevolentiamque ipsis conciliant, ut erga ipsos quoque Turcæ, ingenio alias effero & crudeli, pene mitescant, quasi censuissent nihil molestiæ istiusmodi hominibus inferri oportere, qui precibus rebusque sacris intenti, neutiquamque humanis negotiis se immiscentes, de nemine male mereri aut velint aut possint.

Monachorum tres status recensentur, habitu à se invicem & severioris disciplinæ exercitiis distincti, per quos tanquam tot gradus ad τελειότατον τῆς ἀσκήσεως βίον perveniendum est.

Qui primum se vitæ monasticæ devotent, Ἀρχαριοι seu Incipientes audiunt; vili veste, ῥάσῳ, in Novitiatus indicium; & pileo καμιλαυχίῳ, donati. Primo tondentur, antequam vota suscipiant, quæ reliquis quoque communia sunt; quisque enim in solenni sponsio-
ne

ne se obstringit in hoc statu Religioso per integrum vitæ tempus permanfurum, cælibem vitam victurum, & obedientiam τῷ πρεσβυτέρῳ καὶ πάτρῃ τῇ ἐν Χριστῷ Ἀδελφότητι *superiori suisque in Christo fratribus* eodem Monasterio una secum viventibus præstiturum : nisi quod ultro spondeant perfectiores se πᾶσαν θλίψιν καὶ στενοχωρίαν τῷ μονήρης βίῃ διὰ τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, *omnem afflictionem & angustiam vitæ monasticæ propter regnum cælorum* sponte & libenter subituros.

Exacto Novitiatus tempore ad pallium *μανδύαν* induendum, quod τὸ μικρὸν σχῆμα dicitur, admittuntur ; inde Μικρόσχημοι dicti.

Qui ad perfectissimum vitæ Monachalis statum suscipiendum post edita innocentia, morum, & severissimæ pietatis specimina promoventur, à peculiari habitu, quem τὸ ἅγιον καὶ ἀγγελικὸν σχῆμα, *sanctum & Angelicum habitum*, τὸ σχῆμα τοῦ θεοῦ, *habitum divinum* nuncupant, Μεγαλόσχημοι dicuntur ; vere Ασκητικὸν habitum, cæteris hoc insigni titulo vix decorandis. Hic vero habitus, quem tot elogiis plane hyperbolicis extollunt, cæteris tantum superaddit cucullum

cullum, de quo supra dictum erat, ἀνάλαβον sive panniculum quadratum, intus pileis assutum; quandoque vero eundem gerunt in sinu cordi sub indusiis laneis prope adjacentem. Crucis figuram illic depingendam curant, ad cuius latera literæ hæ describuntur. IC. XC. N. K. Ἰησοῦς Χριστὸς νικᾷ hoc est *Iesus Christus vincit*; quo sacro insigni se ab omni malo securos opinantur. A cæremoniis vero recensendis quibus in Monachis initiandis suscipiendisque utuntur, cum eæ è peculiaribus officiis in Euchologio descriptis facile petantur, nec operis ratio à me exigit ut id præstem, de industria supersedebō.

Horum præcipua sedes est in editissimis montis *Athi* jugis, qui ideo à Græcis, veteri nomine relicto & indies magis magisque obsolescente, Ἄγιον ὄρος sive *sanctus mons* nuncupatur: (non Ἀγίον, ut quidam ineptulis conjectatiunculis innixi imperitissime comminiscuntur) uti quoque à *Turcis*, à quibus non minor honos, quod ad nomenclationem spectat defertur, *Sheichler dag* sive *Sacerdotum seu religiosorum mons*.

In animo plane statueram locis his,
tot

tot Monachorum incolatu insignissimis, interfuisse, tum ut severissimam sanctissimamque vitæ rationem ab ipsis præsens edoctus, ea quæ sola fama edidiceram tandem experientia propria cognoscerem, tum ut codices manuscriptos, quorum ingentem copiam apud eosdem adhuc delitescere à pluribus, qui id optima, ut mihi videbatur, fide contestati sunt, facile mihi persuasum erat, sedulo investigarem, ut de iis exscribendis, si qui rariores ex antiquissimis, qui orbem Christianum hætenus ab inventa Typographia latuere, reperiendi essent, aliquatenus transigeretur. Neque enim quovis pretio hodie volunt redimendos, cum id Excommunicationis pœna omnino sit interdictum. Quod commenditijs D. Patriarchæ literis communitus, non infeliciter quidem effectum dedisse sperabam. Non enim viarum difficultates aliaque incommoda, cum *Athos* iste octodecim dierum itinere à *Constantinopoli* distet, quibuscum mihi confligendum esset, morabar, ea omnia quanta quanta fuerint οὐν Θεῶν sacrae Antiquitatis investigandæ studio posthabiturus. At, at, apparatu longe majori quam

quam quod ipse solus suppeditare potuissem opus erat, nec id privato sumptu aggredi res meæ siverunt; qua de causa ab incæpto hoc, quod meditabar, plane coactus & dolens quidem destiti, unde de iis paucula quædam fide aliena dicturus sum. Attamen non habeo quod dubitem, cum id à pluribus fide perquam dignis exhauserim illic viginti circa monasteria adhuc dum superesse, quorum ampliora tercentum monachos sub præsidio & regimine unius Præfecti, quem *Ἡγούμενον* appellant, simul victitantes capiunt. Ea, quo à Piratarum incurfibus, quibus è sinibus tum *Strymonico* tum *Sigetico*, qui hodie appellatur *Golpho di monte sancto*, facilis est in terram exscensio, securiora fiant, communiuntur. Inter quæ recipiendis gentis *Russicæ* monachis, qui post aliquot annos sub hac severa disciplina exactos patriam repetunt, peculiare quoddam Monasterium destinatur. Compertissimum habui, Monachos, qui studiorum & pietatis excolendæ gratia illuc se conferunt, longe pluris per universam *Græciam minoremque Asiam* haberi, utpote sanctimonix fama & existimatione celebriores;

briores; ex his quoque plures ad Episcopatus accitos, & ab his abditis recessibus quasi coactos, quo cæteris vitæ juxta legis Christianæ normam emendatissimæ ac exactissimæ essent exemplo.

Idem omnium tum hic tum alibi degentium institutum, eadem vita vere Ascetica, ut vel pristini ævi Monachis neutiquam cedere videantur. Nemini hic otio & desidia torpescendum est; precibus *προσευχῶν* cæterisque sacris officiis defuncti, quicquid supererit temporis in reliquis vitæ negotiis, quæ pro genio & indole sortitur, exequendis unusquisque impendit. Nihil fere extra quæritur, quod propria industria elaborari possit. Id operis solis, qui sunt extra ordinem Ecclesiasticum, Monachis demandatur. Horum quidam artium rusticanarum gnari in vineis agellisque, quos circumcirca habent, colendis occupantur; quidam pecuariorum munia obeunt; quidam artibus mechanicis intenti, vestimentorum nendo & texendo materiam parant, & calceamenta & quicquid est fabrilium instrumentorum, quorum necessarius est usus, conficiunt; quidam denique, ne nimius sim,

in

in illis Monasteriis, quæ mare prope attingunt, lintribus scaphisque fabricandis operam navant, quibus à litore piscium capiendorum gratia solvuntur. Horum enim esu vitam quam maxime sustentant redduntque tolerabilem. Sacerdotes & Diaconi, quos sacri ordines ab his servilibus officiis exercendis eximunt, (quorum hos *ἱεροδιακόνους*, illos *ἱερομναῖχες* vel *θύτης Μονάχες* peculiariter nuncupant, ob ἀντιδιαβολὴν sive distinctionem eorundem à Sacerdotibus aut Diaconis nullo voto obstrictis, & nudo τῶν ἱερέων καὶ διακόνων titulo honestatis) horas subsécivas, si quæ supersint ultra debitum præscriptumque pietatis, quod incumbit, officium in legendis, conferendis exscribendisque veteribus libris bene collocant. Cum vero ex ingenti hoc qui impenditur, agricolationis labore vitæ subsidia non suppetant, (quali infortunio, aristis vitibusque nimio fervore arefcentibus arboribusque fideratis, ex aëris intemperie orto, interdum premuntur) eleemosynas per varias regiones è discretioribus quidam mittuntur collecturi, licet id raro & non nisi urgente necessitate fiat. Qui seculi delictis

licis renunciant, eos de victu non admodum sollicitos esse illud vitæ institutum facile suadet. Ab omne genus carnis piscibusque *ἐναίμῃ* quam rigidissime abstinetur: Vin Tu, Vir Clarissime, horum cupedias nosse? E piscibus *ἀναιμῃς*, olivis sole induratis, fabis, cepis, reliquoque cibo facile parabili constant, quibus si bis coctus panis addatur, laute sibi videntur convivari. Ter singulis septimanis, hoc est, feriis secunda, quarta, ac sexta, indictum solenne jejunium non absolvitur, nisi duabus tribusve post meridiem horis. Finitis vero vespertinis precibus singuli ad famem melius leniendam panis crustulo donantur, quod solo aquæ haustu digerendum est. Reliquis diebus piscibus lacticiniisque comedendis indulgetur, quo tempore languentem stomachum vino reficere permissum est. Jejunium magnæ Quadragesimæ, uti supra relatam erat, adeo religiose observant, ut aliqui semel biduo cibum sumere fas putent; aliqui per duos integros dies ab omni cibo & potu pene inedia confecti sibi temperandum esse velint.

Quædam monasteria in insulis, quas chartæ

chartæ Nauticæ *Rubrarum* nomine signant, à *Constantinopoli* sex leucarum intervallo distantibus, adhuc dum visuntur. A se invicem angusto freto determinantur hæc *mondia*, quorum quinque *Eshek*, *Adasi*, *Sedef*, *Peda*, *Severei* & *Tauschan*, (quæ duo magis extrorsum versus sinum *Nicopolitanum* jacent) plane inculta instar rupium incolis destituuntur. *Pyrgos* sinum *Nicomediensem*, cui recta objacet, propius attingit. Insula, cui ab Urbe solventes primo occurrunt, *Πρωτο* à Græcis nuncupatur; *Turcice Kinali*. Unicum hic superest Monasterium. Insularum maxima *Prencepe* ambitu suo duodecim milliaria continet, in qua duos conventus habent *οἱ Μοναχοὶ*. Unico tantum pago jam gaudet, altero igni everso. Prope adstat *Chake*, *Turcis Heibili*, quam dum illic adesset, priori fere dimidio minorem, unico quoque pago tribusque Monasteriis contentam reperi. Juxta *μνημὸν τῆς Παναγίας*, quæ triginta Monachos alit, ad Austro-africum eminet D. *Bartoni*, qui regnante *Elizabetha* Regina *Turcicam* legationem obierat, sepulchrum; cujus memoriæ, ne exolesceret,

rēt, cum Epigraphe consultum esset, illam exscribere mihi placuit; quam, Viri de *Anglis* (utpote cujus prudentiæ commercium illud, quod nostrates hodie exercent, refertur acceptum) optime meriti famæ ipse quoque litaturus, hic pauculis erroribus, quos admisit imperitus sculptor, emendatus, licet forte ἀσύντως & præter rem, hic apponam. Edvardo Barton *illustrissimo serenissimæ Anglorum Reginae Oratori, Viro Præstantissimo, qui post reditum a bello Ungarico, quo cum invicto Turcarum Imperatore profectus fuerat, diem obiit.*

Pietatis ergo.

Ætatis An. XXXV, *salutis vero*
anno 1597. XVIII. Calend. Januarij.

Cum vero hæ insulæ in mari piscosissimæ sint, arte piscatoria victum & numulos quæritant Christiani; hac ex parte felices, quod nullibi apud ipsos reperiantur *Turcæ*, ut pristina sacrorum libertate hic frui videantur. A quibus quoque invisendis abstinent, nisi

H quando

quando tributū colligendi causa eas co-
acti petant: his enim, cum mare ven-
tis vel paulo commotum maxime hor-
reant, non adeo bene convenit, ut ad
captandas auræ marinæ insularumve de-
licias eousque exspatiari aut velint aut
audeant.

Aliud Monasterium magnæ quoque
existimationis apud *Constantinopolita-
nos* reliquosque circumcirca Christia-
nos prope *Bosporicum* litus situm, ad
locum *μαῖβρο μόλο* id est *nigram molem*
vulgari *Græca* dictum, invisere placuit.
Cum ante quinquaginta annos & quod
excurrit vepreto implicitus, huc illuc
oberrans, *Kalogerus* quidam, qui è vi-
cino viculo *Bojuk-dere* huc se contule-
rat, *Αγίασμα* seu aquæ lustralis fontem
figuramque *B. Virginis*, ut videbatur,
in sculptam casu reperisset, *Græci* his
indiciis, quæ traditionem apud ipsos
ab antiquo obtinentem firmarant, Tem-
plum olim hic stetisse satis convicti,
Monasterium sinuoso hoc ad ima mon-
tis loco, quem vepres oppleverant, con-
dendum impetrata tandem venia curant.
Fundus autem iste in peculium &
possessionem *Turcicorum* Sacerdotum,
qui

qui in Regali Imperatoris *Bayazidis* Moschea sacra procurant, dudum cessit, quibus annuus triginta Thalerorum redditus erogatur. Ad conciliandam *Hortulanorum* Præfecti, cujus jurisdictio per *Bosporum* quaquaversum extenditur, gratiam, quo ab omni molestia securius vivatur, singulis mensibus peractis, munera statâ proportionem, puta decem ~~okæ~~ ceræ (quarum unaquæque duo pondus *Anglicana* fere cum tredecim uncis continet) hœdi, oves & istiusmodi in familiæ usus *Constantinopolim* deferuntur. Quo Templum hoc τῇ Παναγῇ consecratum sit venerabilius, semel per annum Patriarcha Sacerdotum comitatu stipatus id adit sacra factururus. Non vero abit indonatus; quingentis enim aspris hæc repetita benedictio constat. Concurrit quoque ingens Christianorum multitudo, festo τῇ Ἀειμάρως B. *Virginis*, a quibus non minima religionis pars in encæniis celebrandis collocari videtur: his enim temporibus illis, dum sacra fiunt, pietati quam maxime intentos, inque liberalitatem effusissimos pene ultra quam rei demosticæ angustia patitur ubilibet intueri est. Hic tunc

temporis, cum alendorum numerus sit alias incertus, triginta quinque *Kalogeros*, quorum septem Sacerdotes erant, simul victitasse, ab ore reverendi ac pii viri D. *Macarii Hugumeni Archimandritæ* præsens excepi, à quo hæc historiola mihi communicabatur. Cum ante quindecim annos hodiernus Imperator, dum versus ostium *Ponti* iret venatum, exercitationis causa, quam pro irrequieta indole usque impendio persequitur, huc quo feræ cursus duxerat prope adesset, communi Monachorum consilio de ipso conveniendo deliberatur. Tandem ex ipsius unus prodibat audaculus, qui præmissa pro more gentis reverentia cerasa & caseum ipsi obtulit. Munus Imperatori longo itinere sub æstivo sole fesso & inedia pene laboranti gratissimum & perquam benevole acceptum. Quippe non diu moratus, Monachum blanda voce compellat, interrogatque, num velit fieri *Musulmannus*, illum aliqua dignitate, ut fas est conjectari, quasi vicis hoc modo rependendæ gratia impertiturus: Cui ille, blanditus Imperatoriis per gratiam *Christi* non expugnabilis, oculis in terram

ram defixis, nihil respondere ausus, se fidem *Christianam* ejurare nolle, silentio, sed ultra omnem vim verborum & efficacius quidem, testatus est. Nec displicuit Imperatori ipsius constantia, quin vicinos agros in usum Monachorum addici, & triginta aureos Sheriphios illis quoque confestim numerari valedicturus jusserit.

Reperiuntur quoque fœminæ, quæ religiosum habitum induunt, *μνηστρίαι*, *καλογερίαι* sive *καλόγραι* nuncupatæ; è quibus virgines paucæ admodum numero sunt, si cum vetulis viduisque conferantur, quas vel criminum admissorum conscientia, vel provecior ætas, vel pauperies ad votum hoc suscipiendum cogunt: inde ipsis de victu & vestitu satis provisum est; harum enim cæteros miserescit, ac dum aut in templis mundandis occupantur, aut ægrotis præsto adsunt, pro ratione officii ipsorum necessitatibus ministraturæ, quippiam lucelli percipiunt.

In locis impeditissimis perpauci *Anachoretæ* seorsim ab omni humano consortio vitam arboreo fœtu reliquoque, quem terra sponte progignit, appatue

H 3

fortissimam

fortissime tolerant; de quibus lautitiis si bis singulis diebus festis epulentur, id iis solennius celebrandis, quo à cæteris hac indulgentia distinguantur, solummodo fit: sed cum ejusmodi Religiosos prope nosse mihi non contigerit, penitus tacere malo, quam ea, quæ veritatem supergressa videbuntur, fide aliena loqui.

Septem hodiernis Græcis *Μυστήρια* seu Sacramenta sunt, quæ hoc ordine recensentur.

Τὸ Βάπτισμα, *Baptisma.*

Τὸ Μύρον τῆς Χρίσματος, *Unguentum Chrismatis.*

Ἡ Ευχαριστία *Eucharistia.*

Ἡ Μετάνοια, *Pœnitentia.*

Ἡ Ἱερωσύνη, *Sacer Ordo.*

Ὁ Γάμος, *Matrimonium.*

Τὸ Ευχέλαιον, *Extrema unctio.*

Licet nullus post partum dies, quo infantes sacro Baptismatis ritu expiantur, ex canone sit præstitutus, raro tamen ultra octavum vel decimum aut morari aut antevertere solent, nisi propediem secuturæ mortis timor, ne

αβλπ:

ἀβάπτιστοι, ἀπλεστοι, ἀσφράγιστοι, καὶ
 ἀμνηστοι nondum que lavacri regenerati-
 onis compotes ex hac vita emigrent, hoc
 Christianæ charitatis officium citius ur-
 geat. Tantam enim necessitatem Sa-
 cramenti hujus, quo in Christianorum
 numerum transeuntes hæreditatis in
 cœlis adeundæ jus sibi acquirunt, è præ-
 cepto *Christi*, *S. Joan.* 3. v. 5. oriri cre-
 dunt, ut de infantibus ἀβαπτίς-οις vix
 bene quidem ominari aut norint aut
 velint. Ideo hoc in casu, at solo qui-
 dem, (neque aliter omnino fas erit) si
 ingens neutiquamque fictum morien-
 di periculum immineat, seculari per-
 sonæ, qualiscunque sit sexus, cui inter-
 venire contigerit, moribundum infan-
 tem tingere permissum est. Ita praxin
 hanc, quæ ubivis obtinet, populo com-
 mendatam & legitimam reddit nupera
 (a) confessio Catechetica in usum ple-
 bis lingua Græca vulgari edita, καὶ τὸ δια-
 τεταγμένον βάπτισμα δὲν πρέπει, να γίνε-
 ται ἀπὸ ἄλλου τινὰ παρὰ δὲ τὸ νόμιμον
 ἱερέα, καὶ εἰς καιρὸν τινος ἀνάγκης ἐμπορεῖ

(a) Pag. 118.

νακαμῆ τὸ μυστήριον τῷ τοῦ καὶ χρηματικὸν πέ-
σωπον ἀνδρὸς ἢ γυναικός. *Ordinatum*
illud baptismum neatiquam decet, ut a quo-
quam alio quam a legitimo Sacerdote fiat ;
sed tempore necessitatis conceditur, ut Sa-
cramentum hoc administret quævis secu-
laris persona, modo vir, modo fœmina.

Aliter, modo finit valetudo, infans
sacris Baptismi ritibus initiandus ad
templum sistitur, cujus in vestibulo pau-
lo intimius Narthecem versus extat
Βαπτιστήριον, Φωτιστήριον, ὁλητὴρ *Lava-*
crum sive κολυμβήθρα (hoc enim no-
men à *Piscina* S. Jo. c. v. quæ mirificam
sanandorum morborum vim habuit,
vel ab alterâ Sti. Jo. cap. 9. 7. anti-
quitus inditum hodie retinetur) vas am-
plum cubitalisque profunditatis.

Aqua lustralis à Sacerdotibus ingen-
ti cæremoniarum apparatu in *Theopha-*
norum festo prius benedicitur ; (fit au-
tem hujus aquæ benedictæ post Missam
finitam consecratio, quam appellant
μέγαν Ἀγιασμόν) at cum tantam aqua-
rum copiam, quanta his usibus suffici-
at, per integrum annum conservare vix
liceat singulis mensibus citiusve, si oc-
casio postulaverit, nova consecratur.

Ne

Ne vero frigus tenellum infantuli corpusculum nimium atrociter convellat lædatque, injectis flosculis suaveolentibus aquam plerumque fervefaciunt, cui insufflatæ & cruce signatæ sacrum oleum, quo totum ungitur corpus, superaffundens, ambabuique manibus illum erecto corpore & ad Orientem converso tenens Sacerdos mysticum ritum peragit hac formula: Βαπτίζεται ὁ δούλος τοῦ Θεοῦ ὁ δέσπας, εἰς τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, Ἀμήν. *Baptizatur servus Dei N. in nomine Patris & Filii & Spiritus sancti, nunc & semper & in secula seculorum, Amen.* Sive, si sit alterius sexus, Βαπτίζεται ἡ δούλη τοῦ Θεοῦ, &c. *Baptizatur serva, &c.* Ita enim semper passive enunciatur, per modum declarationis indicative Βαπτίζεται, non βαπτίζω ἢ βαπτίζω σε, *Baptizetur N. aut Baptizo te*: quod duplici de causa contendit D. Gabriel, in συναγματίῳ περὶ τῶν ἁγίων καὶ ἱερῶν μυστηρίων, *Venetiis Anno 1600 p. 24. a.* tum quia licet *Christus* Sacramentum hoc instituens active pronunciaverit, πορευθέντες μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη, βαπτίζοντες

πίζοντες αὐτὲς, passive legitur apud
S. Marcum cap. xvi. 16. ὁ πτεύσας καὶ
 βαπτιδεὶς σωθήσεται, tum modestiæ &
 humilitatis causa: τὸτο ἐπιφωνῶμεν πα-
 πεινοφρον εἶν ἐπὶ πάντα μεμαθηγότες: βαπ-
 τίζεται γὰρ φαμέν ὁ δ' ἄλλο. τῷ Θεῷ, συνα-
 παχέεται τὸ ὑπ' ἐμῷ ἢ δι' ἐμῷ. *Hoc modo*
enunciamus in omni re, qui de nobis
ipsis humiliter sentire didicimus: Di-
cimus enim, Baptizatur servus Dei, sub-
intelligitur autem, a me vel per me:
quod ex S. Chrysostomi in Act. cap. xi. 16.
expositione evincendum ipsi videtur.
 Sed cum utraque formula idem plane
 & citra omnem controversiam denotet,
 se iniquiores quam par est *Græcanicæ*
Ecclesiæ & animo plane infenso esse
 produnt, qui intemperanti invectiva
 hoc de nomine quoque illam vellicant:
 nec recte quidem formulam istam,
 quam sequuntur, ratiunculis. ἐ *S. Scrip-*
tura aut aliunde corrasis eunt vindica-
 tum *Græci* scriptores, quæ ab *Ecclesiæ*
 instituto, quod abunde sufficit, suam de-
 rivat originem & authoritatem. De
 posterioribus verbis εἰς τὸ ὄνομα τῷ πα-
 τρι, καὶ τῷ υἱῷ, καὶ τῷ ἁγίῳ πνεύματι,
 apud universos *Græcos* convenit, illa ad
 hujus

hujus Sacramenti essentiam adeo necessario spectare & requiri, ut nisi distinctim & ex integro proferantur, quidvis aliud fieri, puta ludricum imitamentum aut hæreticum profanumve abusum *Baptismatis*, potius quam *Baptisma* autument.

Dum recitantur nomina Personarum Sanctissimæ & individux *Triadis*, intantem ἐν ἑκαστῇ προσφῶσι κατὰ γὰρ καὶ ἀνάγει *unaquaque prolatione* (cui amen accinit patrimus ἀνάδοχος, seu σύντεχνη, qui unicus est) in lavacro *immergit* & exinde *deducit* Sacerdos. h. e. ter, cujus τελεῖται κατὰ δύσιν sive *trinæ immersionis* ritum a primævorum seculorum praxi deductum, ac vel ab *Apostolis* vel ab *Apostolicis* viris, optimâ quidem ratione institutum esse, opportunius, cum de ipsius mysterio differendum fuerit, quod hujus narratiunculæ instituto non convenit, monstrabitur.

A quo veteri ritu, quo totum corpus subtus aquas salutare depresso abluatur, calidioribus illis terræ plagis, quibus soles fortius vigent, ipsis non religio est pro re nata interdum recedere, aquam tribus vicibus ad complendum mysticum

myfticum ritum fuperinfudiffe conten-
tis; five vëro hoc five ifthoc ritu fun-
gantur eundem effectum manere νεο-
φώπτον credunt, nempe * ἀναιρέσιν τῆς
προπατορικῆς ἀμαρτήματος. h. e. *ablati-*
onem peccati originalis ἀπὸ προπάτορος
τῆς ἀνθρωπίνης γένεως five ab *Adamo* huma-
ni generis Progenitore traducti, & εἶναι
ἀναμφίβολον σφραγίδα τῆς σωτηρίας τῆς
αἰωνίης, *esse indubitatum sigillum vitæ*
æternæ.

Infantibus duobus vel pluribus Bap-
tismi gratiam fimul fufcepturis, pro eo-
rundem numero toties exhausto Bap-
tifterio renovatur aqua, (neq; enim ea-
dem bis uti licet) quam ob confecra-
tionem prius factam, facrumque, cui
inferviebat, ufum non temere ubivis ab
humo exfugendam projiciunt, fed in
θαλασσίδιον five fpatium fub Altari ex-
cavatum effundendam curant.

Deinde interpositâ prece statim ac
fine morâ ad ungendum Neophytum
fuis involucris jam indutum progredi-
tur Sacerdos: *Chriftmatio* enim a Bap-

* Οἰμολογ., ἐξ ἑποδῆς. II 9. p.

tismate inseparabilis est, & ejus appendix & quasi complementum habetur; juxta canonem xlviii. Synodi *Laodice-næ*, qui τῷ ἐπερανίῳ χρίεσθαι μύρῳ τὸς φωπιζομένους *illuminatos cælesti chrismate inungi* jubet. Id enim, ut explicat *Matthæus Blastares è Balsamone & Zonara*, quos vocabulis retentis propè ubi-vis exscribit, ταῖς εὐχαῖς καὶ τῷ ἐπικλήσει τῷ ἁγίῳ πνεύματος ἁγιαζόμενον τὸς χραιομένους ἁγιάζει, καὶ μετόχους τῆς ἐπερανίῳ τῷ χειριστοῦ βασιλείας καθίστησιν, εἰ μὴ τὸ τῷ βίου ἡμελημένον καὶ ἡ τῶν ἔργων φαυλότης ἡμᾶς ταύτης ἀλλοτριώσκειν, *precibus & Spiritus Sancti invocatione sanctificatum inunctos sanctificat, & regni cælestis Christi participes facit, nisi vitæ impænitentia operumque improbitas nos ab eo alienos reddat.*

Hoc unico ritu Sacramentum *Confirmationis* apud *Græcos* constat; inde μύρον ἢ χέσμα *unguentum* sive *chrisma* & σφραγὶς seu *signaculum* peculiariter dictum.

Cum vero recens Baptizatos (τελουμένων) chrismate oblinere, citra omnem adultorum obfignationem, nullâ quoque manuum impositione omnino intercedente

dente, *Græcis* ante plura secula in usu fuerit ac etiamnum hodie sit, qui à *Chrismatis* æque ac *Baptismi* iteratione prorsus abhorrent, exemplo veterum *Christianorum*, quos sequuntur, satis securi, ne dicam pervicaces, hinc cavil-landi causam *Zelotæ* quidam *Latinis* ritibus addictissimi arripuere, *Græcis* non amplius superesse *confirmationem*. Hinc atrocia convitia alterutrinque sibi invicem impacta, quasi malâ fide ageretur: hinc, dum *Chrismationem Sacerdotalem* illicitam & alieni juris usurpationem criminati sunt illi, nova schismatis augendi materies his suppetiit, quod satis patet ex *Encyclicâ Epistolâ Photii Patriarchæ Constantinopolitani* in causâ *Bulgarorum*, quem malè ac admodum inscitè comminiscuntur aliqui, hanc consuetudinem ingenio ipsius prius introductam, tandem ingenti, qua pollebat, autoritate apud *Græcos* stabilisse.

Inter peragendam hanc obsignationem, quæ fit *eis τὰ διωρισμένα μέλη* five in *definitis membris*, puta fronte, oculis, naribus, ore, auribus, pectore, manibus, pedibusque Sacerdos hæc verba recitat

recitat σφραγίς δωρεᾶς πνεύματος ἁγίου,
 Ἀμήν. *Sigillum doni Spiritus Sancti.*
Amen: cuius formulæ ratio hoc modo
 assignatur ἰν ὁμολογία. * Καθὼς πάλαι
 τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐκατάβηκεν εἰς τοὺς
 Ἀποστόλους ἐν εἰδει πυρός, καὶ ἔχυσεν εἰς αὐ-
 τοὺς τὰ χαρίσματα του, τέτοιας λόγις καὶ
 τῶρα, ὅταν ὁ ἱερεὺς χρίει τὸ βαπτιζόμενον
 μετὰ τὸ ἅγιον μύρον, χύνονται πάνω εἰς αὐ-
 τὸν τὰ χαρίσματα τοῦ ἁγίου πνεύματος.
Sicut olim Spiritus Sanctus descendit in
Apostolos specie ignis, & in ipsos dona
ipsius effundit, tali modo jam quando
baptizatum oleo sacro inungit Sacerdos,
desuper in illum effunduntur Spiritus
Sancti dona.

Sacrum hoc oleum conficiendi solis
 Patriarchis competit facultas; ita
 D. Garb. p. 26. b. μύρον---δὲ ἐλαίῃ παρὰ
 τοῦ νομίμου Ἀρχιερέως κατασκευασμένον---
unguentum--ex oleo a legitimo Patriar-
cha confecto, quod planius Græco-Bar-
*bare exprimitur, ** πρῶτον ζητεῖται ναὶ
 γίνεταί δὲ τὸν ἀνωτάτω ἐπισκοπῶν τὸ
 μύρον τῷτε *primo requiritur, ut hoc*

* p. 112.

Chrisma fiat a summo Episcopo: cuius tamen usus & administratio reliquis Episcopis & inferioris ordinis Sacerdotibus, ut supra dictum erat, promiscuè conceditur.

Cum dixerint *Chrismationem* iterari neutiquam licere, hic unicus casus a generali isto effato excipiendus est: hoc enim ritu Hæreticos & Apostatas, quos errorum ac abnegatæ fidei tandem pœnitet, in Ecclesiæ gremium recipiunt, quasi gratiâ Spiritus Sancti in sanctâ ac vera fide iterum firmandos. * Τὸ τοῦ μυστήριον δὲν δίδεται δεύτερον παρὰ εἰς ὁκείνους, ὅπῃ θέλουσιν ὀπιστρέφειν ἀπὸ τὴν ἄρνησιν τοῦ ὀνόματος τοῦ Χριστοῦ, hoc sacramentum secunda vice non confertur, nisi in illos, qui ab abnegatione nominis Christi sunt reversuri: quod omnino est ad mentem Patrum Constantinopolitanorum Canone 7. qui illic quoque formulam istam, qua inter signandum utuntur, decreto Synodali præscripserunt.

Antequam cæremonias & ritus, qui-

* ὁμολογ p. 121. * ὁμολογ p. 122.

bus in augustissimo & sacratissimo Eucharistiae sacramento utuntur *Græci*, quasi coram & explicatius repræsentem, pauca de libris Liturgicis, quorum ἐν τῇ μυσταγωγίᾳ seu ἐν τῷ τῆς Ἱερουργίας μυστηρίῳ, seu ἐν τῇ λειτουργίᾳ sive ἐν τῷ Ἱερουργεῖν τὸ θεοποιεῖν ὁ σῶμα καὶ αἷμα Χριστοῦ (hæc enim nomina coincidunt) necessarius est usus, in antecessum prælibanda sunt. Vocem autem λειτουργία, cum de orationibus cæterisque sacris promiscuè dici solear, ad hanc rem sanctissimam peculiariter denotandam jam restrictam habes, exemplo *Græcorum*, qui honoris & discriminis causa τὴν ἁγίαν, ἱερὰν καὶ θεῖαν λειτουργίαν nuncupant, & pro more hodierno Sacerdotem, ab hac præcipua muneris illius parte, tum λειτουργῶ tum πλεουσουργῶ & τελεσιγῶ h. e. uti præclare explicat *Symeon* Metropolita *Thessalonicensis* ἐν τῇ ἐξηγήσει εἰς τὴν λειτουργίαν, ὡς ἔχοντος μόνον τελεσιγῶν εἰς τὰς τελετὰς utpote qui solam iniciativam gratiam habet in sacris mysteriis, titulo insigniunt. Hæ τελεταὶ usitatius cum epitheto αἱ ἱερὰὶ τελεταὶ sive conjunctim ἱεροτελεσεῖαι audiunt.

Libri autem Liturgici tres tantum
I
sunt,

sunt, (neque enim iste, qui S. *Jacobi* nomen præ se fert, utpote ὑποβολιμαῖος, in sacro conficiendo legitur) à Sanctissimis Viris *Basilio*, *Chrysostomo*, & *Gregorio*, qui ὁ Διαλόγος dicitur, juxta communem *Græcorum* traditionem, (etsi fortasse τῶν περηγασμένων λειτουργία *Germano* Patriarchæ *Constantinopolitano* rectius meliusque sit adscribenda,) quorum memoriam honore quam maximo prosequuntur *Græci*, olim compositi. Hos vero per male-feriatorum ingenia, quo sub veterum seculorum pietatis prætextu inanis ista, quam inveniebant, superstitio melius commodiusque stabili-
retur, non illæsos integrosque superesse, evictissimum dant tum variæ interpolationes, quæ novitatem sapiunt, tum ingens illa codicum MSS. varietas, ut plane diversi haberentur, nisi quod in quibusdam solennioribus precibus convenissent. Vitandæ confusionis gratia cautum statutumque est, ut in iis legendis certus ordo, cujus sunt retinentissimi, a singulis Sacerdotibus, quorum arbitrio neutiquam id relinquendum volunt hoc vel illo prout ipsis lubet uti, servetur, ut iisdem feriis ubique sit eadem

dem cultus formula juxta hanc regulam.

Duodecies tantum vertente anno legitur *S. Basilii* Liturgia, singulis nimirum magnæ Quadragesimæ Dominicis, hoc est, septies, incipiendo à Dominica τῆς ἀπὸ χρεω usque ad Dominicam Palmarum e priori censu eximendam, quo die Liturgia *Chrysostomiana* celebratur; deinde bis in Sancta hebdomade, feria quinta & Sabbato, ἐν ταῖς παραργναῖς seu vigiliis Natalium *Christi* & *Epiphaniarum*, & Januarii primo, qui *S. Basilio* facer est, ut in Calendario supra memoratum fuit.

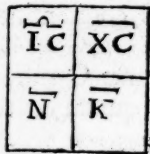
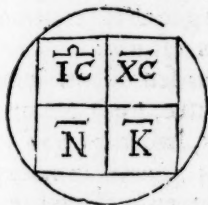
Reliquis Dominicis ac festis *S. Johannis Chrysostomi* Liturgiæ altera contractioris constantissimus est usus.

Εν νηστειαῖς ἡμέραις seu diebus jejunii magnæ Quadragesimæ, potissimum feriis quarta & sexta, habetur ἡ τῶν πενητασμένων τῆς ἀγίας καὶ μεγάλης ποσάραχτης λειτουργία seu *mysteriorum anteconsecratorum Liturgia*. Sed de his *Præsanctificatis* postea suo in loco dicendum erit.

Missarum solennia, quibus ante lucem celebrandis penitus interdictum est, hoc

modo in genere fiunt.

Sacerdos & Diaconi οἱ ὑπέρτατοι τῶ
μυστηρίῳ antequam munera à Christia-
no populo oblata altari Prothescos in-
ferenda curent, quanta tum animæ tum
corporis puritate sanctissimum illud mi-
nisterium, quod instat, aggredi oporteat
subindicantes, manus solenniter & palam
quidem lavant; hac autem oblatione
(προσκομιδῇ seu προσαγωγῇ) dona à com-
muni usu separantur. Panis consecran-
dus, cujus vertex sigillo figuræ vel cir-
cularis vel quadrangulæ hunc in mo-
dum insignitus,

& cultro his usibus designato, quem
τὴν ἁγίαν λογχὴν seu sanctam lanceam
nuncupant, hac illac infixus in varias
particulas

particulas scienditur, vinumque, cui paululum calidæ aquæ admiscetur, ritibus, quos ex Liturgiis & Euchologiis transcribere, tibi que hic in conspectum dare animus non est, ante adhibitis, tandem solenni hac oratione, quam τὴν εὐχὴν τῆς προθέσεως appellant, benedicuntur. Ambo autem juncta simul μίαν προσφορὰν seu unam oblationem constituunt.

Ο Θεός, ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ τὸν ἐραίνιον ἄρτον τὴν τροφήν τῷ παντὸς κῆσμεν, τὸν κύριον καὶ Θεὸν Ἰησοῦν Χριστὸν ἐξαποστείλας σωτῆρα καὶ λυτρωτὴν, ἐυλογῶντα καὶ ἀγαθίζοντα ἡμᾶς, αὐτὸς ἐυλόγησον τὴν πρόθεσιν ταύτην, καὶ πρόσδεξαι αὐτὴν εἰς τὸ ὑπερεράνιον σε θυσιαστήριον : μνημόνους, ὡς ἀγαθὸς καὶ φιάνθρωπος τῶν προσενηγάντων, καὶ διὲς προσήγαγον, καὶ ἡμᾶς ἀκατακρίτως διαφύλαξον ἐν τῇ ἱερουργίᾳ τῶν θείων σε μυστηρίων. ἐκφώνως, ὅτι ἡγίασαι καὶ δεδόξασαι τὸ πάντιμον καὶ μεγαλοπρεπὲς ὄνομά σε, τῷ πατρὶ καὶ τῷ υἱῷ καὶ τῷ ἁγίῳ πνύματι. νῦν καὶ αἰεὶ καὶ εἰς τὰς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν. i. e. Deus, Deus noster, qui cælestem panem universi mundi alimentum, Dominum nostrum & Deum Jesum Christum emisisti Salvatorem & Redemptorem, nobis benedicentem

dicentem & sanctificantem, ipse benedicat huic propositioni, eamque suscipias in supercæleste tuum altare. Memineris, bone & benigne Deus, eorum qui obtulerunt, illorumque, pro quibus obtulerunt, & nos in divinorum tuorum mysteriorum celebratione innoxios conserves: tum elata voce recitat, quia sanctificatum est, & glorificatum est honoratissimum & magnificum nomen tuum Patris & Filii & Spiritus Sancti nunc & semper & in secula seculorum. Amen.

Finitâ hac benedicendi formula illico fiunt δῶρα τιμὰ καὶ θεῖα, uti loquitur *Gabriel Severus* Metropolita *Philadelphensis* in *Apologia pro Ecclesia Orientali*, i. e. *dona veneranda & divina*. Qua vero de causa hanc sacratissimam & elementis nudis, utpote nondum consecratis, longè superiorem sortiantur appellationem, è cæremoniis hunc apparatus jam jam secuturis clarius patebit.

De elementis consecrandis proxime & sine mora agitur: Diaconus à Sacerdote Evangeliorum codicem acceptum manu præ se ferens elevansque quo populo det conspectiorem, Ministris λειτουργοῖς ante-ambulantibus, è porta boreali

reali exit, quem sequitur Sacerdos Sacrum facturus, ac area Templi brevi peragrata ingreditur Bema, in medio altari illum depositurus: inde circuitus iste τῆς πρώτης καὶ μικρῆς εἰσόδου five *primi & minoris ingressus* nomen habet.

Post, hymnus qui incipit δεῦτε προσκύνησομεν καὶ προσπίσωμεν τῷ χειρῶν σωσθῆναι ἡμῶν υἱὸς θεοῦ, &c. *Venite adoremus & coram Christo procidamus. Salva nos Fili Dei, &c.* & hymnus alter τρισάγιος dictus, Ἄγιος ὁ θεός, ἄγιος ἰσχυρός, ἄγιος ἀθάνατος, ἐλεήσον ἡμῶν. δόξα Πατρί καὶ &c. *Sanctus Deus, Sanctus Fortis, Sanctus Immortalis, miserere nostri. Gloria Patri &c.* a choro canuntur, quibus finitis τὸ προκείμενον τῷ Ἀποστόλῃ καὶ τῷ Ευαγγελίῳ h. e. *Lectiōnem Epistolæ & Evangelii* absolvunt Diaconi. Hucusque olim ex veteri consuetudine Catechumenis interesse licuit, quos peculiari oratione dimiserunt, exclamante postea Diacono, Ὅσοι κατηχούμενοι προέλθετε, οἱ κατηχούμενοι προέλθετε, ὅσοι κατηχούμενοι προέλθετε μή τις τῶν κατηχουμένων, ὅσοι πιστοὶ, ἔτι καὶ ἔτι ἐν εἰρήνῃ τῷ κυρίῳ δεηθῶμεν. *Quotcunque Catechumeni estis,*

*discedite, Catechumeni, discedite: quot-
cunque Catechumeni estis, discedite. Ne-
quis Catechumenorum maneat. Quicun-
que fideles, manete; etiam atque etiam
in pace Dominum precemur.* Precibus à
Sacerdote apud se & secreto fufis, hym-
num Cherubicum postea canunt Psaltæ,
h. e. ἐν εἰσοδῷ μεγάλῃ in ingressu majori,
qui sic se habet.

Omnibus rite præparatis, sacrisque
muneribus ab altari *Protheseos* tandem
sublatis, egreditur iterum è portâ Bore-
ali sacerdos, sacrum calicem cooper-
tum manu tenens, sacro satellitio sti-
patus, hoc est, Diaconis reliquisque mi-
nistris, (λυχνόφορος ante B. inbulandus))
quo majori cum pompa procedatur, sa-
crum Altaris supellectilem, lanceam,
spongiam, quâ abstergantur discus calix-
que, ac ejusmodi sacri ritûs instrumenta,
puta cruces deauratas, thuribula, cereos
accensos, & tintinnabula circumferenti-
bus. Discus vero in quo panis benedictus
reponitur consecrandus, ne cujusquam
oculis sit obnoxius pateatque, velamine
obtectus, non manu ad pectus protensa,
sed capitis vertici admotus à Diacono cir-
cumgestatur. Lento gradu itur in ναόν,
quem

quem circumeunt; quo tempore hymnum Cherubicum modulantur Cantores; Populus interim ingenti cum reverentia & cultu praeuntes excipit, capitibus inclinatis, flexisque poplitibus, interdumque in pavementum adorandi causa pronus cadit, fimbria stolæ sacerdotalis ori applicita. Nullibi solenniora quam in hoc sacro actu mentis devotæ signa exhibent *Græci*, signaculo crucis sese continuo munientes, durante pompa & dicentes pro se *μνήσθητί μου Κύριε ἐν τῇ βασιλείᾳ σου memento mei, Domine, in regno tuo*; Sacerdotibus & Diaconis inter eundum pro populo intercedentibus, *πάντων ἡμῶν μνησθεὶς κύριε θεὸς ἐν τῇ βασιλείᾳ αὐτοῦ, πάντοτε νῦν καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Nostri omnium memor sit Deus in regno ipsius, semper, & nunc, & in secula seculorum.* Inde ἁγίαν πύλην seu sacram portam ingressi, in medio Altari, quod recta objacet, ubi sacrum peragendum est, (neque enim alibi fas est) venerabile illud gestamen deponunt: hæc processio τῆς δευτέρας καὶ μεγάλης εἰσόδου τῆς ἁγίας συναγωγῆς sive *secundi & majoris introitus sacrae synaxeos* nomine insignitur, ad distinctionem minoris paulo supra memorati.

Non

Non te celabo, hanc Adorationem, προσκύνησιν, à Græcis pro more solenni præstitam, mihi, dum Missis eorundem celebrandis interessẽm, quam maxime displicuisse, utpote plane indebitam, neque οὐλόγως aut ἀπροκριματίστως factam, quod contendit *Gabriel Severus*, hoc potissimum argumento, quod dona post benedictionem sint ὕλη ἐνδεχομένη καὶ ἀναγκαῖα καὶ ὀρισμένη πρὸς τὸ γινῆσθαι κυρίως σῶμα καὶ αἷμα Χριστοῦ, materia idonea & necessaria & determinata, ut fiat proprie Corpus & Sanguis Christi: uti ante illum *Symeon Thessalonicensis* ἐν τῇ ἐξηγήσει εἰς τὴν λειτουργίαν: Προσπίπτοντες ὅ πάντες τοῖς ἱερεῦσιν οἱ πιστοὶ διχαίως, τὸ μὲν ταῖς εὐχαῖς αὐτῶν ἑξαυτόμενοι, καὶ μνησθῆναι τούτων ἐν τῇ ἱεργίᾳ δεόμενοι. τὸ δὲ τιμῶντες τὰ θεῖα δῶρα. Εἰ γὰρ καὶ μήπω ἱεργηγῆται ἀλλ' ἐν τῇ προθέσει ἀνετίθησαν πρὸς θεῶν, καὶ ὁ ἱερεὺς ἐκέῖσε εὐχὴν ἀνέφερε πρὸς θεῶν καὶ προσδέξασθαι τὰντα εἶπεν εἰς τὸ ἀνωδυσίασθαι· εἰ μὲν καὶ μήπω τετελεσμένα, ἀλλὰ πρὸς τὸ τελεῶσθαι ἡτοιμασμένα εἰσὶ, καὶ ἀνδραγμα δέω, καὶ ἀντίτυπα δεσποτικῶν σώματός τε καὶ αἱματός. *Procumbunt autem in genua fideles ante Sacerdotes, & merito quidem; partim illorum preces & sui in Eucharistia*

Eucharistiæ celebratione memoriam petentes: partim divina dona venerantes. Quamquam enim nondum consecrata sint, in altari tamen Propositionis Deo dicata fuere: & Sacerdos illic orationem Deo obtulit, & in sublime Altare ea accipi precatuſ est. Quamvis igitur consecratione nondum perfecta sint, verum ut consecrentur disposita fuere, & Deo dicata & typi Dominici corporis & sanguinis sunt.

Quod quam nihili sit & puerile ac nugatorium *χρησφύλατον*, ne extra breviculæ enarrationis, quàm suscepi, limites, si istud convulsuſ irem, viderer abreptuſ, tibi relinquo perpendenduſ. Quod magis mirabere, postquam habueris perspectuſ, illos post Elementorum consecrationem, de reverentia præstanda, quasi prior actio eam penitus exhausisset, parum sollicitos, vix quippiam honoris venerationisque signuſ, vel minimum saltem, quantum oculis observare potui, Symbolis expositis ostensisque exhibere. Sed de his postea fusius agam, rem nude & brevissime in præſenti explicuisse contentuſ.

Sacris vasis super sanctam Mensam depositis,

depositis, hanc orationem recitat Sacerdos *μυσικῶς* sive *secreto*, quam ex missa *Chrysostomiana* exscribo, cæteris precibus, Antiphonis, & ritibus, puta adorandi altare versus, suffitum adolendi, ac similibus, quos subinde variant, hic, uti supra, per totum hujus officii Liturgici contextum, plane prætermittis; quæ præcipui sunt momenti, & ea quidem ex libris Euchologicis, collecturus.

Κύριε ὁ Θεὸς ὁ παντοκράτωρ, ὁ μόνος ἄ-
 γιος, ὁ δεχόμενος θυσίαν αἰνέσεως παρὰ τῶν
 ἐπιγαλυμένων σε ἐν ὅλῃ καρδίᾳ, προσδεῖσαι
 καὶ ἡμῶν τῶν ἁμαρτωλῶν τὴν δέησιν, καὶ προ-
 σάλαγε τῷ ἁγίῳ σου θυσιάζηρίῳ, καὶ ἰχάνω-
 σον ἡμᾶς προσενέγκειν σοι δῶρά τε καὶ θυσίας
 πνευματικὰς ὑπὲρ τῶν ἡμετέρων ἁμαρτη-
 μάτων, καὶ τῶν τῷ λαῷ ἀγνοημάτων, καὶ
 καταξίωσον ἡμᾶς εὐρεῖν χάριν ἐνώπιόν σου, τῷ
 γενήσθαι σοι εὐπροσδεχίον τῇ θυσίᾳ ἡμῶν,
 καὶ ἐπισκηνώσαι τὸ πνεῦμα τῇ χάριτί σου
 τὸ ἀγαθὸν ἐφ' ἡμᾶς, καὶ ἐπὶ πάντα προκείμε-
 να δῶρα πάντα, καὶ ἐπὶ πάντα τὸν λαόν
 σου hoc est. Domine Deus omnipotens,
 qui solus sanctus es, qui suscipis sacrifici-
 um laudis ab iis qui te toto corde invo-
 cant, suscipe etiam nostram, qui peccato-
 res

tes sumus, orationem, & adhuc sancto Tuo Altari, & nos idoneos effice, qui Tibi dona & spiritualia sacrificia pro nostris peccatis & populi erratis offeramus; & dignare, ut coram te gratiam inveniamus, & ut nostrum sacrificium Tibi sit gratum, & bonus ille Tuæ Gratiæ Spiritus in nobis habitet, & in his propositis donis, & in universo Tuo populo.

Interim dum hæc peraguntur, Bema-
tis sacræ fores occlusæ vel velo (*κατα-
κλυσαν*) obductæ omnem secuturæ
consecrationis aspectum populo adi-
munt, quid intus agat Sacerdos, penitus
ignaro; cum nihil oculis obvium, nihil
expositum habeat, nisi quod certo cre-
dat illum partibus ipsius, pro ratione
officii, quod ordo Sacerdotalis exigit,
secundum canonem bene & rite clam
defuncturum. Nemini enim illic sacro
faciendo interesse licet, præterquam huic
ministerio deputatis. Recitato symbo-
lo *Constantinopolitano*, laudumque Anti-
phonis, dum sanctissimum consecrandi
munus exequitur Sacerdos, elevat pa-
nem, quem in quatuor partes fractum
divisumque in modum crucis compo-
nit, particula ejus in calicem, cui infun-
ditur

ditur aqua fervens, immissa. Tandem participatione tremendorum divinorumque Mysteriorum facta, aperitur porta sancta, cui adstat Diaconus, sacrum calicem populo ostensurus; deinde sumpto disco cito se à porta proripit versus Prothesin.

Formula communicandi ita se habet: Μεταδίδουταί σοι τὸ τίμιον καὶ ἅγιον καὶ ἀχραντὸν σῶμα τοῦ κυρίου καὶ θεοῦ καὶ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰς ἄφεσιν τῶν ἁμαρτιῶν, καὶ εἰς ζωὴν αἰώνιον. *Communicatur tibi venerandum, sanctum, & illibatum corpus Domini Dei Salvatoris nostri Jesu Christi, in remissionem peccatorum, & in vitam æternam.* Identidem traditurus calicem diacono, verba hæc pronunciat Sacerdos: Μεταλαμβάνεται σοι τὸ τίμιον καὶ ἅγιον αἷμα τοῦ κυρίου καὶ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ εἰς ἄφεσιν τῶν ἁμαρτιῶν καὶ εἰς ζωὴν αἰώνιον. *Communicatur tibi pretiosus & sanctus sanguis Domini & Salvatoris nostri Jesu Christi in remissionem peccatorum & in vitam æternam.* Hic tamen verborum tenor in perpetuo usu non est. Variatur enim interdum in hunc modum; Μεταδίδωμι σοι τὸ τίμιον & Μεταλαμβάνεις τὸ τίμιον impertior tibi.

tibi,—& *communicas*.

Extra Basilicam portam Bematis populo ad hæc supercælestia mysteria percipienda admissō, & hac formula, μετὰ φόβου Θεοῦ καὶ πίστεως (& utalii codices habent, καὶ ἀγάπης) προσέλθετε cum timore Dei & fide & charitate accedite, à Diacono invitato, consecrati panis particulam, quam μαρμαρίτην sive *unionem* appellant, vino imbutam, utpote è calice eductam, cochleari (τῇ λαβίδι) exhibet Diaconus. Soli enim Clerici elementa seorsim percipiunt. Pene erecti stant, nisi quod percepturi Sacrosancta symbola caput & genua inclinant. Quo pacto sub utraque specie simul communicat populus. (a) Ita enim statuitur ἐν ὁμολογίᾳ, Ἡ δὲ χρυσωμία τῶ μυστηρίου τούτου πρέπει, νὰ γίνεταί καὶ κατὰ τὰ δύο εἶδη τῆς ἁρτίου καὶ τῆς οἶνου τὸσον ἀπὸ τῆς πνευματικῆς ὅσον καὶ ἀπὸ τῆς χροσμικῆς· ἐπειδὴ ὁ χριστὸς δὲν ἐκβαλῶντας καὶ νὰ ἔτω περιστάξει λέγων, Ἀμήν ἀμήν· διὰ τὴν καὶ οἱ ἁγιοὶ Ἀπίστολοι κατὰ τὸν τρόπον ὅπου τὸ ἔπαρλαβασιν ἀπὸ τοῦ χριστοῦ, ἔτω καὶ τὸ ἔπαρ-

(a) Pag. 125.

112 DE ECCLESIAE GRÆCÆ

δίδα εἰς κοινωνίαν χρυσμικῶντε καὶ ἱερομένων,
καὶ εἰς τὰ δύο εἶδη, κατὰ τὴν γεγραμμένην πρὸς
Κορινθίους ὁ Παῦλος ὁ Ἀπόστολος. *Com-*
municationem hujus Sacramenti sub dua-
bus panis & vini speciebus tam a Reli-
giosis quam a Secularibus celebrari con-
venit: quandoquidem Christus neminem
expressim designans ita ordinavit, dicens,
Sancti Joannis cap. vi. v. 53. Amen, amen
dico vobis, nisi ederitis carnem Filii, &
biberitis ejus sanguinem, non habebitis
vitam in vobis. Qua de causa etiam sancti
Apostoli pariter quod a Christo acceperint,
id de hominum Secularium & Religiosorum
sub utraque specie communione tra-
didere, ut scribit ad Corinthios 1. Epist.
cap. xi. v. 23. D. Paulus, dicens, Quod
enim accepi a Domino.

Tandem pane benedicto (qui ideo
Ἀγίασμα & θεῖον ἄρτον dicitur & Ευ-
λογία & communissime Ἀντίδορον, ut-
pote ut Symeon Thessalonicensis loquitur,
ἀντὶ τῶν δώρων τῶν φεικτῶν δηλαδὴ μυστη-
ρίων τοῖς μὴ μετασχῶσι τέτων παρεχόμε-
νον, loco tremendorum donorum Sacra-
mentorum videlicet, iis qui non commu-
nicarunt distributus: (cujus sola media
pars sigillo circumscripta, ideo dicta
σφραγίς,

σφραγίς, consecratur,) inter Laicos distributo, sacrum ritum solenni cum benedictione concludit Sacerdos.

Si de consecrationis momento, quo juxta *Græcos* Symbola in corpus & sanguinem *Christi* transeunt ac immutantur, quæras, id tibi persuasissimum esse volo, illos sanctorum Patrum auctoritate & exemplo fretos, prolatis licet verbis, quæ Latini appellant *consecratoria*, λάβετε, φάγετε, τὸ τὸ μὲ ἐστὶ τὸ σῶμα, accipite comedite, hoc est corpus meum, divinum illud mysterium nondum peractum consummatumque opinari. Cum enim *S. Johannis Damasceni* hac in re sententiam secuti, hanc μεταβολὴν Spiritus sancti in dona proposita illapsu ac adventu fieri credant, non nisi post benedictionem ac preces, quibus divina Spiritus sancti gratia explicite implo-
ratur, factam volunt. Progreditur ideo Sacerdos inter consecrandum, Deum his verbis invocans: κατὰ πνεῦμα τὸ πνεῦμα σὺ τὸ ἅγιον ἐφ' ἡμᾶς καὶ ἐπὶ ταῖς προκείμενα δῶρα πάντα: immitte Spiritum tuum sanctum super nos, & super hæc proposita dona: Et interjecta morula, ter facto crucis signaculo, πίνουσιν

K

τὸν

τὸν μὲν ἄρτον τῷ πνιμον σῶμα τῷ Χρῑστῷ
 σε. *Effice quidem hunc panem pretiosum
 corpus Christi tui*: τὸ ὃ ἐν ποτηρίῳ τέτω
 πνιμον αἷμα τῷ Χρῑστῷ σε. *Et quod est
 in hoc calice, pretiosum sanguinem Chri-
 sti tui.* Tum manu elata & superin-
 cumbente, utrisque benedicens ait, με-
 παβαλὼν τῷ πνευματί σε τῷ ἀγίῳ *Immu-
 tans Spiritu tuo sancto*: ita in Liturgia
Chrysostomiana, quæ hodie in usu est,
 legitur. Nec cuiuspiam momenti vi-
 debitur, si ultima verba μεταβαλὼν τῷ
 πνευματί σε τῷ ἀγίῳ, in antiquis Mss.
 exemplaribus, quod contendunt aliqui,
 non reperiantur, cum non nisi Spiritus
 sancti interventu preces, quas nemo,
 pervicacis licet ingenii, interpolatas vel
 de novo insertas cavillabitur, Sacra-
 mentum confectum iri satis superque
 demonstrent. Ita (ut a reliquis citandis
 in præsentī penitus abstinēam) in nu-
 pero libello totius laudato Græcæ Eccle-
 siæ nomine edito, qui inscribitur Ορ-
 δοδος ὁμολογία τῆ καθολικῆς καὶ ἀποστολι-
 κῆς ἐκκλησίας τῆς Ανατολικῆς, dogma hoc
 statuitur; illam conversionem fieri διὰ
 τῆ ἐνεργείας τῆς ἀγίας πνεύματος, ὅτι τῆ ἐπίκλη-
 σιν ἡμεῖς τὴν ὥραν ἐκείνην, διανατελῶς τὸ
 μυστή-

μωσήμελον τὸ τοῦ ἐπευχόμενος καὶ λέγων, κατὰ
 πᾶσιν τὸ πνεῦμά σου τὸ ἅγιον ἐφ' ἡμᾶς καὶ
 ἐπὶ ταῖς προκείμενα δώρεα ταῦτα, καὶ ποιήσον
 τὸν μὲν ἄρτον τῆτον τίμιον σῶμα τῷ Χρι-
 στῷ σου: τὸ δ' ἐν τῷ ποτηρίῳ τῶν τιμίων
 αἷμα τῷ Χριστῷ σου, μεταβαλὼν τῷ πνεύ-
 ματι σου τῷ ἁγίῳ. Μετὰ τοῦτα ῥήματα ταῦ-
 τα, ἡ μετεσώσις παρעוּדוּס γίνεται. *Per*
operationem Spiritus sancti, quem invo-
cat illo tempore Sacerdos, perficiens hoc
mysterium, orans & dicens, immitte Spi-
ritum tuum sanctum, ut supra. Post enim
hæc verba illico fit μετεσώσις; Cujus-
modi vero sit hæc Conversio juxta ho-
diernum Græcorum sensum, paucis prox-
ime inquirendum est.

Si ullibi in Liturgiis, quibus in Sacro
 conficiendo utuntur, extitisset quippi-
 am, quod dogmati *Transubstantiationis*,
 qua naturalis Elementorum substantia,
 solis accidentibus relictis, in totum an-
 nihilari fingitur, vel minimum faveret,
 de vexatissima hac lite componenda,
 qua de *Græcæ* Ecclesiæ consensu utrin-
 que tanta cum acritate dudum certa-
 tum fuerit, bene quidem esset auguran-
 dum. Frustra enim & mala prorsus
 fide ad hunc sensum eliciendum tor-
 quantur,

quentur, quæ occurrunt, verba de Elementis in corpus & sanguinem *Christi* post consecrationem immutandis, cum id Christianorum nemo, cui sanum caput & sana fides, vel in dubium unquam vocaverit. Cuinam vero id de Græcis quasi idem cum *Latinis* olim sentientibus persuadebitur, qui meminerit Symbola consecrata eodem tempore, quo ipsummet corpus & sanguis *Christi* dicuntur, τὰ ἀντίτυπα τῷ ἁγίῳ σώματι καὶ αἵματι τῷ Χριστῷ ab illis pariter appellari? quod omnem vel leviculam suspicionem penitus amolitur, quasi in fidem *Romanensium* hac de re olim transiissent. Nihil illic περὶ τῆ μεταστοιχείως reperiendum est. Vox illa novitatem sapit, veteribus Patribus incognita, ac in Liturgiis Symbolisve nunquam hactenus admissa, utpote à privatis Doctoribus una cum novo dogmate introducta, cum de modo hujus admirandæ Conversionis nihil sibi statuendum esse per tot secula duxerit Ecclesia Orientalis. Cui effingendæ *Gabrieliste*, quem supra memoravi, primus vel saltem inter primos versatile applicuit ingenium. Sed cum *Venetiis* diu egerit, eundem

dem Scholasticorum placitis ac commentis abreptum, ne dicam *Romanensium* fraudibus, licet alias acerrimum rituum *Græcanicorum* defensorem, circumventum, novo vocabulo illud statuisse, quod *Jeremias Patriarcha Constantinopolitanus*, à quo *Metropolita* consecrabatur, plane nesciverat, nemo mirabitur. Longe modestius veriusque *Græcæ Ecclesiæ* hac in re fidem explicavit Reverendissimus *Ἀρχιερεὺς* in responso ad *Theologos Germanos*: δοξάζει ἡ καθολικὴ ἐκκλησία, ὅτι μετὰ τὸν ἁγιασμόν ὁ μὲν ἄρτος μεταβάλλεται εἰς αὐτὸ τὸ σῶμα τῆς Χρῆστῆς, ὁ δὲ οἶνος εἰς αὐτὸ τὸ αἷμα διὰ πνεύματος ἁγίου. *Statuit Ecclesia Catholica, post consecrationem mutari quidem panem in ipsum corpus Christi, vinum vero in ipsum sanguinem per Spiritum sanctum.* Nondum ipsi in mentem venerat istud dogma hujus novi vocabuli interjectu definiisse. Nec ab illo tempore multos *Gabriel* iste habuit imitatores, qui eadem loquendi licentia usi fuerint, dum de istoc dogmate, quod Scholasticis terminis in crustatum facilius amplexandum proposuerat, differeretur. A qua etiam

ἡγαινοφωρία religioſe abſtinuiſſe viden-
 tur duæ Synodi *Constantinopolitanæ* ad-
 verſus *Cyrillum Lucarim* habitæ; alte-
 ra ſub *Cyrillo Berrhæenſi*, ſub *Parthe-
 nio* altera, quarum utraq; ex *Elemen-
 tis* per Sacerdotis benediſtionem &
 Spiritus ſancti adventum verum corpus
 & ſanguinem Chriſti fieri ſtatuens, nihil
 ultra definit, nulla interim μετεſιώσεως
 mentione facta. Licet poſtea nomen
 ipſum nulla publica authoritate ante
 firmatum, remque ſub illo nomine con-
 tentam Patrum ſuorum fide hac pro-
 feſſione quaſi ejurata arripuerint. (a)
 Ita enim ſtatuunt ἐν ὁμολογίᾳ, Ἡ μετε-
 ſίωσις παρρυδὺς γίνεται καὶ ἀλλήſει ὁ ἄρ-
 τος εἰς τὸ ἀληθινὸν σῶμα τοῦ Χριſτοῦ, καὶ ὁ
 οἶνος εἰς τὸ ἀληθινὸν αἷμα: ἀπομένονται
 μόνον τὰ εἶδη ὅπῃ φαίνονται, καὶ τῷτο κατὰ
 τὴν θεῖαν οἰκονομίαν. Illico fit μετεſίωσις
 & mutatur panis in verum Chriſti corpus,
 & vinum in verum ſanguinem. Solæ
 manent ſpecies, quæ apparent, & hoc ſe-
 cundum divinam diſpenſationem.

Quorum ope, *Cyrillo Lucari* exaucto-
 rato, alter *Berrhæenſis* ſolium Patriar-

chale ascenderit, cum ex istorum temporum, quibus *Græcorum* fortunæ per discordias aliunde fotas maximo in periculo versarentur, narratiunculis hinc inde alterutrinque sparsis sit comperitissimum, nemini id mirum videri debet, si eorundem gratiam aucupari & ulterius mereri hujusmodi declarationibus sua interesse Patriarcha iste cæterique metropolitæ *Λατινόφωνες* putaverint. De reconcilianda *Græcia*, cum vis aperta male successerit, consilio & fraudibus agitur, dum *Græci* post studiorum curriculum *Romæ* aut alibi in *Italia* confectum simulata communione patrios repetunt lares, in hoc unum subdole intenti, ut sub zeli & pietatis prætextu à Schismatis, quod objiciunt, scandalo ac reatu hac unione proposita contribules liberent. Quod admodum strenue agunt, ingenii, eloquentiæ, ac doctrinæ viribus instructissimi, quorum artibus quicquid novi intercesserit videtur maxime referendum.

Interim sibi gratulentur Zelotæ, *Græcos* hodiernos in hujus dogmatis fide ipsis convenire: Triumphos hosce non invidemus, quos de *Græcia* delusa ac

vic̃ta talibus armis reportaverint. Verum enim vero quam adhuc apud ipsos incoctum sit, hoc argumento facile evincendum erit, quod Scholasticorum subtilitatibus nondum assueti, si quando horrendis é Scriptura sacra éque Philosophia petitis inter disputandum urgeantur consequentiis, plane attoniti nihil habeant quo se tueantur, præter hoc unicum, τὸ τό ἐστὶ μέγα μυστήριον, *illud est magnum mysterium*. Esto magnum, esto venerandum, quod ultro fatemur, inque æternum fatebimur: at quam melius paci Christianorum consulere-tur, si in definiendo præsentia modo non eousque audacia fuisset processum?

Cætera, quæ ad hanc materiám Eucharisticam spectant, in cumulum absque ordine & quasi συμφύρδην conjiciam.

Græci, qui à majorum vestigiis latum quidem unguem hac in re sibi discedendum esse nefas ducunt, in Sacramento Eucharistiaæ pane fermentato adhucdum utuntur: quod tanta cum acritate tuentur ac faciunt, quasi Christianis Azymorum usu *Christus* hoc mysterium institutu-

instituturus clare ac penitus interdixisset. Ita enim Institutionis verba interpretantur, *Christum* panem dixisse corpus suum, non vero Azymum, quasi nullus absque fermento verus panis conficeretur. Ita in ὁμολογία statuitur, πρέπει νὰ προσέχη νὰ εἶναι ἡ πρεπευμένη ὕλη ἥγην ἄρτος σίτινος ὕψυμς, ὅσον δυνατὸν καθεαυτοῦ. Oportet cavere, ut sit materia conveniens, hoc est, panis e fermento, fermentatus, quantum fieri potest, purus. Quod dum intemperanti zelo, ne dicam ἀλόγως, urgent, quasi ab Ecclesia Latina ejusmodi defectu in re plane levi & ἀδιαφόρῳ extraque Sacramenti essentiam flagitiosissime peccetur, Schisma magis magisque ingravescere superioribus seculis, longe antequam Imperium Græcorum deleteretur, cœperat. Quo prætextu ambitiosi Antistites utriusque sedis, quorum intererat dissidia foveri, ne alterutri cessisse viderentur, in se invicem tanquam sive *Christi* sive Ecclesiæ institutorum prævaricatores immodeste nimis debacchati sunt.

Cum panem, qui consecrandus est, requirant καθαρόν, illud non tam ad granorum expurgationem quam ad modum

dum conficiendi videtur referendum, ut ii, quorum opera in isto pane pinsendo & subigendo utuntur, sint in puritate constituti. Ideo hoc quicquid est officii istiusmodi hominibus ab hesternâ venere liberis, aut Καλογρίαις ἢ Παπαιδαῖς, hoc est, *vetulis monachis & Sacerdotum uxoribus*, modo sint munda, quas præ vitæ instituto cæteris foeminis sanctiores arbitrantur, ut plurimum curant demandandum.

Unicam tantum Missam eodem die ad idem altare celebrare licet. Altare medium, quod supra monui, ἡ ἀγία τραπέζα, his usibus sanctissimis inseruit: quod unicum quoque olim in singulis Ecclesiis fuisse, tum ex earum fabricæ dispositione, tum ex usu, cui deputabatur cum venerabile hoc Sacramentum semel tantum peractum seculis primævis neutiquam illo mane esset repetendum, constat. Neque enim agnovit antiquitas Templorum latera altaribus oppleta: ut nos abunde docet *Paulinus Tyrionum* Episcopus in oratione Panegyrica, quam ἐπὶ τῇ τῶν ἐκκλησιῶν οἰκοδομῇ sive *de Ecclesiarum ædificatione* habuit apud *Eusebium* historię Eccle-

Ecclesiasticæ lib. X. cap. quarto.

Singulis diebus Festis & Dominicis Christiano populo, ut debito tempore intersit, pietatis ergo concurrente, pro more solenni ex officio Sacrum peragit Sacerdos: aliis quoque temporibus, si quis exequiis amicorum celebrandis intentus aut incolumitati itineris sacris his auspiciis consulens, aliasve postulaverit, pauculis nummulis facile conductus id præstiturus.

Quandoque ad campos extra urbem & oppida sacri faciendi causa proceditur, ubi olim Ecclesiam steterisse, vel ruinarum magnitudo ostendat, vel si nulla rudera supersint, traditio vetus constantissima praxi ab Urbe capta ad hodiernum usque diem, uti ferunt, firmata suadet. Loco editiori prope *Ἀγίασμα* seu *fontem sacrum*. (Neque enim Sacris operari locis ἀκαθιερωτοῖς absque Antimensio fas putant) ponitur *Ἀντιμύσιον*. *Ἀντιμύσια* seu *Ἀντιμύσια* sunt (a) panni quidam consecrati, quibus vice Altarium utuntur in Locis non consecratis. Interea temporis dum Sacris operatur Sacerdos, projecto

(a) De horum consecratione v. τὰς in Euchologio mensæ vicariæ.

illo

illo quod objacet altari spatio, extenso corpore, at facie Altare versus directa, humi decumbunt ægri, qui febribus intermittentibus, * aliisque morbis laborant & conflictantur, pia fide sibi spondentes, se Sacramenti hujus, quod celebratur, merito, ac ministrantis inter sacrificandum precibus pristinae sanitati ac viribus tandem redditum iri.

Laicis quater singulis annis hæc *φρικτὰ καὶ ἀχρεῖα καὶ ζωοποιὰ μυστήρια*, tremenda & ab omni labe pura & vivifica *mysteria* percipere consuetudine Ecclesiastica id exigente incumbit, quorum nemo, nisi ingens premat necessitas, cui pietas pariter ac reliqua omnia cedere subinde cogitur, in celebribus tum beatissimorum *Christi* Salvatoris Natalium tum Paschatis *Ἀναστάσις* festis, ab hoc sacro munere, cui rite & majori quidem cum fructu defungendo institutæ jejunandi vices inserviunt, abest. Neque enim jejuniorum instituendorum aut melior ratio aut eorum-

* Πάντα ἁγίατον εἰς τὸ γινώσκει τοῖς προσῆτοι τὸ τοῦ τελειωθῆν θυσιασθῆναι λυτῆριον παντὸς νοσήματος: ita in quodam Officio consecrationis *Antimen.* Euch. p. 652.

dem observandorum sanctior usus excogitari potest, quam ut rem sanctissimam mente sanctissima quisque præstet. Quod utinam, millies millies illud ardentissimis votis opto precorque, quotquot Christiani sunt (neque enim diversæ Christianorum sectæ in hac re omnibus necessaria, omnibus pari jure debita ac communi, à se invicem se jungi debent) quod tanti mysterii dignitas postulat, quam maxime serio advertant: *γένοιτο, γένοιτο, Κύριε Θεός, Κύριε Ιησὺ, ὁ πανάγιον Πνεῦμα.*

Tempore antelucano sacris operari vetitum est. Post *μεσονύκτιον* in festorum vigiliis protrahuntur preces reliquumque officium, usque dum illuxerit aurora; neque se statim ad operandum accingit Sacerdos, sed tertiam diei horam præstolatur, quod mysterio, juxta ipsos, non caret, cum eadem hora ministraturus, *Deum* oret ὁ *Δύτης*, Κύριε, ὁ τὸ πανάγιον πνεῦμα ἐν πῇ τρίτῃ ἡρᾶ τοῖς Ἀποστόλοις καταπέψας τὸ αἶμα μὴ ἀντελέλῃς ἀφ' ἡμῶν. *Domine, qui sanctissimum Spiritum hora tertia in Apostolos immisisti, hunc O bone, ne auferas a nobis.* Nisi quod festo Paschatis pietas ipsorum

ipforum in celebrandis sacris solis exortum prævenire soleat, exemplo *B. Mariæ Magdalene* aliarumque sanctissimarum mulierum *μυροφόρων*, quæ τῇ ἐπιφωσκούσῃ εἰς μίαν σαββάτων, seu ut *S. Lucas* habet, ὁρθρῇ βαθείᾳ hoc est, *primo & summo mane* diei Resurrectionis ad monumentum, quo *Christum* tumulaverant, accesserunt.

Tempore magnæ Quadragesimæ post meridiem celebratur Eucharistia.

Nemo nisi jejunus communicat: omnium enim mentibus infidēt hæc opinio, rem fore indignissimam & omni gula pejorem, si quispiam prægustata vel minima cibi aut vini particula id attenterit, ut pia hæc obstinatio obstupescenda videatur, qua naturæ infirmitatibus, quibus-cum subinde colluctantur, sæpenumero superiores evadunt.

Sacerdos vel Diaconus in porta Basilica Sacrarii populum ad participandum alta voce invitat, μετὰ φόβου πίστεως καὶ ἀγάπης προσέλθετε, cum timore Dei, fide, & charitate accedite: uti supra dictum erat. Quotquot Elementa sacra percepturi accedunt, licet genibus non flexis, inclinato corpore reverentiam & adorationem

adorationem testantur. Quo tempore hunc fidei actum exercere docentur singuli, *πιστεύω καὶ ὁμολογῶ, ὅτι σὺ εἶ ὁ Ἰησοῦς Χριστός, ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος, ὁ ἐλθὼν εἰς τὸν κόσμον ἁμαρτωλοὺς σῶσαι, ὃν πρῶτος εἰμὶ ἐγώ: Credo & confiteor te esse Jesum Christum, filium Dei vivi, qui venisti in mundum ad salvandum peccatores, quorum ego sum primus.* Qualem formulam, modo reperienda esset in antiquissimis Liturgiæ Chrysostomianæ exemplaribus, quod vix quisquam præstabit, frustra urgent Μετεσιώσως Patroni & Assertores; cum id ad Christum in cœlis, quem sacra illa elementa vere & realiter non repræsentant tantum sed exhibent, plane sit referendum.

Pro quarto Ecclesiæ mandato habetur, (a) *να ἐξομολογῶμεθα τὰς ἁμαρτίας μὰς πέντεσες φορὰς ἡ χερόνον ἐμπεραθεν τοῦ Ἱερέως, τοῦ νομίμως καὶ ὀρθοδόξως κηχειροτονημένου, confiteri peccata quater per annum coram Sacerdote, rite & legitime ordinato.* Tempore præsertim Quadragesimali hæc ἐξομολόγησις τοῖς ἀπ.

(a) Ομολογ. 109.

λαγείοις sive *simplicioribus*, qui hujus salutaris peccatorum remedii alias negligentiores essent, injungitur, antequam sacra Synaxi intersint. Non hic adeo rigidam, anxiam, aut nimis particularem à pœnitentibus confessionem exigunt οἱ πνευματικοὶ sive spirituales, (ita enim Confessorios nuncupant) ut inde subductis omissisque præ labili memoria aut pudoris gratia peccatis, vel saltem eorundem circumstantiis, se difficiles in absolvendo præbeant.

Sacerdos quidem μέλλων τὸ θεῖον ἐπιτελεῖν μυστηρίον, ὁφείλει εἶναι προηγουμένου ἑξομολογημένος, *divinum mysterium confecturus primo confiteri debet*, ut in ipso initio præscribit διὰ ταύτης illa Liturgiæ, quæ *Chrysostomi* nomen præ se fert. Vereor tamen disciplinam hanc Ecclesiasticam collapsam hac ex parte desiderari posse, eamque Religiosis aut plebi, nisi fortasse in gravioribus peccatis, quæ vastant conscientiam, non adeo curæ esse, ut confessionem ante susceptum Sacramentum in necessariis reponendam censeat, cum toties intermittatur. Quod personarum crimen est, nec hac de re cum quoquam litem movemus,

movemus, modo juxta antiquos canones debito modo fiat, nulliusque conscientiae injiciantur scrupuli, quasi totius Eucharistiae periturus esset fructus, nisi intima mentis conscientiae arcana Pœnitentiaro idem revelaverit.

Pueri licet tenellæ ætatulæ, puta biennes, imo recens nati, modo sacro lavacro prius imbuti fuerint, sacrae communioni admoventur, quasi dictum illud Beatissimi Salvatoris, apud S. Joannem cap. vi. v. 53. *nisi comederitis carnem filii hominis, & biberitis ejus sanguinem, non habetis vitam in vobis*, hanc rem proprie spectasset, eandemque omnibus, tam infantibus quam adultis, sacra Elementa ore percipiendi, ubi ea administrari fas erat, imposuisset necessitatem. Quod si quis de male intellecta Christi mente ipsos eat criminatum, praxinque hanc non tantum non necessariam esse, sed ne decere quidem, cum infantes quibus fides & intellectus adhuc in semine, horum mysteriorum prorsus sint incapaces, objiciat, ad antiquissima Ecclesiae secula, quibus pene universim inter fidei quasi articulos recensitum erat hoc dogma, provocabunt:

L

Quo

Quo omni tempore pietati & necessitatibus ægrotantium, qui hoc sacro & cœlesti viatico muniendi sunt, melius provideatur, feria quinta sanctæ hebdomadis panis his usibus inserviturus ac destinandus consecratur, quem in margaritas comminutum, ac è calice, vel è cochleari, (postquam inferiori sua parte sacro isto liquore fuerit intinctus,) eductum, atque postea acerra ignis disco supposita exsiccatum, in pyxide (materiæ sive lignæ sive argenteæ pro ditiori aut pauperiori Ecclesiæ, in qua sacrum fit, statu) includunt reservantque. Pyxis autem hæc, τὸ Ἀρτοφόριον, sacculo bombycino ab omni situ, illuvie, ac injuria sacrum hoc depositum defendendi causa circumtectæ, pone Altare superiori Bematis parte Episcopi, si in ista urbe vel oppido sedem ille habeat, throno imminet, parieti appensa. Illic lampadem accensam, interdum plures, honoris gratia, intueri est. Quandocumque occasio tulerit, particulas extractas in ædes infirmorum, singulas singulis tradendas, pompa quali quali deferunt Sacerdotes, qui panem hunc præsanctificatum non nude aut sine quapiam mistura

stura exhibent, sed vino communi prius curant intingendum, hac duplici, ut videtur, causa, tum ut isto vehiculo, quo in stomachum rectius & facilius descendat, utantur, tum ut congeneres consecrati vini particulæ prius haustæ præ nimio calore & tractu temporis nimium quam siccatae ac sopitæ hoc modo excitentur.

Si hac occasione arrepta hujus antiqui moris originem indagaturus, à recto tramite, cui insistendum esset, paulo deslectam, me à pietate tua veniam haud ægre consecuturum spero.

Ab ipsa prima *Christi* institutione quotquot *Christo* nomina dederunt, sacræ Synaxi sedulo & continuo incubere; quotidie passionis, quam hæc sacrosancta Symbola adeo diserte præseferunt repræsentantque, memoriam repetiere, hoc spiritali pabulo sese reficientes; quod, ne reliqua testimonia aliunde proferenda in præsentī hic immisceam, colligendum videtur ex *Actorum* capite 11. v. 42. Tanta erat Christianorum fides, tantus zelus, pietas tanta, ut ne per biduum sibi abstinendum esse censuerint. Hoc ex intensissimo

L 2

erga

erga *Christum* amore factum est, qui instituit, & institutionem in omne seculum, usquedum venerit in nubibus mundum judicaturus, conservandam mandavit. Non sibi licere à sacro Altari abesse, prout libitum erat, ad morem nostri putarunt, quasi hoc de Eucharistia suscipienda præceptum parem obligandi vim ac cætera non habuisset. De usu & beneficio ejus longe aliter sentire omnes vere Christiani. Experti quantum divinæ gratiæ ipsis exinde affluerit, quantos progressus in exercitiis Spiritualibus hujus ope fecerint, quam cœlesti gaudio post susceptionem mentes perfunderentur, quantum denique in fide Christiana quam amplexi fuerint retinenda, adversus omnia hujus vitæ mala, adversus mortem roborarentur, frequentes accurrebant. Vitam gravissimis periculis certo exponi, ac professionem Christiani nominis morte, & quidem cruenta, crudeli vivicomburio, lanierra & crucibus ubique multatam esse vident, sed sine horrore, sed læti. Plane incertum erat, utrum in posterum diem vivendum esset nec ne, cum in ipsos adeo sæviretur. *Jesum* ideo quotidie

tidie in Elementis sacrosanctis contemplantur, ipsius quasi in effigie coram ipsis crucifixi mors oculis quotidie obversatur: hinc novæ vires quidlibet audenti pro *Christo* suppeditantur; hinc de novo ardet & in flammam erumpit zelus. Hanc pietatem & zelum iterum gliscentibus persecutionibus fovebat Ecclesia, quando numerus Christianorum per *Romanum* imperium ampliaretur. Nihil erat à Raptorum manu & violentia tutum, rari Sacerdotes, crimen habebatur capitale & morte luendum edictis Imperatorum convenire, licet in sacros cœtus. Quid ergo in hac tristi rerum perplexitate agendum erat? mori non recusabant pro *Christo*, modo *Christum* in Elementis sacratissimis prius receperint. Hinc ipsis permissum erat, quantum quisque sibi vellet, ex pane consecrato auferre, & apud se reservare, ut si modo coram Iudice Ethnico sisteretur, si à Tribunali ad patibulum & crucem traheretur quispiam, haberet quo mentem suam in ipso mortis agone firmaret & solaretur. Quod postea indultum quoque fuit Eremitis qui relictis urbibus sese inter densas

sylvarum arbores, aut in cryptis subterraneis procul è conspectu & consortio hominum occaluerant, *Deo soli vacantes*. Non enim cum ipsorum vitæ instituto quod sectabantur conveniebat in urbes frequenter redire. Eorum plerique ad sacros ordines neutiquam admissi, Sacramentum conficere non potuerunt: quo tamen carere & privari nimis durum, nimium triste & dolendum videbatur, quod futurum esset unicuique tam diræ solitudinis remedium & solamen. Ad ipsos ergo vel missus panis consecratus, vel inter suscipiendum, si forte urbem repeterent, ejusdem ablata massa in hos pios usus in secessus sui levamen reposita. Huc origo panem consecratum reservandi referenda mihi videtur, paulo ante nimirum tercentesimum à *Christo nato*, uti conjectari fas est, annum, nec istorum temporum pietatem & zelum damnamus. Sed cum in malos usus panem consecratum à quibusdam reservari tandem compertum fuerit, interdictum est à concilio *Cæsaraugustæ* in provincia *Tarraconensi* habito Anno CCCLXXXI. canone tertio, ne quis eum secum auferret. Ut plurimum

rimum vero sacer panis reservatus à Sacerdotibus custodiebatur in usum ægrotantium, quo citius & opportunius ipsorum necessitatibus ac piis desideriiis subveniretur : quod ex epistola *Dionysii Alexandrini* Episcopi ad *Fabium Antiochiæ* Antistitem de *Serapione* clarissime liquet. Ille grassante sub *Decio* persecutione, præ animi infirmitate lapsus, morbo, qui mortem intentavit, tandem correptus, plane animi anxius erat, & de accersendo Presbytero, à quo absolveretur quam maxime sollicitus :
 Ἐδεξαμενὸ παῖς ἐπὶ τὴν πρεσβύτερον, νύξ ᾗ
 ἦν καὶ κείνῳ ἡσθάνει, ἀφικνεῖται μὲν ἔνθα ἐδυ-
 νήθη, ἐντολῆς ᾗ ὑπ' ἐμῶν δεδομένης τὴν ἀπαλ-
 λαττομένους τῷ βίῳ, εἰ δεοῖντο, καὶ μέλιστα
 εἰ καὶ πρότερον ἰκετεύσαντες τύχηεν, ἀφικνε-
 ῖται, ἵν' εὐέλπιδες ἀπαλλάττωνται, βραχὺ
 δ' εὐχαριστίας ἀπέδωκεν τῷ παιδαριῷ, ἀπο-
 βρέξαι καλέουσας καὶ τῷ πρεσβύτῃ κατὰ τῆ
 γόματος ὁπιστάξαι. *Puer ad Presbyterum*
cucurrit, jam nox erat : Presbyter
autem ægrotabat ; sed quoniam in man-
dati dederam, ut morituris, si peterent,
ἔ *maxime si antea suppliciter postulaf-*
sent, venia indulgeretur, quo bonæ spei
pleni ex hac vita migrarent, exiguam
Eucharistiæ

Eucharistiæ partem (τὴν μερίδα τῶν ἁγιασµῶν, ut *S. Basilus* in Liturgia sacram hostiam cuicunque distribuendam appellat) *puero tradidit, jubens ut in aqua intinctam seni in os instillaret* : apud *Eusebium*, historiæ Ecclesiasticæ lib. VI. cap. XLIV. Præingenti erga hanc *Christi* institutionem reverentia sensisse videntur, in mortis articulo Eucharistiæ participationem omnino necessariam fore; ideo tanta cum cura & diligentia cautum est, ne ipsa destituerentur. Sane quisquis æternam salutem consecutus est, ipsum meritis mortis *Christi* consecutum firmissime credimus, nec ejusdem Symbola frequenter satis tractare quisquam potest, modo cum debita mentis reverentia tantis Mysterioriis perquam dignissima accedat. Non tamen astringi debet salus æterna ad externam Communionem, quando illa felix opportunitas non datur. Voluntatem & desiderium cordis pro sacrificio accipit misericors *Deus*, nec plus deferendum signo, quam gratiæ internæ, nisi perfecto Christi sacrificio, quod in cruce obtulit, detrahare velimus. Sed jamdudum cessasse vetus ratio illam reservandi

servandi mihi quidem videtur, cum in orbe Christiano, & etiam apud *Græcos*, ubicunque Ecclesiarum privilegio fruantur, cuiquam jam liceat omni fere tempore Communioni interesse, & Sacerdotes præsto sint moribundis assistere. Nec opus est longa rerum ambage quo id fiat, si quis in extremis id vehementer cupiat, præcipue si hoc animadversum habeamus, Eucharistiam, modo ipsius essentialia spectemus, citius peragi, quam panem consecratum ex ciborio tolli posse.

Postquam Sacerdos ad Prothesin stans cæremoniis benedicendi panis, (cujus σφραγίδα sive supremam partem signaculo impressam in patina collocat, postea in corpus Christi consecrandam) defunctus fuerit, eodem, quo supra ostensum erat, modo ad benedicendum particulis (μυρίαι) vel ex eodem pane vel ex aliis, (quos ideo προσφορὰς dictos, Missarum celebrandarum tempore offerre solet populus) desumptis sese proxime accingit, ille secundam Oblatam manu accipiens dicit, εἰς τιμὴν καὶ μνήμην τῆς ὑπερευλογημένης ἐνδόξου δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου, καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας, ᾧς ταῖς

ταῖς πρεσβείαις προσδεῖται Κύριε τὴν δουλίαν
 τῶν, εἰς τὸ ὑπερεξάνιον σου δοσαστήριον. *In*
honorem & memoriam super omnes bene-
dictæ, gloriosæ Dominae nostræ Deiparæ
& semper Virginis Mariæ, cujus inter-
cessionibus suscipe, Domine, sacrificium hoc
in suæ cælestis tuum Altare. Hæc ad dex-
 trum prioris latus apponitur. Novem
 vero alias in honorem & memoriam
S. Johannis Baptistæ, SS. Apostolorum,
quorundam Orientalium celeberrimo-
rum Antistitum, S. Stephani primi Mar-
tyris, aliorumque quos expressim no-
minat διαταξίς & præsertim Sancti illi-
us, cujus memoriæ dies iste festus con-
secratur, & denique pro universo ordi-
ne Hierarchico, pro benefactoribus &
amicis, omnibusque viventibus, & in
omnium defunctorum, qui in Christo
sub spe vitæ æternæ obdormierunt,
memoriam, & peccatorum remissio-
nem. Omnes has particulas ad Altare
 majus, in quo solo fit Eucharistiæ con-
 secratio, deferendas curat Sacerdos una
 cum pane consecrando, quem circum-
 stant ac pene attingunt: *Symeon Thessa-*
lonicensis, ἡ μερίς ἡ ὑπὲρ πινος ἐγγύς τῆς
δείξ ἀρτου κειμένη, ἐν τῷ ἐκείνῳ ἱερουργ-
ῶντι

δῖναι καὶ σῶμα γίνεσθαι Χριστοῦ, τοῦτο ἀγα-
 σμὸς αὐτῇ μετρεῖ, ἐσχηματισμένη δὲ καὶ τῷ
 ποτηρίῳ, ἐνέται τῷ αἵματι. *Particula,*
quæ pro aliquo vivente offertur, (quod
de reliquis dicendum est) juxta sanctum
panem apposita, quando ille panis conse-
cratur & corpus Christi fit, illico & ip-
sa sanctificationis fit particeps, in cali-
cem vero missa sanguini unitur. Hinc
 cuivis eruditæ Antiquitatis studioso ap-
 parebit manifestum, hodiernam hac in
 re Græcorum praxin ab antiquissimo
 Christianorum secundæ centuriæ ritu
 (quem imitari videbuntur, licet quam
 plurimis præ ingenio innovandi cupi-
 dissimo cæremoniis auctum) non pa-
 rum dissidere. Cum enim apud eos-
 dem invaluerit opinio superstitionis ad-
 modum ferax, defunctorum animas,
 abditissimis quibusdam receptaculis
 subtus terram prope ipsius centrum,
 divinæ præsentis adhuc exfortes non-
 dumque compotes reponi, *diem judicii*
 (ut elegantissime loquitur *Tertullianus*)
expectantes in candida, ex amicis &
propinquis superstites, quos hæc soli-
citudo tetigit, primo non nisi annua die
oblationes attulere, laborantibus anima-
 bus

bus refrigerium quoddam adpostulantes, nec distinctas quidem, in horum vel harum memoriam & honorem, nec tanquam ἱλαστικὰς sive expiatorias: utpote quo charitas & honos, quibus erga sanctissimæ recordationis Apostolos ac Martyres vita functos ferebantur, solenniori pompa elucescerent, illorum meminisse *Deum*, dum sacrum fecerint, solummodo precati sunt.

Oblatæ hæ, ut loquitur (a) *D. Gabriel*, μετοχικῶς τῇ ἀγιασμῷ μεταλαμβάνουσιν *participative sanctitatem accipiunt*, quatenus nempe benedicuntur eodem modo, quo panis in corpus Domini in offertorio majori consecrandus; & quam maxime cavendum est Sacerdoti, ut idem monet, ἵνα μὴ ἀντὶ τῷ σώματι τῆ Κυρίου τὴν μερίδα κρινωνήσουσι μετὰ δώση, *ne pro corpore Christi, h. e. pro particula consecrata, unam ex his oblatis communicaturis exhibeat*. Frustra ergo sunt, (b) qui pro *Oblata-*

(a) *In tractatulo περὶ μερίδων.*

(b) *Inter quos Arcudius cap. 10. ἔδ. C. Bona de rebus Liturg. l. 2. c. 1. pag. 311.*

rum

rum numero totidem Hostias singulis Missis offerri opinantur; licet enim in patina reponantur, ἐνέμεναι τῷ σώματι τῷ Κυρίου καὶ αἵματι corpori & sanguini Domini unitæ, nullam aliam habentes consecrationem, ejusdem prorsum census cum reliquo pane benedicto sunt.

Finitis Missis solennioribus, quas diebus festis celebrant, incipit καλύβων προσφορὰ sive *Colyborum oblatio*. *Colyba* autem sunt leguminum & potissimum tritici grana decocta, quibus in satura immiscentur uvæ passæ, nuces, amygdalæ, aliaque καρκεύματα sive condimenta. Lance accepta templum lustrat Sacerdos, unicuique, tam pueris ac mulieribus quam viris, hujus miscellæ portiunculam distributurus, quam omnes ab ipso, osculata vel manu vel veste in reverentiæ signum, gratanter & avide quidem accipiunt. Quo ritu se communem generalemque mortuorum Resurrectionem, cujus hoc Symbolum est, credere testantur, occasione, ut peculiari opusculo περὶ τῶν καλύβων ostendit D. *Gabriel*, sumpta è verbis Christi, S. *Joannis* c. XII. v. 24 *Amen amen,*

amen, dico vobis, nisi granum frumenti ceciderit in terram & mortuum fuerit, ipsum solum manet; si vero mortuum fuerit, multum fructum adfert. & S. Pauli, 1 Epistola ad Corinth. cap. xv. v. 36, 37, 38. Despiens, quod tu seris, non viviscit nisi mortuum fuerit: & quod seris, non corpus oritarum seris, sed nudum granum, si casus tulerit, tritici, aut alicujus ex reliquis seminibus. Sed Deus ei dat corpus ut voluit, & singulis seminibus suum corpus.

Nullibi autem aut ad oculum clarius aut ad fidem verisimilius repræsentari videtur futuræ Resurrectionis mysterium, quam per stupendam illam granorum frumenti, quæ quasi evanescencia in terræ fulcis sepeliuntur, in spicas resurrectionem. Τα κρυπτοῦμενα collybis commixta, cum D. Gabriel ineptulus mysteriorum in quovis ritu indagator varias tum animæ tum corporis virtutum, quibus sancti & probi homines in terris sese ornarunt, iisdem quoque in cœlis ornandi, species denotare fingat, more suo, hoc est, nugaciter & imperitissime facit, qui levem & nullius prorsus judicii, ubi cujuspian-

am

am momenti res argumentorum pondere, vel si modo incertæ ac dubiæ fidei aut originis, conjecturis tractanda est, fere ubique sese prodit. Quanto melius dixisset fructus istos sive ornatus causa, sive potius condimentorum vice τῶ σίτῳ ἐψιτῶ (uti κέλυβα præcise, nulla alia re addita, interpretatur *Suidas*) superaddi, ut palato hoc edulium gratius acceptiusque fiat.

Toto tempore Quadragesimali, quod pœnitentiæ solennius agendæ dicavit Ecclesia Catholica, præterquam Sabbato, Dominica, & festo ἁγίῳ Ευαγγελισμῷ sive sacrae Annunciationis *B. Mariæ* virginis, sacrum facere neque per canonas neque per consuetudines ullatenus licet. Qua de causa isti dies profesti quadragesimæ dicuntur Αλειτρυγητι. At ne solenne & maxime verendum *Christi* institutum, quod Ecclesiæ Christianæ ad exorandum hujus incruenti sacrificii oblatione & merito Deum quotidie celebrari intererit, hac intermissione negligi videatur, tum juniorum Quadragesimalium severitati, tum Eucharistiæ celebrationi frequentandæ providendum hoc modo antiquitus

antiquitus videbatur, ut intermedio illo tempore fieret τῶν περηγιασμένων λειτουργία, hoc est, *Præsanctificatorum Missa*. Ita hodie pro veteri instituto tertia post meridiem hora, qua jejunium solvitur, vespertinarum precum tempore, licet quandoque quasi relaxata severiori disciplina illud tempus citra nefas censeant antevertendum, Elementa ante consecrata exhibent sumuntque Sacerdotes, ita ut sola consecratione excepta ritibusque præviis, prioris sit quasi imago & repetita celebratio. Quali autem precum laudumque forma hic ipsis utendum sit, ne vani novarum rerum affectores quippiam sibi arrogent, præscribit ἡ Ἀρχιεπισκοπική Ἱεραρχία, seu Officium huic missæ deputatum, in libris Euchologicis reperiendum. Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τέτων.

Sub τῆς Ἱερωσύνης seu *ordinis sacri & Ecclesiastici* titulo, licet grandius quippiam sonare videtur, comprehenduntur inferiora ministeria, διακονίαι, ἢ ὑπηρεσίαι, quæ quoquo modo ad Ecclesiam resque sacras spectant. Hujus septem sunt τάξεις seu ordines.

Οὐνοῦ Ἁδίου, seu λαμπάδευς, ad

ad quem accensarum lampadum, dum peragitur Missa, aut alioſum, cura spectat; sed hujus vix aliqua ratio habetur.

Αναγνώτης, Lector, qui Evangelio-
rum aliorumque sacrorum librorum
periochas populo legit; licet hoc quic-
quid est officii interdum ex Ambone
peragat Diaconus. *Balsamon* in quar-
tum canonem synodi *Trullanae*, τὸ πάγ-
μα τῶν Αναγναστῶν, ἔστι διὰ τὸ ψάλλειν αὐ-
τὸς ἐν τῷ ᾧ, ἀλλὰ διὰ τὸ ἀναγινώσκειν
ἐπ' ἁμβωνῶ. τὰς δέας γραφαὶς μετα-
τῆς ἀπολυτῆς τῷ ᾧ ἐξ ἑκαὶ Αναγνώ-
σαι γαλῶνται. *Lectorum ordo institutus*
est, non ut ipſicantarent, sed ut divinas
Scripturas in ambone legerent post abso-
lutum officium matutinum: unde etiam
Lectores appellantur.

Ψάλτης, Cantor, cujus est τροπία
& κανόνες five hymnos canere, inde
κανονικῶς audiunt, & eorundem præcen-
tor κανονάρχης *Candnarcha*; horum sin-
gulos versus dum ille aut quispiam ali-
us, interdum puer, ad alterutram Chori
partem hac illac sese conferens, alta
voce recitat, hi pro ingenio suo modu-
lantur. Exulantibus autem cæteris hu-
man-

M

man-

146 DE ECCLESIAE GRÆCÆ
manioribus artibus, quas pax & molle-
otium alunt, quibusque maxime de-
lectari solet ingenua libertas, in ista
miserrima ac dura, quam serviunt, ser-
vitude non est quod expectes, solam
musicam supereffe, quæ hic plane in-
suavis est, & absque omni arte.

Υποδιακονος, *Subdiaconus*, qui sacro-
rum vasorum vestimentorumque cu-
stos est, & in Bemate Altaribus Mi-
nistrans, quicquid facto opus sit in sa-
cri faciendi apparatu pro ratione officii
peragit. Tantis enim cæremoniis agi-
tur, ne dicam oneratur, res illa max-
ime sacra, ut horum opera vix com-
mode desiderari queat.

De tribus reliquis superioribus or-
dinibus dicere omnino supervacaneum
est. Tantum hoc de officio Sacerdo-
tali monendum duco, illud, juxta ip-
sos, tribus constare partibus, (a) ἐν ἐξου-
σίᾳ καὶ δυνάμει τῇ λύειν τὰς ἀνθρώπων
ἀμαρτίας *in facultate solvendi hominum*
peccata, τῇ διδάσκειν docendi ἔτι *instru-*
endi populum, καὶ τῇ λειτουργεῖν καὶ προσ-
φέρειν τὴν ἀνάγκη των θυσίαν πρὸς τὸν θε-

• (a) Ομολογ. p. 129.

ον, & sacrum faciendi & offerendi in-
cruentum sacrificium ad Deum.

In his vero Ordinibus, potissimum
superioribus, conferendis serio & rigide
cavetur, ut quotquot ad Ecclesiasticum
sive ministerium sive dignitatem pro-
movendi sint, (b) ἔχουσιν ὅλα τῶν τοῦ
μέλη γὰρ, ὅπως εἶναι ἀναγκαῖα εἰς τὸ
ut cuncta membra illæsa habeant, ut
quod sui est, præstent.

Quod ad reliquas Ordinandorum
qualitates ordinationumque ritus atti-
net, cum ea res longiorem accuratio-
remque requirat dissertationem, quam
quæ huic compendio impendi possit,
& plane sit præter institutum, mallet
Te, si id tanti esse æstimes, ad libros
Euchologicos & Archieraticos cætera-
que Græcorum ordinalia ablegare, quam
in iis exinde exscribendis tempora tua
diutius morari; hoc unicum ultra dix-
isse contentus, omnes ordines, etiam
infimos, fieri per impositionem manu-
um, ut ἱερωσύνη & χειροτονία apud quos-
dam scriptores idem interdum plane

(b) Ομολογ. pag. 130.

sint, terminis utpote conversis confusisque.

Apud Græcos tum necessitas tum existimatio & honos sacerdotii hinc maxime constat, quod si quis criminum admissorum conscientia gravatus, quietem medelamque animæ laborantis & sauciæ consequi velit, adeundus sit Sacerdos.

Pœnitentiam vero istam, quæ absolutionis gratiam post se trahit, necessario antecedit (a) ἡ διὰ τόματ' ἐξομολόγησις πάντων τῶν ἁμαρτημάτων καθ' ἑκάστον, non scripto peragenda, sed oris confessio omnium & singulorum peccatorum, cujus instituti rigor quomodo emolliendus sit, supra ostensum erat.

Non cuivis Sacerdoti licet Πνευματικὸν five Confessarium agere, sed discretioribus ætatis provectioris, quibus illa facultas ab Episcopo, cui subjacent, demandatur: quos Spirituales Patres tantopere colunt, ut τὸν κενόναν (sic enim Græco. *barbare* dici solet, quia

(a) Ομολ. 132.

juxta præscriptum antiquorum cano-
 num infligitur,) sive ἐπιτίμιον, hoc est,
 quicquid in pœnam inque indicium
 pœnitentiæ injungitur præstandum,
 omni cum sedulitate præstare satagant.
 Pœna in pecuniarias mulctas, (utinam
 non fraudibus & avaritia Sacerdotum)
 sæpe sæpius commutatur, quæ in isto
 rerum afflictissimo statu animum magis
 fortean angunt quam cilicium & rigi-
 dora, quibus statis temporibus assue-
 fiunt, jejunia, dum non nisi anxio la-
 bore corraduntur nummuli, quibus
 debito huic spirituali satisfiat: qua
 ικανοποιήσει, (quam (a) D. Gabriel per
 ἡμπερακτον πληρωσιν & τελείωσιν τῷ κανό-
 νῳ. sive actualem impletionem & con-
 summationem pœnitentiæ & sententiæ
 ex canone præscriptæ explicat) facta vel
 saltem fieri indicta, τὸν ἐξομολογήμε-
 νον sive Pœnitentem ita absolvit Sacer-
 dos; ἡ χάρις τοῦ παναγίου πνεύματος διὰ
 τὴν ἐμῆς ταπεινότητος. ἔχει σε συγκεχωρη-
 μένον & λελυμένον, gratia sanctissimi Spi-
 ritus per meam humilitatem, id est me-

(a) Pag. 42. d.

150 DE ECCLESIAE GRÆCÆ
diante meo ministerio, te condonatum &
absolutum habet.

Variatur autem Absolutionis formula, quæ Pœnitentiarum arbitrio & discretioni relinqui videtur, cum res una eademque sit diversis loquendi modis exprimenda. Talis occurrit apud (b) *Christophorum Angelum*, scriptorem non omnino in explicandis Græcæ Ecclesiæ ritibus contemnendum, Κατὰ τὴν ἐξουσίαν, ἣν ἔδωκεν ὁ Χρῆστος τοῖς Ἀποστόλοις αὐτῷ, εἰπὼν ὅσα ἂν λύσῃτε ἐπὶ τῆ γῆς, ἔσται λελυμένα καὶ ἐν τοῦ οὐρανοῦ, καὶ κατὰ τὴν ἐξουσίαν, ἣν ἔδωκεν οἱ Ἀπόστολοι τοῖς ἐπισκόποις, καὶ καθ' ἣν ἐξουσίαν ἔλαβον ἀπὸ τοῦ ἐπισκοπικοῦ μυστηρίου συγκειχωρημένον ἀπὸ τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος ἀμήν, καὶ μετὰ τῶν δικαίων ἡμεῖς σὺ. Juxta potestatem, quam Christus dedit Apostolis, dicens, quæcunque solveritis in terra, erunt quoque soluta in cælo, & juxta potestatem, quam Apostoli dederunt Episcopis; & juxta potestatem quam ab Episcopo meo ipse accepi, eris venia donatus a Patre & Filio & Spiritu sancto Amen: & cum justis portio tua. In

(b) Cap. 22.

precibus

precibus condonatoriis, quas exhibet
 Euchologium ἐπὶ μετανοούντων καὶ ἑξομολο-
 γημένων *super pœnitentes & confessos*
 à Sacerdote recitandis, ita habetur, αὐτὸς
 δεσποτα ἄνεις, ἄρες, συγχώρησον τὰς ἁμαρ-
 τίας, *ipse Domine, relaxa, dimitte, &*
condona peccata : τὸς δούλους σε λόγῳ λυ-
 θῆναι εὐδόκησον *servos tuos verbo absol-*
vi benevolus dignare ; item, ὡς ἀγαθὸς
 καὶ φιλόανθρωπος Θεὸς συγχώρησον, *ut bonus*
& misericors Deus condona : alias, αὐτὸς
 ὁ σωτὴρ ἡμῶν καὶ κύριος. Ἰησοῦς Χριστὸς
 συγχώρησαι σοι πάντα, ὅσα νῦν ἐνώπιον αὐ-
 τῷ τῇ ἐμῇ ἐλαχίστητι ὁμολογίῳ καὶ ὧν
 ἀπελάθην, *Ipse Salvator noster & Do-*
minus Jesus Christus condonet tibi om-
nia, quæ nunc coram ipso meæ tenuita-
ti confessus es, & quorum oblitus es :
 alias, Αὐτὸς δεσποτα συγχώρησον καὶ τὸν
 δούλόν σε, ὃ ἐπὶ τοῖς ἰδίοις οἷς ἐπραξε πλημ-
 μελήμασι δι' ἐμὲ τὸ ἀναξίον καὶ εὐπειλὲς, καὶ
 διαλλάτθῃ καὶ ἐνώσον αὐτὸν τῇ ἀγίᾳ ἐκ-
 κλησίᾳ, *Ipse domine condona servo tuo*
propria, quæ commisit peccata, per me
indignum & humilem, & ipsi reconcili-
atus esto, & Sanctæ Ecclesiæ illum
adjuuge ; alias, αὐτὸς ὁ θεὸς συγχώρησον
 σοι δι' ἐμὲ τὸ ἁμαρτωλὸν, *ipse Deus per*
 M 4 me

me peccatorem condonet tibi. Et quandoque brevissime lingua vernacula ἄς εἶσαι συγχωρημένον, *sis condonatus.* E quibus ut ut variantibus formulis perspectissimum est, sententiam absolutionis à Sacerdote, qui hujus satri ritus solus minister est, non in ipsius propria persona, multo minus judicialiter, sed *deprecativè* tantum proferri: unde formulam istam, ἡ ταπεινότης μου ἔχει σε συγχωρημένον, *humilitas mea te habet absolutum*, hoc est, *ego te absolvo*; ut & illam planius expressam, ἀπλύω σε ἀπὸ πάντων ἁμαρτιῶν σου ὅσα ἐξωμολογήσω ἐνώπιον τοῦ θεοῦ καὶ τῆς ἐμῆς ἀναξιοτητος, *absolvo te ab omnibus peccatis quæ confessus es coram Deo & mea indignitate*; & illam, Εγὼ συγχωρῶ σοι πάσας τὰς ἁμαρτίας σου --- *Ego condono omnia tua peccata*, plane novitiam è Latinorum, quos imitari in plurimis amant, forma prorsus irreplisse à vero nullatenus abludit. Non parum (ut id hic obiter addam) Christianæ religioni apud illos usque firmandæ conducit Ecclesiæ in censuris infligendis authoritas, quam venerandam, sacram, & divinam habent. Harum

rum enim metu à gravioribus peccatis, quæ Christiano nomini scandalum pariunt, admittendis, quos virtutis & modestiæ amor vix alias retinisset, aque Tribunalibus *Turcarum* adeundis plane arcentur. Pœnam enim gravissimæ Excommunicationis, qua se ad Gehennam absq; omni remedio, si moriantur *Ασυχώρητοι*, damnari credunt, ipso facto incurrit, quisquis ad *Turcicam*, uti loquuntur, rejecta sententia Patriarchali, provocat *justitiam*, quod nemo audet, nisi qui Apostasiam desperabundus animo meditatur: quod etiam in superioribus ostendi. Tantum valet in gentem querulam & litibus deditissimam Authoritatis Ecclesiasticæ reverentia.

Desponsatio clandestina ἡ κρυφία μνηστεία *Græcis* omnino interdicitur; ideo adhibitis testibus, quo confirmatio solenniorque reddatur, fit à Sacerdote.

Ille, postquam in sacrario manens, personis matrimonialem contractum (*μνησπον*) inituris, capitibus prius cruce signatis, ad sacras fores extra stantibus cereos accensos in utriusque manus tradiderit, una cum ipsis *εἰς ναὸν* reverti-

revertitur. Illic finitis tandem precibus, duobusque annulis, quorum alter aureus, argenteus alter super altari antea quasi dedicationis & consecrationis gratia deponebantur, jam productis, illum viro, hunc fœminæ donat, hanc verborum formulam ter repetens: Ἀρραβωνίζεται ὁ δῦλον τῷ Θεῷ ὁ δένα τὴν δέλην τῷ Θεῷ τήνδε, εἰς τὸ ὄνομα τῷ Πατρὶ, καὶ τῷ υἱῷ καὶ τῷ ἁγίῳ πνεύματι, νῦν καὶ αἰεὶ καὶ εἰς τὰς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμην. *Desponsat servus Dei N. servam Dei N. in nomine Patris & Filii & Spiritus sancti, nunc & semper & in secula seculorum, Amen.* Quam quoque formulam mutatis mutandis ad mulierem conversus iterum ter repetit. Ἀρραβωνίζεται ἡ δέλη τῷ Θεῷ, ἡ δένα, τὸν δῦλον τῷ Θεῷ, τήνδε, &c. *Desponsat serva Dei N. servum Dei.* Dextris digitis immittuntur annuli, qui à Paranymphe inde detracti vicissim commutantur, tum ne fœmina de inferiori ipsius forte, quam vilior annuli materia subinferre videatur, nimium doleat, tum ut hoc pacto firmetur, jus possessionemque rerum, quas habent vel sunt habituri, utrisque simul in communice. Post

Post sponsalia statim ad nuptias, modo velint sponsus & sponsa, proceditur, quas secreto fieri omnino illicitum est :

μηδὲς μυστικῶς φεφανεῶται, ἀλλὰ παρόντων πλείονων, ὃ γὰρ τὸ κατὰ πολυμῆχας ἐργάζεσθαι σωφρονίζοντι πρὸς τὸν δόλον ὅτι καὶ τῶ ἱερέως, ὡς τοῖς ἀπρεπέσιν ἐαυτὸν ἐμβαλόντι. τὰς ἀξίας εὐδύναις ἐκπερατομένῃ, κατὰ τὴν τῶν Ἐκκλησιαστικῶν κανόνων διάταξιν. (a) *Nemo clam matrimonium contrahat, sed coram pluribus id fiat. Qui enim id agere ausus sit, pœnam subeat; etiam ipse Sacerdos, qui rebus indecoris sese ingesserit, pœnas quoque pro merito luat, secundum Ecclesiasticorum canonum ordinationem.*

Coronarum in nuptiis celebrandis adhuc constantissimus est usus, quarum symbola, ne dicam complementum, habentur; unde φεφάνωμα pro nuptiis frequentissime occurrit, & ἐφέδαι & φεφανεῶται idem ac γαμήϊαι. Coronæ autem ex oleaginis ramusculis constant, quos setæ candidæ purpu-

(a) *Harmonopulus apud Gabrielem Philadelph. p. 55. a.*

reis intextæ circundant. Altera viri caput tegens, Sacerdos pronunciat, *ἐτί-
φεται δὲ ἅλῳ τῷ Θεῷ, ὁ δὲ ἰνα τὴν δέλην
τῷ Θεῷ, τήνδε, εἰς τὸ ὄνομα τῷ Πατρὶ καὶ
τῷ υἱῷ καὶ τῷ ἁγίῳ πνεύματι*. *Corona-
tur, hoc est, in uxorem ducit servus dei
N. servam Dei N. in nomine Patris &
Filii & Spiritus sancti*; altera foemi-
nam coronat, eadem formula, mutatis
mutandis, utens, *ἐτίφεται ἡ δέλη τῷ Θεῷ
τὸν δὲ ἰνα &c. hoc est, serva Dei coro-
natur, id est, nubit, &c.* Dextris manibus
ad invicem implexis ambos benedicti-
one ter impertit, dicens, *Κύριε ὁ Θεὸς
ἡμῶν, δόξῃ καὶ τιμῇ ἐπαύωσον αὐτοὺς. Do-
mine Deus noster, gloria & honore coro-
na eos.* Denique commune poculum
ab utrisque delibandum, tum in lætitiæ
& concordia signum, tum in mutui
convictus earundemque rerum possessi-
onis arrham porrigit.

Ad augendam nuptiarum solennita-
tem, communem quam victuri sunt
vitam à sacra communione auspicant-
tur sponsus & sponsa: ille quatuordecim,
illa tredecim annis semper major;
neque enim immaturior ætas per ca-
nonas matrimonio apta est. *Τῶν κρα-
τέντων*

τῶντων five quorum in potestate sunt, five sint Parentes, five Domini, five Tutores, consensum adeo necessarium hac ex parte judicant, ut citra ipsum, matrimonium illicitum & quasi πορνεία habeatur : qualem quoque censuram vibrant adversus λαθρογαμήσαντας five clandestinis nuptiis copulatos.

(a) Inter alia matrimonii contrahendi ἐμποδισματα, impedimenta, censetur ἐκ τῷ ἁγίῳ βαπτισματι πνευματικὴ συγγένεια spiritualis cognatio e Baptismate oriunda, ut exempli causa, qui quempiam è sacro lavacro suscipit, ipse & filius ipsius ab ejusdem matre & filia arceantur : (b) Item qui duas sorores hac spirituali cognatione conjunctas ducit, item qui eundem patrem lustricum habent, παλιχαῖ & κρεασίδα, hoc est, juvenis & puella inde fiunt, ut loquuntur, ἀδελφοὶ πνευματικοί, hoc est, spirituales quandam affinitatem contrahunt, ut ab istiusmodi nuptiis tanquam incestuosis quammaxime abhorreant.

(a) V. Βασιλικῶν lib. 28. tit. 5. cap. 17.

(b) V. Determinationem metropolitæ Corinthiis Joasaphi apud Crus. in Turco Græc. lib. 4. p. 314. v. etiam p. 339.

Cum

Cum statuant (c) τῷ γάμῳ ἐφ' ὅρου ζωῆς αὐτῶν εἰς χάριτα κίνδυνον δὲν ἐξαφίνονται ὁ ἕνας τὸν ἄλλον *neminem cuiuscunque periculi prætextu per totum vitæ terminum ab alicujus matrimonio dimittendum*, idemque esse τὴν συγκαλήεωσιν πάσης ζωῆς ἀχώριστον, *totius vitæ inseparabile consortium*; nescio utrum magis mirer an doleam tot repudiis leviticulis quidem de causis, ὅκτὸς τῆ πορνείας, *extra casum adulterii*, indultum esse, quasi vinculum istud, quod alias fatentur ἀρρήκτον, pro vaga cuiuspiam libidine & arbitrio adeo facile solvi potuisset. Huic malo Reverendorum Antistitum pietatem tandem aliquando occursuram spero, quos tantum abest, ut levitatis aut avaritiæ incusem, ut genti in vindictam, ubi odium, aut in novos amores, ubi fastidium irrepserit, effusissimæ & quam maxime effræni non aliter satisfieri posse credam, nisi hac iniqua indulgentia.

Oleum sacrum conficere Sacerdotibus licet, à quibus cavendum est maxime, ut sit καθαρόν ἡγεῖς πuros ἀρτύμα-

τῷ, *puram absque omni condimento & mistura.* Hoc licet ægri in extremis laborantes potissimum unguntur, ab aliis extra periculum mortis longe positus, vel doloris leniendi vel ægritudinis leviusculæ sanandæ causa, vel in spirituale gaudium munimenve adversus infensissimum, quocum confligendum erit, animarum hostem, modo id expetant, (& expetunt id quidem sæpissime,) ungendis non abstinere.

Hunc sacrum ritum soli administrant Sacerdotes, πρέπει νὰ περισέρμεν νὰ γίνεται τὸ μυστήριον τῷτο ἀπὸ ἱερεῖς μὲ τὰ ἀγκύλια τῷ μυστηρίῳ, καὶ ὅχι ἀπὸ τινος ἄλλου: *convenit, ut attendamus hoc sacramentum, una cum iis, quæ illud consequuntur, a Sacerdotibus fieri & non a quoquam alio: juxta D. Jacobi sententiam, cap. v. 14. infirmatur aliquis inter vos? περισσεύω τὸς πρεσβυτέρους τῆς ἐκκλησίας, advocet presbyteros Ecclesiæ.* Nescio tamen, an quod maxime volunt contenduntque hinc firmissime concludi debeat, plures in illo perficiendo necessario convenire oportere. *Αγκύλια τῷ ἁγίῳ ἐλαίῳ* sive *Officium sancti olei* septem Sacerdotes in hunc finem congregandos

gregandos statuit, quorum unusquisque partim ungendo, partim precando, munere suo seorsim defungitur. Non tamen numerus iste septenarius ita exigendus videtur, quin saltem, modo tres convenient, id peragendum sit. Ægrotantium frons, aures ac manus oleo hoc sacro obliniuntur. Unctionem autem semper comitantur preces, unde ritus iste *Ευχελαια* hoc est, *olei cum oratione* nomen habet: cujus formula exstat in Euchologio: Πάτερ ἅγιε, ἰατρὲ τῶν ψυχῶν καὶ σωμάτων, ὁ πέμψας τὸν μονογενῆ σου υἱὸν τὸν κύριον Ἰησοῦν Χριστὸν πᾶσαν νόσον ἰώμενον, καὶ ἐκ θανάτου λυτρώμενον, ἴασαι καὶ τὸν δούλον σου τόνδε ἐκ τῆς περιχέσεως αὐτὸν σωματικῆς καὶ ψυχικῆς ἀδυναμίας, καὶ ζωοποιήσον αὐτὸν διὰ τῆς χάριτος τοῦ Χριστοῦ σου, πρεσβείας τῆς ὑπεραγίας δεσποίνης ἡμῶν Θεοτοκῆς καὶ ἀειπαρτίτης Μαρίας &c.

Ὅτι σὺ εἶ ἡ πηγὴ τῶν ἰαμάτων Χριστέ ὁ Θεός ἡμῶν, καὶ σοὶ τὴν δόξαν ἀναπέμπομεν τῷ πατρὶ καὶ τῷ υἱῷ καὶ τῷ ἁγίῳ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. *Pater sancte, animarum corporumque Medice, qui misisti unigenitum tuum filium Dominum Jesum Christum*

flum omni morbo medentem & a morte redimentem, sana quoque servum tuum N. a corporali & Spiritualī, quæ illum detinet, infirmitate, illumque vivifica per Christi tuigratiam, intercessionibus sanctissimæ dominæ nostræ Deiparæ & semper virginis Mariæ, &c. Quia tu es fons sanationum Christe Deus noster, & tibi gloriam referimus, Patri & Filio & Spiritui sancto, nunc & semper & in secula seculorum.

Ædes infirmorum oleo hoc sacro tandem quoque obliniuntur, figura crucis parietibus postibusque expressa, quo tempore Sacerdotes *Psalmum XC. qui habitat adjutorio altissimi* cantando recitant. Sed de septem *Græcanicæ Ecclesiæ Sacramentis* hæctenus.

Inter tot dirissimæ servitutis ærumnas, quæ *Græcos* pene obruunt, ac probra quibus Christianum nomen à sordidissimæ & rerum sacrarum cōtemplationi prorsus ineptæ mentis homuncionibus, qui quicquid ultra sensuum sphæram attollitur, sannis & ludibrio proni excipiunt, quotidie βλασφημεῖται & laceratur, non leve tum divini favoris & misericordiæ, tum veritatis or-

N thodoxæ

thodoxæ contra vaferrimas quorundam in orbe Christiano (qui ejus fundamenta sub prætextu sobriæ & magis illuminatæ rationis, subtilis ingenii præstigiis freti, apertissime avulsum eunt) machinationes stabiliendæ argumentum petendum duco, quod integram illæfamque myfteriorum fidei professionem constantiffime & inconcuffa mentis firmitate adhuc retinuerint.

Nullus, quo de sanctiffima ac individua Trinitate vel de incarnatione æterni filii *Dei* labefactantur Ecclesiæ Catholicæ dogmata, hactenus irrepsit error. Simplicis fidei tenaces, curiosis distinctiunculis, quibus magis obscuratur, eam non eunt explicatum. *Arii, Nestorii, & Pauli Samofateni* cæterorumque Hæresiarcharum penitus damnatur vesania. Quorum partibus si quis, Evangelicæ veritatis læsæ manifestus, favisse deprehensus fuerit, illico è communione sacra ejectus, diris devovetur, non nisi ejurata cum lacrymis & deprecationibus, quam imbiberat, hæresi, in Christianorum orthodoxorum numerum iterum recipiendus.

*Περὶ τρόπου τῆς ὑπὸ ῥῆσως, sive de modo
subsistendi*

subsistendi personæ Spiritus S. cum Ecclesiis Occidentalibus adhuc ipsis non convenit; nec, si Antistitum reluctancia (ita enim mollius loqui, quam cum quibusdam pravæ obstinationis culpam ipsis exprobrare mallet) spectetur, unquam posse convenire videtur. Criminantur Græci, Latinos hac in re mala fide egisse, qui, ipsis in consultationem non adhibitis, nulla reverentia, ratione nulla penultimi canonis Synodi Ephefinæ, quo id sub Anathemate vetitum erat, habita additamentum istud, καὶ ἐν τῷ symbolo Constantinopolitano inseruisse ausi fuerint. Provo- cant enim ad Patrum scripta, ad acta Synodalia, ad Ecclesiasticæ Historiæ libros, ad codicum manuscriptorum fidem, quotquot reperiri poterunt, imo Romam ipsam contestantur, sym- bolum illud duabus tabulis argen- teis jussu Leonis tertii Pontificis Ro- mani in Basilica S. Petri appensis Latine & Græce inscriptum, (a) ut-

(a) Vide etiam Epistolam Photii ad Archiepis- copum Aquileiæ, p. 529. in auctario Bibliothecæ Græcorum Patrum: ubi Doctissimus Patriarcha Symbolum illud appellat τὸ Ἐχρῆστον ἢ ἐκτελεσ- μένον. & τὸ πρῶτον αὐτῶν Μελανία p. 536. & in

N 2

pote

Epistola ad Michaelē Bulgariae Principem p. 2.
 τὸ ἰερόν καὶ θεόχενον τῆς ἰσοῦς ἡμῶν λατρίας Μάθη-
 μα. Justinianus Imperator in VII. Lege Cod. de
 Summa Trinitate, Ἐξ fide Catholica Οὐδὲν τῆς πίστεως
 τσὶτό δεῖ τὸ ἅγιον Μάθημα ἥτοι σύμβολον κρατῶμεν καὶ
 καὶ φυλάττωμεν, τὸ παρὰ τῶν τῆν ἁγίων πατέρων ἐκ-
 τεθέν, &c. Hic enim titulus τὸ Μάθημα Symbolo
 præfigebatur, ut videre est apud Socratem in Histor.
 Eccles. I. I. c. 8. inde in ejusdem peculiare cog-
 nomen transiit, vice illius promiscue usurpa-
 tum, utpote quod a singulis quoque Catechumenis
 ediscendum, memoriterque in veræ fidei tesseram
 recitandum esset.

pote integrum, eademque qua à Pa-
 tribus *Constantinopolitanis* verborum
 formula compositum,, hac additione
 prorsus caruisse. Quæ de hoc dogma-
 te in Synodo *Florentina* alterutrinque
 disputata fuerint, repetere instituti ra-
 tio non finit, uti neque quid *Græci* Pa-
 tres sua autoritate quam maxime ve-
 nerabiles olim senserint. A majorum
 suorum vestigiis vellatum unguem dis-
 cedere *Græcis*, qui hodie vivunt, re-
 ligio est. Ita docuit reverendissimus
 Patriarcha *Jeremias*, idem dedit evi-
 ctum *D. Cyrillus Lucaris*, quem licet
 in omnibus excusandum vix habeam,
 tamen sopita post cineres conditos in-
 vidia, longe meliori fato, quam quod
 quorundum malis artibus, & nequitia
 subiisset,

subiisset, æquis rerum æstimatoribus dignissimus videbitur, in Epistola, quam ad *Johannem Vytenbogardum* scripsit è *Valachia* adhuc Patriarcha *Alexandrinus*. Ipsa, id est, *Ecclesia Græca*, *Spiritum sanctum a Filio essentialiter*, & interne, & quoad esse procedere negat. Idem postea ad thronum *Constantinopolitanum* promotus in ὁμολογία τῆς χριστιανικῆς πίστεως, qua sibi invidiam & fatale odium infelicitissime conflavit, cap. I. πνεῦμα ἅγιον ἐκ τῆς Πατρὸς δι' υἱὸς περὲρχόμενον *Spiritum sanctum a Patre per Filium procedentem*. Quali formula juxta *Græcorum Patrum* mentem utebatur; istud enim in Concilio *Florentino* facti sunt *Russensis* & *Nicenus* Antistites, ὅτι οἱ ἀνατολικὴν ἅγιοι λέγουσι τὸ διὰ τῆς υἱῶ, οἱ δὲ δυτικὴν λέγουσι τὸ ἐκ τῆς υἱῶ... quod *Orientales Patres* dicant *Spiritum S. a Patre per Filium*, *Occidentales etiam a Filio* procedere & potissimum *S. Maximi* & *S. Johannis Damasceni*, quos in testes produxit *Marcius Ephesius*, ἔχ' ὡς ἐξ αὐτῶ, ἀλλ' ὡς δι' αὐτῶ ἐκ Πατρὸς ἐκπορευόμενον non ab illo, sed per illum a Patre procedentem. Unde maxime mirari subit, in re adeo

comperta rationem fugere potuisse secundæ synodi sub *Parthenio Constanti-*
nopoli M.DC. XLII. contra *Cyrillum*
 habitæ assessores, illum hac injustissima censura ἐηλιτεύοντας, quod in illa,
 quam edidit, confessione, τὴν αἰδιὸν καὶ
 ὑπαρκτικὴν τῷ ἁγίῳ πνεύματι προόδον ἐκ
 Πατρὸς καὶ υἱὸς ὑποτιθέσι ὡς ἀ γινώμενη τῇ
 καὶ δοτικῇ ἐκκλησίᾳ—*æternam & substantia-*
lialem Spiritus S. processionem ex Pa-
tre & Filio constituat, præter Catholicæ
Ecclesiæ sententiam. Sed desino mi-
 rari, cum meminerim, Viri sancti fa-
 mam apud *Græcam* gentem denigran-
 dam ipsorum interesse; & hic quoque,
 uti in alijs, humanis affectibus, (qui
 iudicium & veritatem aliorum rapi-
 unt; & bene dicta quovis prætextu in
 pejus interpretantur) nimium quan-
 tum indultum fuisse. Ita denique nu-
 pera confessio; (a) Πνεῦμα ἅγιον ἀπὸ
 αἰῶνος ἐκπορευόμενον ἐκ πατρὸς—*Spiritus*
S. ab æterno a Patre procedens: & ex-
 pressius, (b) Τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐκπο-
 ρευόμενον ἐκ μόνου τῷ Πατρί, ὡς πηγῆς καὶ

(a) Pag. 22. (b) Pag. 50.

αρχῆς

ἀρχῆς τῆς θεότητος διὰ τὸ ὁποῖον ὁ αὐτὸς
 σωτὴρ μας διδάσκει λέγων, ὅταν ἔλθῃ ὁ
 παράκλητος, ὃν ἐγὼ πεμφω ὑμῖν ὡς ἅ τῷ
 Πατρὶ, τὸ πνεῦμα τῆς ἀληθείας, ὁ παρὰ
 τοῦ Πατρὸς ἐκπορεύεται. *Spiritum S. a so-*
lo Patre, utpote fonte & principio Deita-
tis, procedentem: juxta quod ipse Sal-
vator noster nos docet, dicens, cum ve-
nerit Paracletus, quem ego ad vos a Pa-
tre mittam, Spiritus veritatis, qui a
Patre procedit. S. Johan. Cap. xv. v.
 26.

Ab argumentis vero recensendis, qui-
 bus processionem Spiritus S. à solo Pa-
 tre esse enixissime contendunt, in præ-
 sens abstineo, ea justo operi, si Deus
 dederit, reservaturus; postquam uni-
 cum illud, quod doctissimus & pien-
 tissimus Martyr Cyrillus in prælaudata
 Epistola fusius explicandum suscepit,
 inde protulero; *Ipsa, Græca Ecclesia,*
Spiritum S. a Filio essentialiter, & in-
terne, & quoad esse procedere negat:
quia veretur, ne dicendo a Filio, ut a
Patre, duo asserat in divinis principia
existentiæ Spiritus S. quod esset impi-
um.

Interim, ut ab iniquis suspicionibus

N 4.

hanc

hanc *Græcorum* opinionem muniam, quasi in cæteris articulis heterodoxiam post se trahat, ab omni hæreseos *Macedonianæ* cæterorumque Πνευματομάρτων labe puri & immunes, Spiritum S. esse ὁμοούσιον τῷ Πατρὶ καὶ τῷ υἱῷ, *ejusdem essentiae cum Patre & Filio*, ab æterno Deum esse, ἐκπορευόμενον ἀπὸ τῆν ὕστατον καὶ φύσιν τῆ πατρὸς ἀνάρχως ἔκτεν αἰωνίως, *procedentem ab essentia & natura Patris sine principio sive æternæ, ἰσότητι, æquali cultu adorandum*; deinde Spiritum Filii esse, hoc est, ἀ Filio πέμπεται, δίδεται, προχέεται, ἐκχέεται, ἐμφυσάται, περιέναι, *mitti, dari, profundi, effundi, inspirari, emitti*, firmissima fide agnoscunt, hujusmodi vocabulis, quæ in Evangeliorum paginis Patrumve scriptis occurrunt, solummodo retentis. Quæ ultima ad missionem Spiritus S. à Filio in tempore factam plane referuntur: quam si quis processionem vocaverit, non repugnant, modo non intelligatur interna illa processio, secundum quam, ut loquitur D. Cyrillus Lucaris, *Spiritus Sanctus habet esse vel suam subsistentiam*. Neque hoc modo Sanctissimæ Triados personas

sonas confundunt, aut τὰ προσωπικὰ
 ἰδιώματα sive *personales* Filii & Spiritus
 Sancti *relationes* & proprietates au-
 ferunt, cum ὁ τρόπος γένήσεως, quo Fi-
 lius subsistit, & ὁ τρόπος ἐκπορεύσεως,
 quo Spiritus Sanctus, maneat distincti
 & inconfusi. Injuste ergo vapulant
Græci ab intemperantis zeli viris, quasi
 fidei Catholicæ desertores, & de Spiritu
 Sancto tantum non hæretice senti-
 entes; cum hinc fiat manifestum, litem
 hanc, quæ nimia cum animorum acri-
 tate ultra omnem Christianæ vel chari-
 tatis vel modestiæ modum alterutrini-
 que agitata, horrendo inter Orientem
 & Occidentem Schismati originem de-
 derit, quod moderatiores fatentur, de
 phrasi & modo loquendi esse. Nec mi-
 nus displicet aliorum temeritas, qui
 tanta cum confidentia, quasi arcano-
 rum sanctissimi Numinis conscii essent,
 pronunciant, Spiritum Sanctum hunc,
 quem de ipso errarunt, errorem ultum
 fuisse, & manifesta iræ in *Græcos* hac
 potissimum de causa indicia exhibuisse,
 eo quod *Constantinopolis* Imperii &
 Religionis *Græcorum* urbs præcipua in
 feriis Pentecostalibus, hoc est, die *Mar-*
tis,

170 DE ECCLESIAE GRÆCÆ
tis, vicesimo nono die *Maii* A. Ch.
M. COCC. LIII. à barbaris hostibus oc-
cuparetur. Hujus consequentiæ, quam
ex hac circumstantia temporis rectissi-
me deductam credunt, vim exemplo
non absimili confodiam. *Rhodium* festo
beatissimorum natalium Christi, A. Ch.
M. D. XXII occuparunt quoque *Tur-*
cæ; at quam iniquissimum foret, *Rho-*
dienfes, aut milites *Hierosolymitanos*
læsæ adversus *Christum* fidei reos hinc
vel leviuscule suspicari, judicent æqui-
ores.

Cum de statu functorum vita è Scri-
pturis sacris, (quæ fundamentale istud
principium, cui innititur omnis religio,
diversas nimirum sortes ab animabus
post emigrationem è corpore pro di-
versa vitæ in seculo antea actæ ratione
subeundas esse, cuivis vel mentis sobriæ
& non penitus obbrutescenti dedere
evictissimum) humano ingenio sese in
res creditu propositas curiose nimium
& audacter ingerenti non omni ex par-
te satisfiat, non mirandum videbitur,
si in sententiis de earundem modis,
quos præ Revelationum defectu cape-
re nequimus, vel re nondum in pressius
ex-

examen revocata male capimus, colligendis amplexandisque adeo facile sit erratum, quod in *Græcorum* excusationem hic monendum duxi, quos præceps ac κακοζήλια sive mala antiquorum imitatio traxerit in errorem.

Cum piorum animas cælos non recta petere, jam uti & olim in seculis antiquioribus, creditum sit, ubinam collocari debeant, suis quas sibi nectunt difficultatibus involuti, plane hærent; locum istum, ubi ubi sit, quem τὸς χεῖρας τοῦ Θεοῦ, *manus Dei*, quia legitur in Ecclesiastici cap. III. v. I. διαγων ψυχὰς ἐν χερσὶ Θεοῦ, vel *Paradisum*, ob *Christi* ad latronem de cruce simul pendentem verba, S. *Lucæ* XXIII. 43. vel *sinum Abrahæ* ex S. *Matthæi* cap. x. v. II. subinde nuncupant, omnino à cælo distinguendum docet oratio illa, qua in Missis celebrandis utuntur: μνήσθητι κύριε πάντων τῶν κακομυμένων ἐπ' ἐλπιδοῦ ἀνάστασιν καὶ ζωὴν αἰωνίαν καὶ ἀνάπαυσιν αὐτοῖς, ὅπως ἐπισημεῖ τὸ φῶς τοῦ προσώπου σου. *Memento Domine omnium, qui in spe resurrectionis & vitæ æternæ obdormiunt, & fac eos quiescere, ubi lumen vultus tui respicit.* Quorsum enim

enim hæc oratio, nisi illos futuræ gloriæ in divina præsentia postea complendæ nondum compotes supposuerit? Hac tamen sententia quasi retracta & damnata, vi veritatis adacti illas in cælo collocare videntur: (a) ὁποῖον ὀνομάσει τὸν τόπον τῆτον ἕνα ὄνομα ἀπὸ ὅσα εἶπαμεν, δὲν σφάλει: μόνον νὰ γερικᾶ πῶς εἶναι αἱ ψυχαὶ εἰς τὴν χάριν τῆ Θεῶ, καὶ εἰς τὴν ἑρανιον βασιλείαν, καὶ (καθὼς οἱ ἐκκλησιαστικὸὶ ὕμνοι ψάλλουσιν) εἰς τὸν ἑρανό. *Quocunque ex his nominibus locum istum quispiam appellaverit, non errabit; modo intelligat, animas divina gratia frui, & esse in cælesti regno, & (ut hymni Ecclesiastici canunt) in cælo.* Quod de impiorum animabus, illas nimirum in locum ipsarum, hoc est, Ἀδην & πῦρ αἰώνιον, *Hadem & ignem æternum* descendere, quasi melius edocti jam statuunt; quibus, uti in reliquis nominibus, hoc volunt significandum, (b) πῶς εἶναι τόπον τῆς κατακρίσεως, καὶ τῆς θείας ὀργῆς, εἰς τὸν ὁποῖον καταβάινουσιν αἱ ψυχὰι ἐκείνων, ὅτε μυστεύουσιν ἀπ'

(a) Ομολογ. p. 87.

(b) p. 87.

ἰδῶ ὠρῆσμένοι ἀπὸ τὸν θεὸν καὶ ἀπεγνωσμένοι, *locum esse condemnationis & divitiarum iræ, in quem descendunt animæ abeuntium, quibus Deus irascitur & quos rejicit.*

Romanensium dogma de *Purgatorio*, quod τὸ πῦρ τὸ καθαρτήριον frequentius appellitant, maxima cum animorum contentione, verbis saltem rejicere videntur *Græci*, utpote nullo Scripturarum testimonio, autoritate nulla munendum; qua fide populum curant instituendum in confessione catechetica, (c) ἡδεμία γραφή διαλαμβάνει περὶ αὐτοῦ, γὰρ εὐρίσκεται δηλαδὴ καὶ ἓν μίαν πύλιναν ὁλοκλήρως, καθαρτικὴν τῶν ψυχῶν ὕστερα ἀπὸ τὸν θάνατον. *Nulla Scriptura de hoc tradit, quod reperiatur quæpiam pænna temporaria, animarum purgativa post mortem, quod altero absurdo uti ipsis videtur, premunt; si anima, inquit, pro-peccatis illis satisfaciat, ἥδελεν ἡμπερὶ γὰρ δεχθῇ καὶ μέρος ἀπὸ τὸ μυστήριον τῆς μετανοίας, tum pari ratione Sacramenti pænitentiae pars illic quoque pe-*

(c) p. 86.

ragi

ragi possit, quod est, uti censent, ἔξω
ἀπὸ τὴν ὀρθόδοξον διδασκαλίαν ab ortho-
doxa Doctrina alienum. Veruntamen
 cum à flammis ustulatoriis licet quam
 maxime abhorreant, animas in abdi-
 tissimis recessibus conditas detenta-
 que, tum (ἀναερα) ærumnas subire ac
 perpeti, tum viventium suffragiis, obla-
 tionibus, & sacrificiis, si non penitus li-
 berari, saltem adjutas quoddam refrige-
 rium percipere habeant persuasum, ab
 his difficultatibus quomodo se bene ex-
 pediverint (neque enim χρησφύγετα mo-
 ror) non mihi videtur adeo facile aut
 conceptu aut explicatu. Ita enim Sa-
 cerdos orat pro anima defuncti : με-
 τὰ πνευμάτων δικαίων τετελειωμένων τὴν
 ψυχὴν τῆ δούλῃ σου, ᾧ ἡμεῖς, ἀνάπαυσον, φύ-
 λαξον αὐτὴν εἰς τὴν μακαρίαν ζωὴν τὴν
 παρὰ σου, φιλάνθρωπε. Cum Spiritibus
 iustis consummatis servi tui animam,
 Salvator, fac quiescere, illamque in be-
 atam vitam, quæ apud te est, benigne,
 custodi : & postea, Ο θεὸς πάντων πνευμά-
 των, καὶ πάσης σαρκός, ὁ ἢ δαίκατον κα-
 ταπατήσας, ἢ δὲ διάβολον καταργήσας καὶ
 ζωὴν τῇ ἡρώμῃ σου δορησάμενος αὐτὸς κώρει
 ἀνάπαυσον τὴν ψυχὴν τῆ κακομήμενης δού-
 λῃ

λησθ, τῷδε, ἐν τόπῳ φωτεινῷ, ἐν τόπῳ
 χλοερῷ, ἐν τόπῳ ἀναψύξεως, ἐνδα ἀπέ-
 δεα οδύνῃ, λύπῃ, καὶ στεναγμῷ, πᾶν ἁμάρτη-
 μα τὸ παρ' αὐτῷ περαχθέν ἐν λόγῳ ἢ ἔρ-
 γῳ ἢ διανοίᾳ ὡς ἀγαθὸς καὶ φιλάνθρωπος
 θεὸς συγχώρησεν, *Deus Spirituum omnif-*
que carnis, qui morte conculcata & Di-
abolo expugnato vitam mundo largitus
es, ipse Domine, fac quiescere animam
servi tui defuncti N. in loco lucido, in
loco amæno, in loco refrigerii, ubi dolor,
ærumna, & suspirium aufugit. Omne
peccatum siue verbo, siue opere, siue
cogitatione ab ipso admissum, tu be-
nignus ac clemens Deus, remitte---ut
 plurima hujusmodi, quæ in τῇ Ἀγγλω-
 δία τῷ ἐξοδιατικῷ seu officio exequiarum
 ubivis occurrunt, jam præteream.
 Qua de causa μερίδας seu particulas
 supra memoratas in antecessum offer-
 re solent, ut docet D. Gabriel in
 tractatulo περὶ τῶν μερίδων: Ἐπὶ περσ-
 φέρομεν αὐτάς ὑπὲρ τῶν ἐν Χρυσῷ κει-
 ρημένων πατέρων, καὶ ἀδελφῶν ἡμῶν καὶ φί-
 λων καὶ συγγενῶν. τὸ δὲ τέλος, ἵνα παύ-
 σαις ψυχὰς αὐτῶν ὁ κύριος ἐν τόπῳ φω-
 τεινῷ, ἐν τόπῳ χλοερῷ, ἐν τόπῳ ἀναψύξεως,
 ἐνδα ἀπέδεα, λύπῃ καὶ στεναγμῷ καὶ ἵνα
 κατα-

καταπέμψῃ ἀνεσιν καὶ παρὰ ψυχὴν τῶν
κατεχόντων αὐτὲς ἀνιαροῶν, καὶ δώσῃ αὐτοῖς
ἐλευθερίαν καὶ λύτρωσιν τῶν ἐν τῷ ἁδῇ
ἐναγμῶν καὶ δακρύων, καθάπερ ἡ ἀγία
τῷ θεῷ ἐκκλησίᾳ διδάσκει κηρύττεισα--*Eti-*
am illas offerimus pro iis, qui in Chri-
sto obdormierunt, patribus & fratri-
bis nostris, & amicis & cognatis: finis
autem est, ut Dominus illorum animas
collocet in loco lucido, in loco amæno,
in loco refrigerii, ex quo dolor & gemit-
tus exulat, & ut iis impertiatur re-
missionem & relaxationem ab ærumnis,
quæ illos detinet, detque iis libertatem
& redemptionem ab inferni gemitibus
& lacrymis; sicut sancta Dei Ecclesia
docet prædicatque. Ita in Missa Chry-
sostomiana, prout hodie mirum in mo-
dum interpolata habetur, ὑπὲρ τεθνεώ-
των sive pro defunctis Sacrificiū in-
cruentum peracturus Sacerdos dicit,
ὑπὲρ ἀναπαύσεως καὶ ἀφέσεως τῆς ψυχῆς
τῷ δέλω σε, δέινω, ἐν τόπῳ φωτεινῷ,
ἔνθα ἀπέδρα, λύπη καὶ ἐναγμός, ἀνά-
παυσον αὐτὴν ὅπως ὁπσησῇ τὸ φῶς τῷ
προσώπῳ σου, pro requie & remissione
animæ servi tui N. in loco lucido, a
quo aufugit dolor & gemitus, fac eam
quiescere

quiescere, ubi respicit lux vultus tui. Hanc particularum offerendarum rationem suppuduit, ut videtur, Cyrillum Lucarim admisisse, qui aliam excogitavit; cujus verba hac de re ex epistola ante memorata exscribere non gravabor. *Esset hic inferendum πρὸς μείδων τῶν ἁγίων*, quæ μείδες novem minimæ particulæ sunt panis, & decima S. Mariæ Matris Domini, quas post aquæ & vini in calice infusionem ab uno pane oblato sumptas penes Eucharistiæ panem ponimus, ad significandum jam beatam esse sortem Sanctorum, qui, ut membra capiti Christo conjuncta, una in cælesti gloria triumphant. Missam hanc pro mortuis celebrare pro solenni instituto sui officii esse ducunt; neque enim alia est à Chrysostomiana, nisi quod illo tempore Epistolam & Evangelium pro mortuis legat Sacerdos, & in gratiam defunctorum, quos nominat, tot μείδας apponat. (a) Ita praxin hodiernam adstruunt nuperæ Confessionis authores: ἡ ἐκκλησία μὲ δι' αἰσθητικὴν προσφέρει δι' αὐτὰς τὴν ἀναίμακτον θυσίαν

(a) Pag. 86.

καὶ προσευχὰς πρὸς θεὸν πέμπει ὑπὲρ ἀφ' ἑ
 σελῶς τῶν ἁμαρτιῶν: μα' ὅχι ἐκεῖνοι να'
 πάχουσιν καὶ μίαν κόλασιν καὶ μετ' αὐτοὺς
 να' καθαρίζονται. *Ecclesia juste quidem*
ob animas defunctorum incruentum Sa-
criticium Deo offert, precesque fundit
pro remissione peccatorum; non quod,
cum vel aliqualem pœnam subierint, po-
stea purgentur; quod adjiciendum cen-
suere, ne Purgatorii dogma, quod à
se tantopere amoliuntur, & ad cujus
nomen quasi attenti resiliunt, iisdem
tamen quæ defunctis impenduntur
officiis peractis, amplecti videan-
tur.

At dum ab errore *Purgatorii* anxie
 nimis, ne dicam inepte, sibi caveant,
 in errorem *Origenicum* de animabus
 impiorum ex inferno tandem liberan-
 dis videntur prolapsi: ita enim dog-
 maticè statuunt, βέβαια πολλοὶ ἀπὸ τῆς
 ἁμαρτωλῆς ἐλευθερώνονται ἀπὸ τῶν δεσ-
 μῶν τῷ ἁδύ, ὅχι μὲ μετάνοιαν ἢ ἐξομολό-
 γησιν ἐδικήντης, ἀλλὰ μὲ τὰς εὐποιίας τῶν
 ζώντων καὶ προσευχὰς ὑπὲρ αὐτῶν τῆς ἐκ-

Pag. 83.

Pag. 84.

πλησίας,

κλησίας, καὶ μὲ τὴν ἀναίμακτον μάστιγα
 δυσίαν, ὅπως καθ' ἡμέραν προσφέρει ἡ ἐκ-
 κλησία διὰ τὰς ζῶντας καὶ τεθνηκυίας
 κρινῶς ὁλως: certo multi peccatores a
 vinculis Inferni liberantur, non ob ip-
 sorum pœnitentiam aut confessionem in
 illis infernalibus claustris, sed ob vi-
 ventium pia opera & eleemosynas, prop-
 ter Ecclesiæ pro iis factas orationes,
 & potissimum propter incruentum sacri-
 ficiū, quod quotidie offert Ecclesia pro
 omnibus viventibus simul & mortuis:
 item μόνον αἱ θεῖαι λειτουργίαι, αἱ προ-
 σευχαὶ καὶ ἐλεημοσύναι, ὅπως γίνονται δι'
 αὐτὴν ἀπὸ τὰς ζῶντας, ἐκείνα ἢ ὠφελεῖσι
 πολλότατα, καὶ ἀπὸ τὰς δεσφ. τῆς Αδ. ἢ
 ἐλευθερῶσιν, solum divinæ Missæ,
 preces, & eleemosynæ, quæ a viventibus
 pro ipsa anima fiunt, illam maxime adju-
 vant, illamque a vinculis inferni libe-
 rant. Generalis autem Missa pro
 mortuis peculiari solennitate celebra-
 tur Sabbato ante Pentecosten, om-
 nium animarum memoriæ sacro.

Statis diebus anniversariis defuncto-
 rum parentum, cognatorum, amico-
 rumve sepulchra invisere pietati du-
 cunt, exequias solennes hoc ritu re-

petituri; postquam vero Sacerdos, quod sui officii est, peregerit, explicatis super sepulchra stropholis, productisque cibis denuo apparant convivium non sine hilaritate, utpote quibus ex longa consuetudine menti infixum est, se his ritibus funebribus functos de mortuis optime mereri.

Imagines sculptas, præcipue vero prominentiores, tanto animi fastidio ac indignatione rejiciunt *Græci*, ut in *Latinos* hac in re, quasi iis cum *Ethnicis* plane convenisset, excandeant invehanturque, *D. Johan. Damascenum*, quem inter præcipuos Ecclesiarum Orientalium doctores merito numerandum arbitrantur, secuti. At picturarum, quas εἰκόνας γεγραπῶς sive *imagines pictas* nuncupant, sive *Christi* sive *Sanctorum*, longe diversa est ratio, quæ ἁγία καὶ σεπτὰ, *sacræ & venerandæ* habentur. Has δοξάζειν, τιμᾶν καὶ προσκυνεῖν (singulis enim hisce vocabulis promiscue utuntur) honore & cultu prosequi & adorare ipsis solenne est. In celebrium Vesperarum ministerio, ex ordinatione *Philothei* Patriarchæ *Constantinopolitani*, sacerdos non nisi post tres

tres reverentias (μετανοίας) coram
 imagine *Christi*, totidemque coram
 imagine virginis *Deiparæ* factas, sacra-
 rium ingreditur; & ita in tempore ce-
 lebrandæ Missæ fiunt τρία προσκυνήμα-
 τα ἑμπεραδεν τ' εἰχοντο τῷ Σωτῆρι & τῷ
 ὑπεραγίᾳ Θεοτόκῃ, tres adorationes co-
 ram iisdem imaginibus: (a) quas etiam
 pro diversa officii in sacris faciendis ra-
 tione subinde pariter ille colit & thy-
 miamate suffumigat; cujusmodi ima-
 ginibus ornatur Tabulatum istud, quo
 Bema à reliqua Ecclesiæ parte disjun-
 gitur, ut populo introeunti magis ob-
 viæ & conspicuæ sint. At in celebri-
 oribus Sanctorum festis, quo populi re-
 verentia adversus illorum memorias
 magis accendatur, eorundem picturas
 in chartis graphice è prelo elaboratas
 in suggesto prope mediam chori par-
 tem positas (ideo εἰκόνας τῶν προσκυνή-
 ματων dictas) producant, quas incli-
 nato corpore & genibus honoris causa
 unusquisque fere osculari gestit. Cul-
 tum hunc tum septimæ Synodi, quæ ip-

(a) Vide Sancti Chrysost. liturg.

sum stabilivit inque usum revocavit, auctoramento, tum hoc prætextu, ut ut levi, adversus ingentem istam argumentorum quibus obruitur, copiam satis munitum opinantur: (b) Ἡμεῖς ὅταν τιμῶμεν τὰς εἰκόνας καὶ τὰς προσκυνῶμεν, δὲν προσκυνῶμεν τὰ χρώματα, ἢ τὰ ξύλα, μὲ τὴν ἀγίαν ἐκείνην, τῶν ὁποίων εἶναι αἱ εἰκόνες, δοξάζομεν μὲ προσκύνησιν δουλείας, βαλλωντας μὲ τὸν νῦν μας ἢ ἐκείνων παρουσίαν εἰς τὰ ὀμμάτια μας. *Nos cum honoramus imagines, easque colimus, neutiquam colores aut lignum colimus, sed ipsas sanctos, quorum sunt imagines, cultu dulciæ: mente nostra illos nostris oculis adesse concipientes: item (c) ὅτε δίδεται ἀπὸ τῆς ὀρθοδόξου εἰς τὴν τέχνην τῆς ζωγραφικῆς, ἀλλὰ εἰς τὰ πρόσωπα τῶν ἁγίων ἐκείνων, ὅπου αἱ εἰκόνες παρέρχονται, Cultus iste ab orthodoxis non exhibetur erga artificium picturæ, sed sanctorum personas, quos imagines istæ repræsentant. Sed de his plus satis.*

Habes jam, *Vir Nobilissime & Amplissime*, de Ecclesiæ Græcæ, quæ insig-

(b) Pag. 237.

(c) Pag. 238.

ni

ni divinæ bonitatis miraculo inter tot ærumnas fidei Christianæ retinentissima adhuc perseverat, regimine præcipuisque dogmatibus ac ritibus qualem qualem commentariolum, quem, cum oratione longè productiori iste facile deduci potuisset, summa rerum capita delibasse contentus, ultro & de industria contraxi. Cum vero de *Græcia* (eheu!) quam afflictissima alias bene mereri vix possim, ardentissimis votis, quibus *Tibi* pro vera illa pietate, quam nullis aulæ deliciis, blanditiis nullis, nullisve honoribus expugnabilem fervas illibatam, & pro ingenti isto, quo erga universum populum Christianum affectu propendes, nihil gratius, optatius nihil fore dudum pro comperito habui, apud *Christum* communem nostrum Salvatorem, quoad vixero, contendam, ut ipsa è *Turcarum* tyrannide mutuis Christianorum Principum auxiliis tandem erepta, pristina puritati restituatur. *Christe audi nos*, AMEN.

E Collegio B. Mariæ
Magdalene OXON.
Augusti xx. A. Ch.
M. D. C. Lxxv.

AMPLITUDINI TUÆ
Deditissimus

T. S.

F I N I S.

Folio.

L E Blanc *Theses Theologicae.*
Jamblichus de Mysteriis Aegyptio-
rum, Gr. Lat.

Marmora Oxoniensia.

Catalog. Librorum Bibl. Bodleianæ.

Historia Universitatis Oxoniensis.

Charltoni Onomasticon Zoicon.

Tavernier's Travels.

Royal Pharmacopœa.

Pocock on Micah and Malachi.

Hammond's Sermons.

Pell's Tables of Square Numbers.

Petry's History of the Church.

Cæsar's Commentaries, English.

Theatri Oxoniensis Encœnia.

Quarto.

Wallisii opera Mechanica.

Horroczii Astronomia.

Mercatoris Logarithm. Tech.

Gregorii Exercitationes Geom.

Pell's Algebra.

Wallisii Exercitationes Tres.

Octavo.

Rhetores Selecti, Græc. Lat.

Mayern de Arthritide.

Elenchus motuum in Anglia.

Needham de formato Fætu.

Lower de Corde.

Crows Elenchus Script. in Script.

2